

ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 9 του Σεπτεμβρίου 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 260

Μη ζητάς στα λατινικά πώς θα μιλήσεις
καλά γερμανικά. Πρώτα τη μάνα στο σπίτι,
τά παιδιά στους δρόμους, τον άπλοϊκό άνθρωπο
στο παζάρι. Κοίταξέ τους στο στόμα πώς μι-
λούν κ' έτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ο καλός γραφιάς λέει καινούρια πράγματα
με συνηθισμένες λέξεις.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Η Άρρωστη Δούλα (συνέχεια).
ΕΓΚΡΕΜΟΣ. Η μετανάστευσις κ' οι πολιτικοί μας.
ΕΛΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ. Γλώσσα και Ζωή.
ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ. Γράμματα από την Πόλη.
Β. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ. Θεός και Φύσις.
ΛΑΒΑΣΑΝΓΑ. Παρρησία της Μανταγκασκίτης — Η
λίμνη Αντανιάδα.
Γ. ΣΚΑΠΡΟΣ. Μία γνώμη για τον άγωνα.
ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗ. Το παιδί του άιτού
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λέανδρος Παλαμής, Μητρος Δεσποίνης,
Λάμπης Μόσκος, Γιάν. Περγιάλιτης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ
ΓΝΩΜΗ — ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ Κ' ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΜΑΣ

Σάν πολὺ ἀφιλοσόφητα μοῦ φαίνονται
αὐτὰ πὸν εἶπε ὁ Κοσ Δ. Ράλλης στοὺς Συμ-
νοιούς. Καὶ θαρρῶ πὸς στὸ ζήτημα αὐτὸ ἡ
προσοχὴ τῶν πολιτικῶν μας καὶ τοῦ κοινοῦ
πάει στὴν ἐπιφάνεια κὶ ὄχι στὸ βάθος. Πρῶτα
πρῶτα, θαρρῶ, πρέπει νὰ ζεταστῇ ἂν αὐτοὶ
ποῦ φεύγουν χάνονται ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμό ἢ
ὄχι. Γιὰ ἕναν πὸν ἔζησε μερικὸν καιρὸ στὸ
ἐξωτερικὸ καὶ εἶχε νὰ κἀνῃ μὲ τίς Ἑλληνικὰς
κοινότητες ἢ παροικίας, ἕνα συμπέρασμα εἶναι
ὀλοφάνερο: οὐ δηλ. ἂν ἡ μετανάστευσις γίνῃ
σὲ κοινωνίας κατώτερες ἀπὸ ἐκείνην τῶν μετα-
νάστων, ὁ ἔθνισμός τους δὲ χάνεται. Εἰ δὲ μὴ,
οἱ μετανάστες δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ χωνευτοῦν
ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ σὲ 2)3 γωνίες δὲ μένει
Ἑλληνικὸ παρὰ τὸ ὄνομα. Ἡ Αἴγυπτος καὶ
ἡ Ἀγγλία εἶναι τρανὰ παράδειγμα. Ἡ Ἀμε-
ρικὴ δὲ μοῦ φαίνεται πὸς μπορεῖ νὰ γίνῃ
ἐξαίρεσις τοῦ κανόνα μάλιστα ἀφοῦ ἐκεῖ, σὲ
τέτοιο μεγάλο δημοκρατικὸ κέντρο, ἡ κατα-
γωγὴ τοῦ ἀτόμου δὲν πολυξετάζεται καὶ οἱ
σημερινοὶ Ἀμερικάνοι ξέρουμε πὸς εἶναι ἀπό-
γονοὶ κάθε λογῆς καὶ ἐθνικότητος ἀποίκων
καὶ πὸς εὐκόλα παρὰ πούπετα ἄλλου κανεὶς
ἀφομοιώνεται μὲ τοὺς κατοίκους. — Ἄν οἱ συμ-
πατριῶτες μας καλὰ καὶ σώνει θέλουν νὰ ἀφῆ-
νουν τὸν τόπο τους, ἄς τοὺς βοηθοῦμε τουλά-
χιστο νὰ πηγαίνουν στὴν Αἴγυπτο. — Φυσικὰ
μετανάστευσις σὲ Μικρὴ Ἀσία ἢ σὲ ἄλλα μέρη
ἀποκάτω ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἶναι διαφορετικὸ

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

πρῶτα. Ἄν ἀδυνατίξῃ ἡ Ἑλλάδα, τουλάχιστο
δυναμώνει ὁ Ἑλληνισμός.

Τὸ δεύτερο πρόβλημα πὸν ἔχει νὰ ζητάσῃ
κανεὶς εἶναι ἂν ἡ μετανάστευσις κἀνῃ τουλάχι-
στο κανένα προσωρινὸ καλὸ στὸν Τόπο. Μοῦ
φαίνεται ἵπὸς ὄχι. Μὲ τὴ μετανάστευσις ὄχι
μόνο φεύγουν τὰ καλῆτερα στοιχεῖα τοῦ Τό-
που, οἱ νέοι, οἱ γεροὶ, οἱ δυνατοί, ἀλλὰ, ἂν
ἐφαρμόσωμε τὴ θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου, φεύ-
γοντας αὐτὰ τὰ ἀγαθοποιὰ στοιχεῖα, ἀφήνουν
τὰ ἄλλα λεύτερα νὰ ἀυξάνουν καὶ νὰ πληθαί-
νουν, ἐνῶ, ἂν ἔμεναν, θὰ τὰ ἐπνιγαν σιγὰ σι-
γὰ. — Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, νομίζω, εἶναι ἀρκετὰ
φανερὸ πὸς ἡ μετανάστευσις ζημιώνει τὸν τόπο
καὶ πὸς οἱ μερικὲς λίρες, πὸν φαίνεται νὰ
θάμπωσαν τὸ μυαλὸ τῶν πολιτικῶν μας — γιὰ
δὲν εἶναι μόνος ὁ Κοσ Δ. Ράλλης πὸν ἔχει
αὐτὲς τὲς ιδέες — εἶναι ἕνα ἐλάχιστο πλεονέ-
χημα, ἕνας παράγοντας πὸν σὲ τέτοιο σπου-
δαῖο ζήτημα εἶναι μὰ στάλα στὸν ὠκεανό.

Καλοῦντα 14)27 Αἰγυόστου 1907.

ΕΓΚΡΕΜΟΣ

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Ο Πάλλης κὶ ὁ Ἑφταλιώτης στὴν Πόλη. —
Τὶ εἶπε ὁ Ἑφταλιώτης.

Φίλε μου «Νουμᾶ»,

Τώρα, πὸν πάψανε λιγάκι οἱ φημεριδες μας οἱ
παστρικὲς νὰ βρίζουνε μὲ λύσσα τὸν Πάλλη καὶ τὸν
Ἑφταλιώτη, πὸν ἐμεῖς εἰδῶ τοὺς χαρήκαμε ἐννιά μέ-
ρες, βλέποντάς τους, καμαρώνοντάς τους κὶ ἀκού-
γοντάς τὰ χρυσὰ καὶ γκαρδικὰ τους λόγια, σοῦ
γράψω λίγα λογάκια γιὰ νὰ σοῦ κεράσω κάπως ἀπὸ
τὴ χαρὰ μας. Νὰ μὲ συχωρήσης μάλιστα πὸν ἀρ-
γῆσα.

Οἱ παστρικές μας, πὸν λῆς, φωνάζανε, βρίζανε,
βλακίσανε, σὰ θεῖς, καὶ στὸ τέλος λουφάζανε. Τὰ
ὄσα γράφανε γιὰ τὸν Πάλλη καὶ γιὰ τὸν Ἑφταλιώτη
θὰ τὰ διαβάσεις, πιστέβω,*) καὶ θὰ λυπήθητες γιὰ
τοὺς φτωχοὺς τοὺς Πολίτες. Ἐμεῖς ὅμως, πὸν εἶχαμε
τόσες μέρες κοντὰ μας τέτοιους μεγάλους ἀγωνιστά-
δες τῆς Ἰδέας, εἶχαμε μεγάλη γιορτὴ. Χαρὰ Θεοῦ
εἶτανε οἱ συντυχίαι μας. Καὶ πὸς θέλεις νὰ μὴ χαι-
ρούμασταν, πὸς νὰ μὴ γιορτάζουμε πὸν μὲ τὰ τυ-
χερὰ μας τὰ μάτια εἶδαμε τριαντα, ἴσως καὶ σαράν-
τα, δασκάλους τῶ σκολειῶ μας, νὰ μαζωχτοῦνε στὸ
σπίτι τοῦ Σιώτη, γιὰ νὰ καμαρώσουνε τὸν Πάλλη
μας καὶ νὰ προσκυνήσουνε τὸ φῶς, τὴν Ἀλήθεια;
Βλέπεις, Νουμᾶ μου, τί δρόμο πήρε ἡ μεγάλη μας,
ἡ ἐθνικὴ ἡ Ἰδέα, σοῦ κὶ ἂ βρίζουνε οἱ παστρικές
μας; Τυχεροὶ σταθήκαμε πὸν, ὅσον καιρὸ εἶταν εἰδῶ
ὁ Πάλλης κὶ ὁ Ἑφταλιώτης, βρισκόντανε ἀνεμεσό
μας τρεῖς καλοὶ καὶ σημαντικοὶ φίλοι. Ὁ Ἐξάρχος
ὁ γιατρός, ἀπὸ τὸ Μαρμαρᾶ, ὁ Μένος ὁ Φιλήντας καὶ
ὁ Γ. Γαϊτάνος, πὸν ξεπότηδες ἤρθε ἀπὸ τὰ Μουν-
τανία. Ἐχωριστὰ πρέπει νὰ σοῦ σημάδωσω πὸς ὁ
βαθισσόταστος ὁ Ἰδᾶς, πὸν τότε σημαντικὰ μὲς
βοηθᾶ στὸν ἄγωνα μας, μὲ προθυμὴ καὶ μὲ ἀγάπῃ
ἐρχότανε στὴς χαρισάμενες τίς συντυχίαι μας, τὴ μιά
στὸ σπίτι τοῦ Σιώτη, τὴν ἄλλη στοῦ Φωτιάδη καὶ
τὴν ἄλλη στοῦ Παπαῦ. Καὶ οἱ συντυχίαι μας ἀρτίες,
ἀξέχαστες καὶ πολύτιμες γιὰ μὲς, μὲς δώκανε ἀ-
κόμα πὸς πολλὴ δύνμη γιὰ δουλειά, γιὰ τὸν Ἄ-
γωνα πὸν μὲ θυσίαι προκόβει.

Ὁ Πάλλης κὶ ὁ Ἑφταλιώτης, γλυκομίλητοι
καὶ βγενικοί, μὲς γιομίσανε τὴν ψυχὴ, μὲ τὴν ἀγά-
πη τους καὶ μὲ τὴν ἀνοιχτοκαρδιά τους. Γι' ἀφτό
κὶ ὁ ἐρχομὸς τους εἰδῶ στὴν Πόλη στάθηκε γιὰ μὲς
ἀφορμὴ νὰ θυμηθοῦμε τὸν Ψυχάρη, τὸ Δασκαλὸ μας,
τὸν τρανὸ καὶ τὸν πολυσιέβαστο. «Ἐνωσις θὰ πῆ δύ-
ναμη». Μὲ τὴν ἐνωσις θὰ πολεμήσουμε στὰ γερά τὸ
ψέμα. Ἐνωσις μὲς χρειάζεται γιὰ νὰ τὸ σώσουμε τὸ
Γένος. Κὶ ἀφτό τὸ πρῶμα, μὲ νὰ τὸ νιώσουμε καλὰ,
νὰ τὸ χωνέψουμε, καὶ θὰ ἰδοῦμε γλήγορα πὸν θὰ τε-
λειώσουμε τὸ σημερινὸ μὲς τὸν ἄγωνα καὶ θὰ χαιρέ-
ται τὸ Γένος μας τὴν καρπερὴ τὴν Ἀλήθεια.

Ἐδῶ ταιριάζει νὰ σοῦ βάλω τ' ἀκόλουθα χρυ-
σόλογα, πὸν τ' ἀκόσασα ἀπὸ τὴ μελένιον τὸ στόμα
τοῦ Ἑφταλιώτη, στὸ σπίτι τοῦ Φωτιάδη, στὴν Πρίγ-
κηπο: «Εἶναι ἴσα ἴσα εἴκοσι χρόνια ἀφτότου ὁ φίλος
μου ὁ Πάλλης κ' ἐγὼ, κατοικῶντας μαζί στὴ Βομ-
πάη, μιλούσαμε συχνὰ πυκνὰ γιὰ τὸ μεγάλο βᾶρος
πὸν σήκωνε ὁ ρωμαϊκὸς ὁ νοῦς μὲ τῆ πρᾶγα καὶ τὰ
σκολαστικά του παιδευτικά καὶ γλωσσικά συστήμα-
τα. Πὸς σωστὸ καὶ πὸς δίκιο εἶναι νὰ πῶ πὸς ὁ

* Σημ. Νουμᾶ. Πὸν νὴν τὰ διαβίσαμε ἀφοῦ κανεὶς
Πολίτης φίλος δὲν εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μὲς τὰ στείλει!

Πάλλης μου μιλούσε για δαύτη. Τὸν ἔκουγα, καὶ δὲν μποροῦσα νὰ μὴ συμφωνῶ μαζί του στὴ θεωρία. Στὴν πράξη ὅμως μου φαινότανε σὰν τρέλλα, καὶ μάλιστα σὰν ἀσέβεια νὰ ρίξω κάτω τὰ εἰδωλα ποὺ τάβλεπα ὀμπροστά μου καὶ τὰ λάτρευα, γιὰ νὰ προσκυνήσω καινούριο θεὸ ποὺ τὸ κάτω κάτω δὲν τὸν ἔβλεπα ὀμπρὸς μου ἀκόμα. Κάθε βράδυ ἔβγαине αὐτὴ ἡ ἑμιλία στὴ μέση. Πραγματικὴ ἀναθροφὴ καὶ ἀπλή γλώσσα ἀπὸ τὴ μιὰ, δασκαλισμός, ἀμάθεια, χασομέρι ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Τὸ θυμάμαι σὰ νὰ εἶταν ἑχτές, ὅταν ἄξαφνα μὰς ἦρθε τοῦ Ψυχάρη τὸ περίφημο τὸ «Ταξίδι». Τότε θυμάμαι τὸν Πάλλη ὅταν ἔνα πρῶτὸ μὲ τὸ «Ταξίδι» στὸ χέρι μου φώναξε, — Νὰ τα ἐκεῖνα ποὺ λέγαμε. Τὰ εἶπε ὅλα ὁ φίλος. Ζήτω ὁ Ψυχάρης, κάτω εἰσεῖς οἱ Σκολαστικοί.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ψεύτικο εἶδωλο δὲ λάτρεψε ἡ ψυχὴ μας.

Εἴμασταν ὅλοι ὅλοι τρεῖς τότες. Τρεῖς, καὶ ὁ πλατωνικός μας ὁ ἐραστής ὁ Ροῖδης.

Ἀρχίσαμε τὴ δουλειὰ στὰ γερά. Δίχως πρόγραμμα, δίχως συνεννόησι καμιά. Ἔτσι, ὁ καθένας δούλευε κατὰ τὰ γούστα του καὶ κατὰ τὴ δυνάμη του. Τάποτελέσματα τὰ γνωρίζετε. Γνωρίζετε τὴν ὑποδοχὴ ποὺ μὰς ἔδωσαν οἱ δασκάλοι, σοφοὶ καὶ ἄσοφοι, γραμματισμένοι καὶ ἀγράμματοι. Πέφτανε βροχὴ τὰ βρισίδια.

Κι ὅμως ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ξεφύτρωνε καὶ κάποιος ἀγνωστος καλοθελητής, καὶ μὰς ἔγραφε μιὰ λέξη νὰ μὰς δώση θάρρος. Σιγὰ σιγὰ μὰς ἦρθαν καὶ καινούριοι ἐργάτες, ἄλλος μ' ἔργα τῆς φαντασίας, ἄλλος μὲ μελέτες ποὺ μὰς ἀνοίγαν ἀκόμα πιὸ ἴσιο τὸ δρόμο. Ἀπὸ τοὺς πρώτους κορυφαίους στάθηκε ὁ Παλαμάς, ἀπὸ τοὺς δευτέρους ὁ πολυτίμος μας ὁ Φωτιάδης.

Ἐγιναν οἱ ἐργάτες τῆς Νέας Ἰδέας ἀπὸ τρεῖς δεκατρεῖς, εἰκοσιτρεῖς, ἑκατοντρεῖς. Τὸ ζήτημα ποὺ συζητιότανε μιὰ φορὰ στὸ σπίτι τοῦ Πάλλη συζητιέται σήμερα σ' ὅλη τὴ Ρωμισσὴν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Σὲ κάθε χώρα, χωρὶς, πᾶν νὰ πῶ καὶ σὲ κάθε σπιτικό.

Τέτοιχα δυνάμη εἶναι ἡ ἀλήθεια. Εἶναι φωτιά ποὺ ἀργεῖ νὰ πιάση, μὰ νὰ πιάση ὅμως, γλήγορα μὰς τὰ κάμνει στάχτη τὰ φρύγανα. Φυτρώνει τότες καινούρια βλάστηση μὲ λουλούδια καὶ μὲ καρπούς.

Θάτανε κρῖμα νὰ μὴν ἔρθουμε νὰ δοῦμε καὶ ἀπὸ

κοντὰ τοὺς πολλοὺς καὶ καλοὺς μας φίλους καὶ συνεργάτες, τοὺς φίλους τῆς ἰθνησώστρας τῆς Ἰδέας. Ἐδῶ μάλιστα στὴν Πόλη ἀκόμα περισσότερο. Τὴν Πόλη τὴν ἔχουμε ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα, ἴσως τὸ πιὸ σπουδαῖο μας κέντρο, καὶ αὐτὸ τὸ χρωστάμε θαρρῶ στὸ μεγαλοστόχαστό μας τὸ Φωτιάδη. Τὸ ἔργο του εἶταν ἀπὸ τὰ πρῶτα καὶ ἀπὸ τὰ πιὸ δυνατά. Δὲν ἀπαντήθηκε ἀκόμα ἀπὸ τοὺς ἀντίπαλους.

Νὰ μὴ νομίστε, Κύριοι, πὼς ἐπειδὴ ἐσεῖς οἱ διαλεχτοὶ τὴν ἀκούσατε τὴν ἀλήθειαν, τὴν παραδεχτήκατε καὶ τὴν κηρύξατε, πὼς μὲ τὸν ἴδιον τρόπο θάρρη μιὰ μέρα ὅλο τὸ ἔθνος νὰ σὰς πῆ, — Δί-κιο εἶχανε, τὸ βλέπουμε τώρα. Γενήκαμε ὅλοι μας τῆς Δημοτικῆς. Τέτοιο πρᾶμα ποτὲς στὸν κόσμον δὲν ἔγινε. Ἐγινε ὅμως καὶ θὰ ξαναγίνῃ πάλε κάτι ἄλλο, πιὸ σημαντικό. Θὰ τὰ παραδεχτῆ καὶ θὰ τὰ ἐφαρμώσῃ ὅλα τὸ Γένος δίχως νὰ τὸ νοιώσῃ πὼς εἰσεῖς τὸδηγήσατε. Γίνετι μάλιστα αὐτὸ ἀπὸ τώρα. Θάκούστε πολλοὺς νὰ σὰς λένε. — Μὰ ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ τὴ γλώσσα μου, δὲ σοὺ λέω. Αὐτὸς ὅμως ὁ Ψυχάρης, αὐτὸς ὁ Πάλλης, τὸ παρακάμουν. Κ' ἔτσι χωρὶς νὰ τὸ νοιώθουν, κρατοῦν τὴν ψυχὴ τῶ δυνῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, καὶ πετοῦν τὰ ὀνόματά τους. Λὲς κ' εἶτανε ροδάκινα, καὶ πετοῦν τὰ κουκούτσια τους, — ἀφοῦ ἔραγαν τὸν καρπὸ.

Τέτοιος εἶναι ὁ πολὺς ὁ κόσμος. Ἐμὰς πάλε, τί μὰς μέλει; Τὴν ἀλήθειαν νὰ κοιτάζουμε. Αὐτὴ νὰ ξαπλώνεται, καὶ μὰς σώνει. Ἄς γλυτώτῃ τὸ Γένος ἀπὸ τὸ σκολαστικισμό ποὺ τὸ δέρνει καὶ τὸ ξεκουτιάζει, καὶ ἄς μὰς λένε Ἡρόστρατους, βάρβαρους, μαλακάρους, ὅ,τι θένε.

Κύριοι, γιὰ ἐμὰς τοὺς δύο μας ἐδῶ εἶναι αὐτὴ ἡ ὥρα ἡ γλυκύτερη τῆς ζωῆς μας, καὶ μόνο λυπούμαστε ποὺ δὲν ἔχουμε καὶ τὸν Ψυχάρη μαζί μας. Ἦρθαμε νὰ σὰς ἀσπαστοῦμε καὶ νὰ σὰς παρακαταθέσουμε σὰν ἱερὸ φυλαχτάρι τὴν Ἰδέαν ποὺ μὰς συνεπῆρε ὅλη μας τὴ ζωὴ. Ἐμὰς πᾶ μὰς βαραίνουν τὰ χρόνια. Ἐσεῖς οἱ νεώτεροι θὰ πάρετε τὴν ἱερὴ τὴ φλόγα καὶ θὰ τὴν περάστε στὶς κατοπινὲς γενεές, μὲ τὴν ἴδια ἀφοσίωση, μὲ τὴν ἴδια τὴ θρησκείαν, ποὺ δείξατε ὡς τὰ τώρα.

Μὴν τότε φοβάστε τὸ δάσκαλο. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος σὰν κ' ἐσεῖς, — μόνο ποὺ σὰ νὰλλοιωθῆ κομματί. Μὴν τότε σκληρομεταχειρίζεστε. Ἀφίνετέ τον νὰ λή αὐτός. Δουλειὰ του εἶναι. Ψωμί του εἶναι, ἂν ἀγαπάτε. Σιγὰ σιγὰ θὰ γυρῆ καὶ αὐτός μαζί μὲ τὸ Γένος. Ποτὲς δὲ θὰ σὰς τὸ μολογήσῃ

βίβαια — αὐτὸ κοντὰ στὸ νοῦ. Θάρρη ὅμως μιὰ μέ-
ρα ποὺ θὰ διδάσκῃ τὴν ἀληθινὴν τὴ γλώσσα μὲ τὸν ἴδιο ζῆλον ποὺ τὴν κακολογεῖ τώρα, χωρὶς νὰ τὸ φαν-
τάζεται πὼς κακολογεῖ τὴν πατρίδα του.

Δὲν μπορῶ νὰ τελειώσω χωρὶς νὰ ξαναθυμηθῶ τοῦ καημένου τοῦ Ζολὰ τὸ περίφημο τὸ ρητό. Μοῦ-
καμε τότες μεγάλη ἐντύπωση. Καὶ μοὺ κάμνει τώ-
ρα ἀκόμα πιὸ μεγάλη ἐντύπωση, ἐπειδὴ μοὺ ἔδωσε ὁ Θεὸς χρόνους νὰ ζήσω καὶ νὰ τὸ δῶ μὲ τὰ μάτια μου πὼς ἔτσι εἶναι. Μιὰ καὶ βγῆ στὸ διάβα τῆς ἡ
'Αλήθεια, τίποτις δὲν τὴ σταματᾷ.»

Τέτοια ἀκούσαμε, Νουμᾶ μου. Λόγια ποὺ φτε-
ρώσανε τὴν ψυχὴ μας καὶ μὰς δέσανε γερὰ μὲ τὴν
ἀτράνταχτη ὑποχρέωση νὰ δουλέψουμε μὲ καρδιὰ γιὰ
τὸ καλὸ τοῦ Γένους μας, μὲ τὴν Ἄληθειαν γιὰ ὀδη-
γήτρα μας, μὲ τὴν Ἐνωση γιὰ δυνάμη μας. Τώρα,
ποὺ νοιώθω πὼς ἔκαμα τὸ χρέος μου νὰ σοὺ στείλω
ἀπὸ μου τὸ γράμμα,

Σὲ φιλῶ
ὁ φίλος σου
ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ο ΝΕΙΡΟ

Μάννα, βαρικοιμήθηκα καὶ μ' ἔφησεν ἡ θέρμη
Κ' ἦρθ' ὁ Βραχνᾶς καὶ κάθησε κοντὰ στὸ προσκεφάλι.
Μάννα, βαρικοιμήθηκα· τὰ ὄνειράτα μὲ πήραν
Κ' εἶδα πὼς πέραγα βουρνή, πλαγιές, λογιές καὶ δάσα
'Αφέγγαγα κ' ἀνάστερα καὶ μαυροφορεμένα
Κ' ὁ Μαῖρος μου γρημίστησε καὶ τὸ σταθὶ μου ἐχάθη,
Κ' ἔνα πουλί, κακὸ πουλί, τραγουδοῦσε καὶ μοῦπε·
«Τραγουδοῦσῃ, λεβεντονίε, μικροξεντημένε
»Ποὶ τὸ σταθὶ σου σὺν τραβᾷς τὸ χάροντα χλωμιάζεις,
»Κ' ὡς τραγουδοῦς τὰ μάργελα κοράσια ἀναταρᾷεις
»Καὶ παίρνουν ὄρη καὶ βουρὰ ζητώντας τὸ φίλι σου,
»Τραγουδοῦσῃ, λεβεντονίε, μικροξεντημένε,
«Ἄλλοι, σοὺ τὴν ἀρπάζανε τὴν ἀγαπητικιά σου!»
Ἔτσι κρυμμένο τὸ πουλί μ' ἐστὸ κλαρὶ μιλοῦσε
Καὶ γροίκησ' ἀπ' τὰ πόμακα κάπια βουρὴ νὰ φτάνη...
Καὶ ἐύπνησα· καὶ γέρω μου τὸ κάμα τοῦ Ἄλωνάρη.
Καὶ ἐύπνησα· καὶ ὁ ἰδρωτᾶς μου κρουνοῖς κρουνοῖς χυνοῦται
Κ' ἔνα σαράκι μέσα μου σιγὰ τριζομιλοῦσε.
Μὴν εἶν' ἀλήθεια, Μάννα μου; Μάννα, μὴν εἶν' ἀλήθεια;
Γενέβη Ἀγούστος 1907.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΑΪΤΟΥ

Στὴ Δοβρουτσᾶ, κοντὰ στὸ στόμιον τοῦ Δούναβι, ἡ γριά Ἰζεργίλ μου δηγήθηκε αὐτὴν τὴν ἱστορίαν.
Ἔνα βράδι, ἀφοῦ τέλειωσε ὁ τρυγητός, οἱ Μολ-
δαβοὶ ἐργάτες ποὺ δουλεύανε κεῖ, πήγανε στὴν ἀκρο-
γιαλιά. Ἐγὼ ἔμεινα μοναχὸς μὲ τὴν γριά Ἰζεργίλ.
Καθόμαστε στὴ γίσι, στὸ βαθὺν ἡσκιο τῶν ἀψηλῶν
κλημάτων, καὶ κοιτάζαμε ἡσυχᾶ τοὺς ἡσκίους τῶν
ἀνθρώπων ποὺ χανόντανε σιγὰ-σιγὰ μέσα στὸ σκοτά-
δι τῆς νύχτας ποὺ γινότανε ἑλοένα πιὸ πηχτό.

Οἱ ἐργάτες βαδίζανε, γελοῦσανε, χωρατεύανε,
τραγουδοῦσανε, οἱ ἄντρες χαλκοπρόσωποι, μὲ μεγά-
λα στριμένα μαῦρα μουστάκια καὶ πυκνὰ σκουρὰ
μαλλιά ποὺ πέφτανε στοὺς ὤμους, μὲ κοντὰ σακκά-
κια καὶ πλατειὰ κουρελιασμένα πανταλόνια. Οἱ γυ-
ναῖκες καὶ τὰ κορίτσια ζωερές, λυγερές, εὐκίνητες
σὰ βέργες ἰτιάς, μὲ μαῦρα μάτια, χαλκοπρόσωπες.
Τὰ μαλλιά τους μαῦρα καὶ μαλακὰ σὰ μεταξί, μὲ
χρυσὰ γιορτάνια στολισμένα· ὁ ζεστός, μαλακὸς ἄ-

νεμος ἔπαιζε ἡσυχᾶ μαζί τους κ' ἔκνε τὰ φλουριά
νὰ σιγοχυτοῦνε. Ὁ ἄνεμος μονότονα καὶ πλατειὰ
φυσοῦσε ἀπάνω στὴ στέππα, κάποτε μόνο φαινότανε
πὼς ἤθελε νὰ πάρῃ ἕνα ἄξαφνο ὀρητικὸ δρόμο σὰ
νὰ φυσοῦσε ἀπάνω ἀπὸ κάτι ἀόρατο· μὲ τὴν ὀρη-
τὴν σήκωνε τότε τὰ μαλλιά τῶν γυναικῶν, τάνεμιζε
ἀψηλά καὶ τὰ τίναζε σὲ φανταστικὰ σκῆματα γύρω
τὰ κεφάλια των. Ἀπὸ μακριὰ νὰ τὰ βλέπη κανεῖς
παίρνανε τὰ γυναικεία κείνα σώματα κάτι ἀλλόκοτο
μυθώδικο. Οἱ γυναῖκες ἀπομακραινόντανε ὀρθὴν ἀπὸ
μὰς καὶ μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας ἡ φαντασία τὶς
συνάδευε πάντα παράξενα, μυθώδεια.

Ἀκούστηκε ἦχος βιολιῶ. Μιὰ κόρη τραγουδοῦ-
σε μὲ μαλακὰ μεταξωτὰ φωνὴ ὑψιφάνου, γέλοια ἀ-
κουγότανε, κ' ἡ φαντασίαν μεγαλύτερη πᾶ ἀπὸ κά-
θε ἐμπόδιο μέσα στὸ σκοτάδι, ὕψωνε τοῦτους τοὺς
ἦχους σὲ μιὰ πολύχρωμη γυρλάντα ἀπὸ λουλούδια
καὶ κορδέλες ποὺ μαλακὰ καὶ μὲ χάρη κυματίζανε
γέροντας ἀπάνω στὰ κεφάλια τῶν γυναικῶν.

Ὁ νυχτερινὸς ἀέρας γιόμιζε ἀπὸ τὴ δυνατὴ ἀρ-
μυρὴ μυρουδιά τῆς θάλασσας ἀνάμιχτα μὲ τὴν πα-
χειὰ ὀσμή τῆς βρεγμένης γῆς. Στὸν οὐρανὸ πλανιόν-
τανε ἀκόμα κουρελιασμένα ἀπὸ τὴν τελευταία κα-
ταιγιίδα σύννεφα κατσαρωμένα μὲ παράξενα σκῆματα

καὶ χρώματα· ἐδῶ, μαλακὰ σὰν καπνός, μαυρογά-
λαζα σὰν τᾶτσάλι, ἐκεῖ, σὰ σπασμένοι βράχοι, σκου-
ρα καὶ σκεδὸ μαῦρα. Ἀνάμεσα τους τρυφερὰ γαλά-
ζια κομματάκια οὐρανοῦ καὶ ἀπάνω σκορπισμένα τᾶ-
στέρια ποὺ λάμπανε σὰ νὰ μὰς κοιτάζανε. Ὅλα αὐ-
τά, ἡ μυρουδιά, τὰ σύννεφα, τᾶστέρια, οἱ ἄνθρωποι,
ποὺ εἶτανε σὰν κάτι μαγικὸ μέσα στὴ χρυσὴ λάμψη,
ὅλα αὐτὰ βυθισμένα σὲ μιὰν ἀόριστὴ μελαγχολία σὰ
στὴν ἀρχὴ ἐνοῦ θαυμάσιου παραμυθιοῦ. Ὅλα ζούσα-
νε ἀρμονικὰ καὶ ὡραῖα, μὰ ὅλα φαινότανε πὼς πε-
θαίνονε, λὲς καὶ κάτι τὰμπόδιζε νὰ μεγαλώσουνε
καὶ νὰ τρανέψουνε· ἔλειπε κάθε ἦχος, θόρυβος, ζων-
τανή, νευρώδεια βουή· λείπανε κείνες οἱ ἀθρῶπινες
φωνές ποὺ πάντα δυνάμωνονε. Ὁ μόνος ἦχος, ποὺ
ἄγγιζε ταῦτιά μὰς ἐδῶ, εἶτανε ἀδύνατος καὶ κομ-
μένος σὰ νὰ πῆθαινε, καὶ καθὼς ἀπομακραινόντανε ἀ-
νέβαινε σ' ἕνα σιγαλὸ στεναγμὸ κάποιας ἀόριστης λύ-
πης, κάποιου πένθους. Ἴσως τοῦ πένθους τῆς εὐτυχίας;
Αὐτῆς τῆς αἰώνια ἀσύλληπτης, τῆς αἰώνια ἀνυπο-
λόγητης ἀθρῶπινος εὐτυχίας;

Ἄφητα ὅλα αὐτὰ νὰ μὲ κυριεύῃ κ' ἐνοιωθᾷ μέ-
σα μου φανταστικὰς ἐπιθυμίας. Ἦθελα νὰ γινόμενα
στάχτη καὶ ὁ ἄνεμος νὰ μὲ σκέρπιζε παντοῦ. Ἦθελα
σὰ χεῖμαρρος ζεστός νὰ χυθῶ ἀπάνω στὴ στέππα,

ΕΙΣΑΓΙΟΥ ΓΙΑΝΝΙΑΗ

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

(Από το κεφάλαιο ΠΛΑΝΕΣ)

Φυσική συνέπεια τῆς ἀλλαγῆς τοῦ λεξικοῦ καὶ τοῦ τυπικοῦ εἶναι ἡ ἀλλαγὴ τῆς συντάξεως. Ἀλλαγὴ συντάξεως, σημειώστε, σημαίνει ἀλλαγὴ στὸν τρόπο τῆς σκέψεως, δηλ. ἀλλαγὴ τοῦ διανοητικοῦ μας ὀργανισμοῦ. Ἐνα σακκὶ ρύζι λέει ἡ φυσικὴ μας γλῶσσα, μὰ μποτίλια κρασί. Ὅταν κάμετε τὸ ρύζι δρυζαν καὶ τὸ κρασί οἶνον, δὲ θὰ πῆτε εἰς σάκκος δρυζα, μία φιάλη οἶνος, ἀλλὰ εἰς σάκκος δρυζης, μία φιάλη οἶνον, τὸ περιεχόμενον θὰ μῆτ' ἐστὶ γυνική. Ἀλλάξε ἡ σύνταξι, δηλ. ἔλλαξε ὁ τρόπος τῆς συνδέσεως, τῆς διατάξεως τῶν πραγμάτων μέσα στὴ γλῶσσα, ἐπομένως καὶ μέσα στὸ μυαλό μας, ἔλλαξε ὁ μηχανισμὸς τοῦ μυαλοῦ μας. Δὲν ἔλλαξαν μόνο τὰ ἐπιπλα τοῦ σπιτιοῦ, ἔλλαξε καὶ ὁ νοικοκύρης, καὶ τὰ θέλει μὲ ἄλλη τάξι βαλμένα.

Καὶ μήπως ἄραγε ἡ ἀλλαγὴ κατώρθωσε νὰ γίνῃ γενικὴ καὶ ὀριστικὴ, νὰ ἐκταθῆ πέρα πέρα σ' ὅλη τὴν ψυχὴ μας, ὥστε τὸ νέο σύστημα τῆς σκέψεως νὰ μωροθῆ νὰ ἐξακολουθῆ, καὶ δημοτικὴ ὅταν μιλοῦμε; Τέτοιο ἀποτέλεσμα θὰ ἦταν ἴσως παραδεκτό. Ἀλλὰ ὄχι. Ὁ ἀρχικὸς τρόπος τῆς σκέψεως, ὁ φυσικὸς, μένει στὴ θέση του ἀσάλευτος, ὅπως εἰμὴν ἀσάλευτα οἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι. Γιατί, βέβαια δὲ θὰ ποῦμε ποτὲ ἕνα σακκὶ φασολιῶν, μὰ δὲν ρυζιοῦ, ἕνα ποτήρι κρασιοῦ. Μὲ τὸ τελευταῖο μάλιστα θὰ νομίσουν πὼς ζητοῦμε ἕνα ποτήρι τοῦ κρασιοῦ.

Καὶ φυλαχτῆτε πάλι ἀπὸ ἕνα εὐκόλο πέσιμο. Ἡ σύνταξι τῆς δημοτικῆς στὸ προκείμενον παράδειγμα, καθὼς καὶ στὰ περισσότερα πού θὰ φέρομε, εἶναι ἀπλοῦστερη. Εἶναι ἀπλοῦστερο ἕνα ποτήρι νερό ἀπὸ ἕνα ποτήρι νεροῦ. Αὐτὸ δὲ σὰς θυμίζει καὶ τὸ τυπικὸ τῆς δημοτικῆς πού εἶναι κ' ἐκεῖνο ἀπλοῦστερο ἀπ' τὸ ἀρχαῖο; Ἄρα;... Παρουσιάζεται πάλι τὸ φάντασμα τῆς ἀμάθειας: ἀπὸ ἀμάθεια ὁ λαὸς ἀπλοποίησε καὶ τὴν σύνταξι.

Ἀλλὰ μὲ τὸ φῶς χάνονται τὰ φαντάσματα. Ἐδῶ μάλιστα δὲ χρειάζονται καὶ ἠλεκτρικὰ ἕνα σπῆρτο μονάχα ἂν ἀνάψουμε, θὰ φύγῃ τὸ φάντασμα μας. Κυττάξετε μιὰ στιγμὴ. Ἡ γαλλικὴ γλῶσσα λέει, un verre d' eau, δηλ. ἕνα ποτήρι νεροῦ, ἡ γερ-

μικὴ δὲ λέει ein Glas Wasser, δηλ. ἕνα ποτήρι νερό. Ἄρα ἡ γερμανικὴ, πού ἔχει σ' αὐτὸ τὸ παράδειγμα ἀπλοῦστερη σύνταξι, ἔγινε ἀπὸ ἀμάθεια, ἐνῶ ἡ γαλλικὴ ἔγινε ἀπὸ σοφοὺς ἀνθρώπους! Τίποτε ἀπ' αὐτὰ. Καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη ἔγιναν ἀπὸ λαοὺς, δηλ. ἀπὸ ἀνθρώπους ἑμόρφωτους. Ἡ τελευταία χωριάτισσα στὴ Γαλλία λέει une bouteille de vin, καὶ δὲν τὸ ἔμαθε ἀπ' τὸν ἐπιστήμονα· αὐτὸς τὸ ἔμαθε ἀπ' τὴν χωριάτισσα. Στὴ Γερμανία πάλι βρέθηκε ἀπλοῦστερη αὐτὴ ἡ σύνταξι καὶ ὁ σοφὸς τὴν πῆρε ὅπως τὴν ἤρε, καὶ λέει καὶ γράφει eine Flasche Wein· δὲ θεώρησε ἀνάρμοστο στὴ σοφία του νὰ μεταχειριστῆ τόσο ἀπλὴ σύνταξι.

Ἡ διαφορὰ κ' ἐστὶ στὴ σύνταξι, τὸ χάσμα αὐτὸ μεταξὺ τῶν δύο γλωσσῶν, πού τὸ δείξαμε ἀπάνω σ' ἕνα παράδειγμα, ἐκτείνεται σ' ὅλη τὴν γραμμὴ. Ἡ γερμανικὴ (ἐκ) τῆς κλίνης μου θὰ πῆτε, ἀλλὰ ὄχι ἐσημώθη (ἐκ) τοῦ κρεβατιοῦ μου. Ἡ ἑλληνικὴ (ἐκ) τῆς οἰκίας, ἀλλὰ ὄχι ἐβγήκα (ἐκ) τοῦ σπυριοῦ. Διηγήθη (ἐκ) τῆς οἰκίας σας, ἀλλὰ ὄχι ἐπέρασα ἐκ τοῦ σπυριοῦ σας. Τὸν ἔσθρεν ἐκ τοῦ ὀπίου, ἀλλὰ ὄχι τὸν ἐτραβήξεν ἐκ τοῦ αὐτιοῦ.

Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἡ ἀπάνω στὸ τραπέζι, ἀλλὰ ὄχι ἐπὶ τοῦ τραπέζιου· ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἡ κάτω ἀπ' τὸ τραπέζι, ἀλλὰ ὄχι ἐπὶ τὸ τραπέζι.

Ἐξῆλθε πρὸς ἄγρον, ἡ ἐβγήκε στὸ κληῖρι, ἀλλὰ ὄχι ἐξῆλθε εἰς τὴν ἄγρον.

Πλήρες ὕδατος ἡ γεμάτο νερό, ἀλλὰ ὄχι πλήρες ὕδωρ οὔτε γεμάτο νεροῦ. Πρὸς βρωσὴν ἡ γὰ φάγωπα, ἀλλὰ ὄχι διὰ βρωσὴν οὔτε πρὸς φάγωμα. Ἐφ' ἀμάξης ἡ μὲ τὸ ἀμάξι, ἀλλὰ ὄχι ἐφ' ἀμαξιοῦ. Καθ' ὁδὸν ἡ στὸ δρόμο, ἀλλὰ ὄχι κατὰ δρόμον. Κατ' ἔτος ἡ κάθε χρόνον, ἀλλὰ ὄχι κατὰ χρόνον. Πρὸ μεσημβρίας, ἀλλὰ ὄχι πρὸ μεσημεριοῦ....

Ἦλθον ἀνὰ εἰς ἡ ἕνας ἕνας, ἀλλὰ ὄχι εἰς εἰς· εἶναι ἕνας κ' ἕνας, ἀλλὰ ὄχι εἰς καὶ εἰς. Μὲ τὸν καιρὸ ἡ σὺν τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὸν χρόνον οὔτε σὺν τῷ καιρῷ. Πρὸς χάριν σου ἡ γὰ χατήρι σου, ἀλλὰ ὄχι πρὸς χατήρι σου. Ποῖός λίγο, ποῖός πολύ, ἀλλὰ ὄχι τίς ὀλίγον τίς πολύ. Ἐν μεγάλῃ στολή, ἀλλὰ ὄχι ἐν φράκῳ, ἐν ρεδυγκότῳ, ἐν σακακίῳ, ἐν ἐποκαμίσῳ. Τώρα ἄρχισα πον ἄρχισα, ἀλλὰ ὄχι τῶρα ἠρξάμην πον ἠρξάμην....

Μιὰ σημαντικὴ διαφορὰ στὸν ὀργανισμὸ τῶν δύο γλωσσῶν εἶναι ὅτι ἡ φυσικὴ μας γλῶσσα, ὅταν συνθέτῃ τὴν φράσι, ἀγαπᾷ νὰ τοποθετῆ τίς ἔννοιες τῆ

μιὰ ὕστερα ἀπ' τὴν ἄλλη, μὲ τὴ φυσικὴ τους τάξι, τουλάχιστο μὲ κάποια τάξι πού εἶναι σήμερα γὰ μᾶς φυσικὴ, ἐνῶ ἡ καθαρεύουσα, προσπαθώντας ν' ἀκολουθήσῃ κ' ἐδῶ τὴν ἀρχαία, βάζει τίς ἔννοιες τῆ μιὰ μέσα στὴν ἄλλη. Ἡ μιὰ ξαπλώνει τὴ σκέψι, ἡ ἄλλη τὴ στήνει σωρὸ. Ἐξηγοῦμαι. Ὁ ὕπουργός τῶν ἐσωτερικῶν θέλει νὰ πῆ ἡ γλῶσσα μας· ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὕπουργός λέει ἡ καθαρεύουσα. Ἡ ἔννοια ὁ ὕπουργός σκίζεται πὲρὸς γὰ νὰ μῆτ' ἐστὶ μέση ἡ ἄλλη ἔννοια ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν. Μισοεκφρασμένη μὲ τὸ πρῶτον κομματί, μένει μιὰ στιγμὴ στὸν αἶρα, περιμένοντας τὸ συμπλήρωμά της.

Προσοχὴ πάλι ἀπὸ φαντάσματα. Ἀπλοῦστερη εἶναι κ' ἐδῶ ἡ νεώτερη σύνταξι. Ἀλλὰ μὴ φανταστῆτε πὼς αὐτὸ εἶναι ἰδιαιτέρο χαρακτηριστικὸ τῆς δικῆς μας γλώσσας. Ἡ ἀπλοποίηση αὐτὴ εἶναι φαινόμενο παρὰλληλο μὲ τὴν ἐξέλιξι τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ ἐν γένει. Τὸ νεώτερον μυαλό ζητεῖ τὴν ἀπλοότητα στὴ σκέψι καὶ στὴν ἐκφρασι, ἀγαπᾷ νὰ ἐκφράξῃ τὰ πράγματα μὲ λιγώτερο κόπο. Ὁ Γάλλος καὶ ὁ Ἄγγλος σοφὸς σήμερα ἐκφράζονται ἀπλοῦστερα ἀπ' τὸν ἀρχαῖο Ἕλληνα, ἂν καὶ ἐκεῖνα πού λένε δὲν εἶναι διόλου ἀπλοῦστερα. Αὐτὸ δὲ λέγεται, ὄχι, παρακμὴ γλωσσικὴ. Ὅταν ἕνα ὄργανο μοῦ ἐπιτρέπει νὰ φτάνω στὸν ἴδιον σκοπὸ μὲ λιγώτερο κόπο, τὸ ὄργανο αὐτὸ λέγεται τελειότερο.

Δὲν εἶναι δουλιὰ μας νὰ ἐξετάσουμε τὴν αἰτία αὐτοῦ τοῦ φαινομένου. Μᾶς ἐνδιαφέρει μόνο νὰ τὸ παρατηρήσουμε, καὶ τὸ παρατηρήσουμε στὶς περισσότερες ἀπ' τίς νεώτερες γλώσσες, πρὸ πάντων στὶς πιὸ δουλεμένες, ἐκεῖνες πού ἔχουν τὴ μεγαλύτερη ἱστορία. Αὐτὴν τὴ γενικὴ πορεία ἀκολουθήσῃ καὶ τὸ ἑλληνικὸ μυαλό, καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα· πάντα ἀδελφωμένη καὶ ταιριαγμένη μαζὶ του, πιστὴ συντροφισσά του, ἀλλὰ ἔκ' αὐτῆ. Κρατῆστε μιὰ στιγμὴ τὴν πατριωτικὴν ὀργήν, γὰ νὰ σὰς πῶ μιὰν ἀλήθεια ὅτι σήμερα ἐμεῖς, στὸ μηχανισμὸ τοῦ μυαλοῦ, περισσότερο συγγενεύουμε μὲ τὸ σύγχρονό μας τὸ Ἰάλλο ἢ τὸν Ἰταλὸ παρὰ μὲ τὸν πρόγονό μας τὸν ἀρχαῖο Ἕλληνα. Ὅτι δὲ σκεπτόμαστε ὅμοια μὲ τοὺς ἀρχαίους, φαίνεται κοντὰ στ' ἄλλα κ' ἀπὸ τοῦτο, ὅτι τόσες φορὲς τυχαίνει νὰ μὴ βγαζομε τὸ νόημα μιᾶς φράσεως ἀπ' τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴν, μολοῦντι γνωρίζομε ξεχωριστὰ ὅλες τίς λέξεις πού τὴν ἀποτελοῦν.

Ἴδου τώρα πού φέρνει ὁ κατήφορος. Εἴπαμε δ' ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὕπουργός ὕστερα θὰ ποῦμε αἱ ἐπὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὕπουργοῦ δοθεῖσαι

ἔπειτα νὰ πίσω στὴ θάλασσα καὶ σὺν τρυφερῇ ὁμίχλῃ στὸν οὐρανὸ νὰ κρέμωμαι. Ἦθελα ἂν μπορούσα μοναχός μου νὰ γιομίσω ὄλος ἀπ' αὐτὴ τὴ μελαγχολικὴ μαγικὴ νυχτιά. Ἦμουνα τόσο λυπημένος· κ' ὁ ἴδιος δὲν ἤξερα τὸ γιατί.

— Γιατί δὲν πῆγες μὲ τοὺς ἔλλους; μὲ ρώτησε ἡ γριὰ Ἰζεργίλ κ' ἔγνεψε κατὰ τὴ θάλασσα.

Ἀπὸ τὰ χρόνια εἶτανε καμπουριασμένη σκεδὸ σὺν κλεισμένοις σουγιάς· τὰ μάτια της μαῦρα μιὰ φορά, εἶτανε τώρα θολὰ καὶ δακρύνε. Ἦξερὴ φωνὴ της ἤχοῦσε χωρὶς κυματισμούς, πὲς πὼς ἐτρίζε σὰ νὰ μιλοῦσε ἡ γριὰ μὲ τὰ κόκκαλα. Καὶ πὼς μπορούσε ἀκόμα νὰ μιλῇ!

— Δὲν μπορούσα, ἀποκρίθηκα στὴν ἐρώτησή της.

— Οὐ...οὐ...οὐ! Γέροι γεννεῖστε σεῖς οἱ βορεινοὶ! Μαῦροι εἴσατε ὄλοι σας σὰ δαιμόνιοι. Τὰ κορίτσια μας σὲ φοβοῦνται— μὰ εἶσαι ἀκόμα νέος καὶ γερὸς.

Τὸ φεγγάρι φάνηκε. Ὁ δίσκος του μεγάλος καὶ ματωμένος. Λὲς καὶ βγήκε ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς στέππας πλούσιο καὶ χορτάτο ἀπὸ τὴν ἀθρώπινη σάρκα καὶ τὸ ἀθρώπινον αἷμα πού ρουφούσε τόσους αἰῶνες. Ὁ ταντελλένιος ἦσκιος τῶν κλημάτων ἔπερτε ἀπάνω μας ἕνα δίχτυ σκέπαζε μένα καὶ τὴ γριὰ πού οἱ

θηλείες του τρέμανε καὶ χορεύανε ἀπάνω μας ἀπαυτα. Ἀριστερὰ μας, ἀπάνω στὴ στέππα, τὰ σύννεφα κρεμούσανε τίς σκιὰς τους φωτερὲς καὶ διάφανες ἀπὸ τὸ σεληνόφωτο. Ἀπὸ τὴ θάλασσα ἐρχόντανε κάτι ἦχοι, μόλις ἀκουστοί· τὸ μαλακὸ κλάμα τοῦ βιολιοῦ, τὸ ξάστερο γέλοιο ἐνοῦ κοριτσιοῦ, οἱ μαλακὲς βαρυτονίες ἐνοῦ παλληκαριοῦ... κ' ἀπάνω σ' ὄλα ὁ ρυθμικὸς ἦχος τῶν κυμάτων πού σπάζανε στὴν ἀκρογιαλιά.

— Κοίταξε! ἔρχεται ὁ Λάρρας!

Κοίταξε ἐκεῖ πού μοῦδειχνε ἡ γριὰ μὲ τὸ δάχτυλό της κ' εἶδα· σκιὰς κρεμόντανε, πολλές σκιὰς, καὶ μιὰ ἀπὸ ὄλες, ἡ πιὸ σκοτεινὴ καὶ πυκνὴ χαμηλῶνε καὶ κινιότανε πρὸ γλήγορα ἀπὸ τίς ἄλλες· εἶτανε ἡ σκιά πούχυνε ἕνα κομάτι σύννεφο πούτρεχε στὸν οὐρανὸ πρὸ γλήγορα κ' ἐπὶ χαμηλὰ παρὰ τὰ ἄλλα πού εἶτανε ἀπὸ πάνω του.

— Δὲν εἶναι τίποτις ἐκεῖ, εἶπα.

— Εἶσαι πιὸ τυφλὸς ἀπὸ μένα τὴ γριὰ! Κοίταξε· κεῖ αὐτὸ τὸ μαυράδι πού τόσο γλήγορα τρέχει ἀπάνω στὴ στέππα.

Κοίταξα πάλι καὶ δὲν εἶδα τίποτις ἄλλο παρὰ ἦσκιοις

— Αὐτὸ εἶναι μιὰ σκιά— γιατί ἐσὺ τὸνομάζεις

Λάρρας;

— Γιατί αὐτὸς εἶναι! Κατάντησε σὺν ἦσκιοις. Εἶναι καὶ χρόνια. Χιλιάδες χρόνια ζῆ, ὁ ἥλιος τοῦ ξέρανε τὸ κορμί, τὸ αἷμα καὶ τὰ κόκκαλα κ' ὁ ἀνεμὸς τονὲ παίονει. Ἔτσι τιμωρᾷ ὁ θεὸς τὸν ἀθρώπο γὰ τὴ μεγάλη περηφάνεια του!

— Δηγήσου μου, πὼς γίνηκε αὐτὸ; Παρακάλεσα τὴ γριὰ καὶ χάρηκα ἕνα θαμαστὸ παραμῦθι ἀπὸ κείνα πού μόνο στὶς στέππες γεννιοῦνται.

Ἡ γριὰ ἄρχισε τὴ δῆγησή της.

*

Εἶναι πολλές χιλιάδες χρόνια. Μακριὰ πέρα ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἐκεῖ πού βγαίνει ὁ ἥλιος, εἶναι μιὰ χώρα, καὶ σὲ κείνη τὴ χώρα τὸ κάθε φύλλο τοῦ δέντρο κ' ἡ κάθε καλαμὰ δίνουνε τόσον ἦσκιο ὅσο χρειάζεται ἕνας ἀθρώπος· γὰ νὰ προφυλαχτῆ ἀπὸ τὸ κάμα τοῦ ἡλιοῦ πού ἐκεῖ καίει σκληρὰ.

Τόσο γόνιμη εἶναι σὲ κείνη τὴ χώρα ἡ γῆ.

Μιὰ φορὰ ζοῦσε κ' ἐμὴ φιλὴ ἀπὸ δυνατοὺς ἀθρώπους τσοπάνηδες καὶ κυνηγοὺς λογιῶ λογιῶ ζῶων. Ἐπειτα ἀπὸ κάθε κυνήγι τὸ στρώνανε στὸ γλέντι, τραγουδοῦσανε καὶ χωρατεύανε μὲ τίς κοπέλες πού ἐκεῖ εἶτανε ὁμορφες σὺν τῇ φωτιά. Μιὰ φορὰ, ἀφά-

διαταγαι. Τὸ ἐν τῷ ὕδατι τοῦτω περιεχόμενον ἕλας ὕστερα ἢ περὶ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι τοῦτω περιεχομένου ἕλατος δημοσιευθεῖσα μελέτη.

Ἀρχίζει νὰ μὴν πιστεύῃ ὁ ἀναγνώστης πὼς τέτοια τερατόμορφα πράγματα γράφονται, γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ πάσῃ νὰ μιῶ ἐγὼ καὶ ν' ἀφήσω νὰ μιλήσουν τὰ πράγματα :

«Αἱ διὰ τὰς ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς ὑπηρεσίας γεννησομένης δοκιμᾶς παραγγελλθεῖσαι συσκευαί».

«Σκρίπτ» 26 Μαΐου 03, σ. 2.

α...ἐπέρρωσε τὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς οἰκειοθελοῦς μετὰ δεκαπενθήμερον ἀποχωρήσεως τοῦ τελείου ἐκεῖνου στρατιώτου, τοῦ κ. Μανουσογιαννάκη, σχηματισθεῖσαν γνώμην.»

«Ἐστία» 16 Ἰουνίου 03, σ. 1.

«Διάψευσις τῶν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργοῦ λεχθέντων.»

«Πρωτὰ» 4 Φεβρουαρίου 03.

«Διὰ τὴν ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ λιμενοβραχίονος προσαρτάσεως ἐπελθοῦσαν βλάβην.»

«Σκρίπτ» 1 Αὐγ. 04, σ. 3, στ. 1.

«Ὁ κ. Ἀνδρέας Καλύβας ἐδώρησε τὴν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ του Σπυρίδωνος Ν. Καλύβα, τῆς ἱστορικῆς Ζακυνθίας οἰκογενείας, τὰ μέλη τῆς ὁποίας ἐκ τῶν πρώτων ἐμυθήθησαν τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, γραφεῖσαν ἱστορίαν...»

«Ἐστία», 18 Ὀκτ. 04, β. 3, στ. 2.

α...ἡς ἢ τῶν παραλίων ἕκτασις εἶναι τριπλασία τῆς τῶν τῆς Γαλλίας.»

«Ἀκρόπολις» 18 Ὀκτ. 06, σ. 1, στ. 7.

α'Ἐκτὸς τῶν μετὰ τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐπιτροπῆς συμφωνιῶν.»

«Ἐμπρός» 20 Ἀπρ. 06, σ. 4, στ. 2.

Θὰ πῆτε τώρα πὼς αὐτὰ δὲν ἐπιβαρύνουν τὴν καθαρεύουσα, ἐπιβαρύνουν ἐκεῖνους που τὰ ἐγραψαν, καὶ δείχνουν, ἂν ὄχι ἔλλειψη γούστου, τοῦλάχιστο ἀμέλεια καὶ ἀπροσεξία στὴ γλῶσσα. Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἂν τὸ γούστο τους δὲν εἶχε ἀρκετὴ δύναμη γιὰ νὰ τοὺς κρατήσῃ στὸν κτήρορο ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἐμᾶς νὰ σημειώσουμε εἶναι ὅτι σκέφθησαν ἀλλοιῶτα παρὰ τὴ φυσικὴ τους γλῶσσα. Γιατὶ στὸ σπῆτι τους βέβαια ποτὲ δὲν εἶπαν αἱ διὰ τὸ ὑπὸ τῆς μαγειρίσσης φτιασθῆσόμενον φαγητὸν φουρισθεῖσαι ἀγγινάρες. Ἄλλως τε τὰ παραδείγματα δὲν τὰ ἐφερα γιὰ νὰ βασίσω εἰδικῶς ἀπάνω σ' αὐτὰ τὴν κρίση

μου, παρὰ μόνο γιὰ νὰ γίνῃ πιὸ φανερὴ ἡ κακὴ ἀρχὴ ἀπ' τὴν ὁποία ξεκινήσαμε. Καὶ τώρα πού ἐγίνε φανερὴ, ἀφίνομε κατὰ μέρος τὶς ὑπερβολὲς πού φέρνει ἡ ἐφαρμογὴ τῆς καὶ βγάζομε τὸ συμπέρασμα αὐτό, ὅπου ἤθελα νὰ φτάσω, εἶναι ὅτι, ὅταν ἀλλάξουν οἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι, ἀλλάζει καὶ ἡ σύνταξη, δηλ. ὁ τρόπος τῆς σκέψεως, πού εἶναι ἴσως τὸ σημαντικώτερο χαρακτηριστικὸ μιᾶς γλώσσας. Καὶ ἡ παρατήρησή μας αὐτὴ, ὕστερα ἀπ' τὴν παρατήρησιν τοῦ διπλοῦ λεξικοῦ καὶ τοῦ διπλοῦ τυπικοῦ, μᾶς δίνει δριστικῶς τὸ δικαίωμα νὰ ποῦμε ὅτι ἔχομε δύο γλῶσσας.

Καὶ ὅμως ὑπάρχουν ἄνθρωποι που ὑποστηρίζουν πὼς δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα εἶναι μιὰ μόνη γλῶσσα, πὼς ἡ μιὰ εἶναι συνέχεια τῆς ἄλλης. Τί πειράζει ἂν ἔχομε ὕδωρ καὶ νερὸ, πλήρες καὶ γεμάτο; Πλούτος. Καὶ πραγματικῶς αὐτὸ δὲ θὰ πειράζε καὶ δὲ θὰ ἐμπόδιζε τὴ γλῶσσα νὰ εἶναι μιὰ. Ἐκεῖνο πού ἐμποδίζει εἶναι, πού δὲ λέμε ποτὲ πλήρες ὕδωρ οὔτε γεμάτο νεροῦ, οὔτε πλήρες νερὸ οὔτε γεμάτο ὕδατος. Ἐδῶ εἶναι τὸ σύνορο πού χωρίζει τὶς δύο γλῶσσας, καὶ τὸ σύνορο αὐτὸ γιὰ νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς, πρέπει πρῶτα νὰ κατκλάβῃ ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν ἀποτελεῖται μόνο ἀπὸ λέξεις.

Διαφέρει λοιπὸν πολὺ σημαντικῶς ἡ καθαρεύουσα ἀπὸ τὴ φυσικὴ μας γλῶσσα. Καὶ θὰ ἐκτιμήσουμε αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν στὴν ἀληθινὴ τῆς ἀξία, ὅταν παρατηρήσουμε ὅτι μικρότερη εἶναι ἡ διαφορὰ μετὰξὺ δύο διαφορῶν γλωσσῶν εὐρωπαϊκῶν, ἀρκεῖ νὰ ἀνήκουν στὴν ἴδια οἰκογένεια, π. χ. μετὰξὺ ἰταλικῆς καὶ ἰσπανικῆς, ἢ μετὰξὺ γερμανικῆς καὶ δανδικῆς. Ἴδου μιὰ φράση δανδικῆ μετὰ τὴ γερμανικὴ τῆς μετάφραση ἀπὸ κάτω :

Griekenland is een jong land, dat nog leren
Griechenland ist ein junges Land, dass noch lernen
moet personen van zaken te scheiden.
muss Personen von Sachen zu scheiden.

Ἡ σπουδαιότερη διαφορὰ μετὰξὺ τῶν δύο γλωσσῶν εἶναι, μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ, στὴ φολογολογία. Ἡ τοποθέτησις τῶν λέξεων μέσα στὴ φράση καὶ ἡ σχέση τῆς καθενὸς μετὰ τὶς ἄλλες, δηλ. ἡ σύνταξις εἶναι σὲ τέτοιο βαθμὸ ἀπαράλλαχτη, ὥστε μερικὸς φθόγγος ἂν ἀλλάζετε περνᾶτε ἀπ' τὴ μιὰ γλῶσσα στὴν ἄλλη. Δηλαδή ἡ τάξις τῶν ἐνονοιῶν μέσα στὸ γερμανικὸ μυαλὸ καὶ μέσα στὸ δανδικὸ μυαλὸ εἶν' ἡ ἴδια. Ὁ Γερμανὸς γιὰ νὰ μάθῃ δανδικὰ δὲ

θ' ἀλλάξῃ τὸν τρόπο τῆς σκέψεως του ὅσο τὸν ἀλλάζει ὁ Ἕλληνας γιὰ νὰ μάθῃ τὴν καθαρεύουσα !!! Τρομάζει κανεὶς γιὰ νὰ τὸ σκεφτῇ, καὶ περισσότερο γιὰ νὰ τὸ πῆ, καὶ ὅμως δυστυχῶς ἀντίρρηση δὲ χωρεῖ.

Ἐλάτε τώρα νὰ ἰδῆτε, ὅτι ὄχι μόνο δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα εἶναι δύο γλῶσσες, ἀλλὰ καὶ μονάχη τῆς ἡ καθαρεύουσα χωρίζεται σὲ πολλὰς γλῶσσας. Αὐτὸ τὸ εἶπαμε καὶ ἄλλοῦ, ἀλλὰ τώρα, μετὰ τὴ μέθοδο που μεταχειριστήκαμε παραπάνω, θὰ τὸ ἀποδείξομε μαθηματικῶς. Ἴδου πὼς.

Ἵπάρχει μιὰ καθαρῆουσα πού λέει

ἡ προθυμία μεθ' ἧς τὸ ἐδέχθη,

ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη, πού συγκαταβατικῶς καθαρεύουσα, πού λέει

ἡ προθυμία μετὰ τὴν ὁποῖον τὸ ἐδέχθη,

μετὰ ἄλλα λόγια, ἡ μιὰ ἔχει μετὰ καὶ ὅς, ἦ, ὅ, ἡ ἄλλη μετὰ καὶ ὁ ὁποῖος. Δὲν ἀμφισβῶ, ὅτι ἕως τώρα εἶχατε τὴν πεποίθησιν, ὅτι αὐτὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα ἀνήκουν σὲ μιὰ μόνη γλῶσσαν. Λυπούμαι. Ἄν ἦταν ἐτσι θὰ μπορούσατε νὰ τὰ συνδυάσετε μετὰξὺ τους ἀδιακρίτως, καὶ νὰ πῆτε :

ἡ προθυμία μετὰ τὴν ὁποῖον τὸ ἐδέχθη.

Ὅμοιως λέτε ὁ ἄνθρωπος μεθ' οὗ συνεννοήθη καὶ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸν ὁποῖον συνεννοήθη ἀλλὰ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸν ὁποῖον συνεννοήθη.

ἡ ἐποχὴ ἀπ' ἧς

καὶ ἡ ἐποχὴ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν

ἀλλὰ ποτὲ ἡ ἐποχὴ ἀπὸ ἧς ἡ ἀπ' ἧς.

Ἄφ' ἡμῶν ἢ ἀπὸ ἡμᾶς

ἀλλὰ ὄχι ἀπ' ἡμᾶς.

Ὁ φόβος ἰφ' οὗ κατελήφθη

καὶ ὁ φόβος ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατελήφθη

ἀλλὰ ὄχι ὁ φόβος ἀπὸ τὸν ἡ ἀπ' ὃν κατελήφθη.

Καθ' οὗ καὶ ἐναντίον τοῦ ὁποῖου

ἀλλὰ ὄχι ἐναντίον οὗ.

Ἀπέναντι τῆς ὁποίας, ἐνώπιον τῶν ὁποίων,

ἀλλὰ ὄχι ἀπέναντι ἧς, ἐνώπιον ὃν.

Παρ' ὃ καὶ πλησίον τοῦ ὁποῖου,

ἀλλὰ ὄχι πλησίον οὗ....

Ἄς σημειωθῇ λοιπὸν καλὰ τὸ ἀναμφισβήτητο συμπέρασμα ὅπου ἔχομε φθάσει ὡς ἐδῶ. Ἡ δημοτικὴ καὶ ἡ καθαρεύουσα εἶναι δύο διάφορες γλῶσσες μετὰ νόμους στὰ περισσότερα σημεία κατὰ βῆθος διαφορητικῶς. Ἐπειδὴ ὅμως ἔχομε καὶ κάμποσα σημεία κοινά, αὐτὸ, καὶ ἡ μεγάλη συνῆθεια πού ἀποχτήσαμε μετὰ τὴν παράλληλῃ ἀνατροφῇ τοῦ σπῆτιοῦ καὶ τοῦ σχολείου, μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ τὶς πλέκομε τὴ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη τόσο τεχνικῶς καὶ νὰ περνῶμε ἀπ' τὴ μιὰ στὴν ἄλλη μετὰ τόση εὐκολία, ὥστε νὰ μὴν μπορούμε νὰ φαντασθῶμε ὅτι μιλοῦμε δύο γλῶσσας ἀνακατωμένες. Τὶς συνέπειες τῆς καταστάσεως αὐτῆς θὰ τὶς ἰδοῦμε σὲ ἰδιαίτερο κεφάλαιον.

ΕΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ

νω στὸ γλέντι, κατεβῆναι ἕνας αἰτὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἀρπάξῃ μιὰ κοπέλα, μιὰ μαυρομαλλοῦσα, τρυφερὴ καὶ μυροδάτη σὰν τὴ νύχτα. Οἱ σαίτες πού τοῦ ρίξαν εἰς ἄντρος ξαναγύρισαν στὴ γῆς λυπητερά. Τότε βγήκανε ὅλοι τους ζητώντας τὴν κοπέλα, μὰ δὲν τὴν βρήκανε πουθενά. Μὲ τὸν καιρὸ τὴν ἐξέλασαν, ὅπως ξεχνιοῦνται ὅλα στὸν κόσμον.

Ἡ γριά στέναζε καὶ σόπασε. Ἡ γκρινιάρικη φωνὴ τῆς ἀκουγότανε σὰ νὰ γογγύζανε ὅλοι οἱ ξεχασμένοι αἰῶνες μαζωμένοι μέσα στὰ στήθια τῆς σὲ σκιώδεις ἀνάμνησις. Ἡ θάλασσα συνώδευε αὐτὴ τὴν πανάρχαια δῆγησιν γεννημένη, στὶς ἀρογιαλιές τῆς, σὲ σκοτεινοῦς, μακρυνούς χρόνους.

— Ἐπειτα ἀπὸ τὰ χρόνια ξαναγύρισε ἡ κοπέλα, ἀδύνατη καὶ ξερὴ, καὶ μὲ τῆς ἕνας νιός, ὁμορφος καὶ γέρος, ὅπως εἶτανε καὶ αὐτὴ μιὰ φορὰ. Ἄμα τὴν ρωτήσανε πού πέρασε αὐτὸν τὸν καιρὸ, δηγήθηκε ὁ αἰτὸς τὴν εἶχε φέρει στὰ βουνὰ καὶ ζούσε μαζὶ τοῦ σὰ γυναικῆ του. Ὁ νιός εἶναι γιός του, μὰ ὁ πατέρας δὲ ζῆ πιά, γιατί γέρος πιά καὶ ἀδύνατος σὰν ἐνοῦσε πὼς ζυγώνει ὁ θάνατός του πέταξε γιὰ τελευταία φορὰ πρὸς τὸν ἥλιο, μάζωξε τὰ φτερά του καὶ ἄφησε νὰ πῆσῃ βαρὺς ἀπάνω στοὺς βράχους καὶ σκοτώθηκε.

Ὅλοι βλέπανε ἀπορώντας τὸ παιδί τοῦ αἰτοῦ καὶ παρατηρήσανε πὼς δὲν ἀλλάξε ἀπὸ αὐτοὺς ἐπὶ τίποτις, μόνο τὰ μάτια του ἀνοιγότανε κρῦα καὶ περήφανα σὰν τὰ μάτια τοῦ βασιλιᾶ τοῦ αἶρα. Μιλοῦσανε μαζὶ του καὶ αὐτὸς τοὺς ἀποκρενότανε ἂν τοῦ ἄρρεσε ἢ σωποῦσε ἡσυχᾶ σὰ ζυγώσανε οἱ γεροντότεροι τῆς φυλῆς κουβέντισσε μαζὶ τους σὰ μετὰ ὁμοῖους του. Αὐτὸ τοὺς πείραζε κείνους, τὸνε καλοῦσανε μισοτελειωμένη εἶτα μετὰ ἀκόνιστη μύτη καὶ τοῦ λέγανε πὼς εἶναι χιλιάδες σὰν καὶ αὐτὸν πού τοὺς ὑπακούανε καὶ τοὺς σεβόντανε, καὶ ἄλλες χιλιάδες δύο φορές μεγαλύτεροι ἀπ' αὐτόν. Μὰ κείνος τοὺς κοίταζε μετὰ τὰ κρῦα μάτια του τολμηρὰ καὶ περήφανα, νομίζοντας πὼς σὰν αὐτὸν κανεὶς πιά δὲν εἶναι ἂν ὅλοι τοὺς ἐχτιμούσανε καὶ τοὺς ὑπακούγανε, αὐτὸ εἶτανε δικὴ τους δουλειά, μὰ αὐτὸς τέτοιο πρᾶμα νὰ κανῆ δὲ σκεφτότανε. Κεῖνος θυμῶνανε καὶ φώναζανε : Δὲν ἔχει αὐτὸς θέσι μετὰξὺ μας ! Μπορεῖ νὰ πάῃ ὅπου θέλει !

Αὐτὸς γελοῦσε λίγο καὶ πήγαινε ὅπου ἤθελε, δηλαδή σ' ἕνα κορτσί ὁμορφὸ πού ἀπὸ καιρὸ τὸνε κοίταζε στὰ μάτια. Πῆγε καὶ, ζύγωσε καὶ τάγκάλιασε. Μὰ αὐτὴ εἶτανε θυγατέρα ἐνοῦ ἀπὸ τοὺς γεροντότερους πού τὸν εἶχανε διώξει. Ἔτσι, ἂν καὶ εἶτανε ὁμορφος,

ἡ κόρη δὲν τὸνε θέλησε κοντὰ τῆς γιατί φοβότανε τὸν πατέρα τῆς. Κεῖνος τὴνε χτύπησε καὶ ἀφροῦ ἐπέσει χάμω τὴν πάτησε στὸ στήθος μετὰ τὸ πόδι του μετὰ τὴν δύναμιν πού τὸ αἶμα πετχτήκε ἀπὸ τὸ στόμα τῆς, στριφρυγύρισε σὰ φεῖδι καὶ πῆθανε.

Ὅλοι ὅσοι τὸ εἶδανε αὐτὸ φοβηθήκανε δυνατὰ γιατί ἀκόμα δὲν εἶχανε ἰδῆ μιὰ γυναῖκα ἐτσι νὰ πεθαίνῃ. Γιὰ πολλὴν ὥρα ὅλοι σωποῦσανε καὶ παρατηροῦσανε τὴν πεθαμμένη ξαπλωμένη χάμω, μετὰ τὰ ὀρθάνειχτα, γιομάτα κόβου μάτια καὶ τὸ ματωμένο στόμα σὰ νᾶκραζε καὶ στὸ θάνατό τῆς γιὰ ἐγδίκησιν. Κεῖνος μοναχὸς τοῦ ἀντικρῦ σ' ὅλους στεκότανε κοντὰ τῆς, κρῦος καὶ περήφανος, κρατώντας ἀψηλά τὸ κεφάλι, σὰ νὰ ζητοῦσε ὁ ἴδιος τὴν ἐγδίκησιν πού πρεπε νὰ λάβῃ. Ἐπειτα ἤρθανε στὰ λογικὰ τους, τὸν πιάσανε καὶ τὸνε δέσανε καὶ τὸν ἀφήσανε ἐτσι χάμω μὰ δὲν τὸ βρῖσκανε σωστὸ νὰ τὸν σκοτώσουνε ἀμέσως χωρὶς νὰ τὸνε βασάνισουνε ἢ ἐγδίκησιν τοὺς ἐτσι δὲ χόρτανε.

Ἡ νύχτα ἀπλωνότανε καὶ προχωροῦσε, γιομάτη ἀπὸ σιγαλοὺς παράξενους ἤχους, καὶ ἡ χρωματωσιά τῆς γινότανε ὁλοένα πιὸ φανταστικὴ. Στὰ κλήματα ἀκουγότανε τρεμουλιαστὸ τὸ τερέτισμα τοῦ τζιτζι-κα, τὰ φύλλα στενάζανε καὶ τὸλόγιμο φεγγάρι, αἰ-

ΦΥΛΛΟΚΑΡΔΙΑ

«Στῆς ψυχῆς τ' Ἅγιο Βῆμα
Ἡ καρδιά λειτουργεῖ.»

Ἡ ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ

Ἐστὸν πολυαγαπημένο μου
Σπύρο Δ. Βουλπιώτη

Βαρειά ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Τὰ σίδερα λυγοῦσε
Σκληρὴ ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Ἐσκίζε τὸ διαμάντι.
Πικριά ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Περιοῦσε τὸ φαρμάκι.

Ἐστὸ τῆς θάλασσας τῆ μέση
Ἐπήγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἀνανταριάστ' ἡ θάλασσα, τὸ κύμα δριγυὲς σηκώθηκε
Κι ἄγρια φουρτούνα τράνταξε τ' ἀμέτροτα τὰ βάθια της

Ἐστὸ τὰ ὄρη, ἔς τ' ἄγρια βουνά
Ἐπήγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἄγριος βορρῆς ἐφύσηξε, σίφονας μανιωμένους
Καὶ συνεπῆρε σὺρριζα θεόρατα δέντρα
Καὶ ριζιμὰ λιθάρια.

Ἐστὸ ἀπάτητα λαγκάδια
Ἐπήγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἀνιβουῖσαν τὰ βουνά, τὰ πέλαγα κ' οἱ κάμποι
Ἄπ' τὸ βαθύ τους βογγυτό.

Βαρειά ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μοῦ λόγισε τὰ γόνυα.
Σκληρὴ ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μοῦ σκίσε τὴν καρδιά.
Πικριά ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μὲ πότισε φαρμάκι.

Ἦταν ἡ ἀγάπη σου πικριά,
Ἦταν ἡ ἀγάπη σου φωτιά,
Μά ἦταν πεντάγλυκα τὰ φιλιὰ σου
Κ' ἦταν δλόδροσ' ἡ ἀγκαλιά σου.

ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΚΟΣ

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

(ἀπὸ τῆς «Θρησκευτικῆς Ἐντύπωσης»)

... Καὶ δῶ τώρα, ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, ἔξω,
μακριά, μέσα στὴ φύση, μαζί μὲ τὰλλα τὰ παιδιά,
ἂ! τί μάθημα γιὰ τὸ Θεό, τί ἐντύπωση!

Στὶς πρώτες μέρες τοῦ Σταβριάτη, θυμούμαι, τὴν
ἐποχὴ ἐκείνη πού ὁ οὐρανὸς ἀρχίζει νὰ μαβρίζη, τὰ
σύννεφα νὰ τρέχουνε, κι ἡ θάλασσα νὰ μουγκρίζη,
γοργοπόδαροι σὰν τὰ ἐλάφια, χαρωποί καὶ γελαστοί
γιὰ τὴν τέτοια μεταβολὴ τῆς ομορφῆς φύσης, τρέ-
χαμε, γώ, ὁ νάννος, κι οἱ μικροί μου, οἱ παρακατι-
νοί μου συντρόφοι, ἔξω, μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό, καὶ
ἀνεβαίνοντας πάνω σ' ἓνα κορφοβούνι, κοιτάζαμε τὴ
θάλασσα τὴν κυματάρισσα, τὰ σύννεφα τὰ μάθρα,
τὴ φύση π' ἀναστεινάξε...

Πέρα ἐκεῖ, ἐκεῖ κάτω στὸν πορθμό, ἐφτὰ στάδια
μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου Σάμο, φαίνεται ἀντι-
κρῦ ἓνα πελώριο βουνό, σοβαρὸ καὶ μεγαλόπρεπο, πού
ἡ κορυφὴ του, παρόμοια μὲ ράχη καμήλας, τὰ πλά-
για του, οἱ ρεματιές του, οἱ τρύπες του καὶ οἱ σπη-
λιές του, εἴτανε σκεπασμένα ἀπὸ ὀμίχλη, ἀπὸ κα-
ταχνιά.

Εἶναι ἡ Μυκάλη, τὸ κατοικητήριο τῆς Δόξας
καὶ τοῦ Ἡρώσιμου...

Ἐδῶ, μιὰ φορά κι ἓναν καιρὸ, μέσα σ' ἀφτόνε
τὸν πορθμό, σ' ἀφτὴ τὴ θάλασσα, νίκησαν οἱ ἄρ-
χαιοί: Ἕλληνες τοὺς Πέρσες.

Ἐδῶ, πρὸ λίγα χρόνια, πάνω σ' ἀφτὰ τὰ πρα-
σινογάλαζα κύματα, πού δροσίζουμε καὶ Σάμο καὶ
Ἄσια, κάψανε οἱ Πατέρες μας τὸν ἀθεόφοβο στόλο
τῶν Τούρκων.

Ἐδῶ λεπτέρωθηκε ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμὸς: ἔδῳ
ἀναστήθηκε κι ὁ νεώτερος!

Μὰ γιὰ μᾶς, τοὺς μικρούς, πού πέντε-ἕξ χρονῶ
δὲ θῆμεστε ἀκόμα, τέτοια ἱστορικὰ δὲν ὑπάρχανε.
Μεῖς, ἓνα μονάχα βλέπαμε, ἓνα παρατηρούσαμε: πὼς
ἡ Καμήλα, ἔτσι λένε οἱ χωρικοί μας τὴ Μυκάλη, δὲ
φαίνοντανε πιά, πὼς εἴτανε χωμένη μέσα στὴν ὀ-
μίχλη.

— Θὰ βρέξη, παιδιά, φώναξε τότες κάποιος
ἀπὸ μᾶς, κι ὅλοι μας ἀμέσως, σὰ νᾶπαρχε κάποια
προηγούμενη συμφωνία, ἀρχίζαμε νὰ ρυθμοτραγουδοῦμε.

Βρέξε, Παππού
Στάδια παντοῦ
.....

Νὰ βραχοῦν τὰ περιβόλια
γιὰ νὰ γένουν τὰ λεμόνια.

Καμιὰ φορά, ἡ φωνὴ μας κόβονταν ἀπὸ γέλοια
καὶ χαρὲς — ἀπὸ συνεπάρσιμο — καὶ σηκώναμε τότες
τὰ μάτια μας ἀψηλά, στὸν οὐρανό, γιὰ νὰ δοῦμε
τὸ Θεό, τὸν Παππού πού βρέχει... Ἄ! ἀφτός ὁ
Παππούς, τί καλός, τί ἀγαθός! Βρέχει, κι ὕστερα
ἀπ' ὀλίγο τὰ σπαρτὰ στὶς πεδιάδες θὰ βλαστήσουν,
θ' ἀθήσουν τὰ λουλούδια καὶ τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ,
γιὰ νὰ συνηγορήσουν ὅλα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ,
γιὰ τὴν πρόνοια τοῦ Προνοητῆ, γιὰ τὴν ἐσπλαχνία
καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Πατέρα, τοῦ μεγάλου, τέλει-
νοῦ Πατέρα, πού νὰ τὸν προσκυνοῦνε πρέπει οἱ ἄ-
θρωποι, νὰ τὸν τιμοῦνε καὶ νὰ τὸν δοξάζουνε...

Χαῖρε φύση, σωστὴ συνήγορε γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ
Θεοῦ! Σ' ἀγάπησα ἀπὸ τότες: θὰ σ' ἀγαπῶ αἰώνια.

Εἶσαι πέρα καὶ πέρα γεμάτη ἀπὸ τὰ ποιήματα
τοῦ Θεοῦ, πού νὰ μὴν μπορῆ ὁ ἄθρωπος νὰ εἰπῆ
αὐτὸ ἔστι Θεός.

Σάμο

ΒΑΣ. Δ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

(Γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Γ. Σκληροῦ, τὸ «Κοινωνικὸ καὶ
Ζήτημα» μίλησε σὲ περασμένο φύλλον τοῦ «Νουμά» ὁ συν-
εργάτης μας Δ. Ντέλος, κ' ἔδειξε τὴν κεντρικὴν τοῦ ἰδέα.
Σήμερα δημοσιεύουμε, ἂν καὶ στὴν καθαρεύουσα, ἀπὸ τὸ ἄ-
ξιολόγο αὐτὸ βιβλίον. ἓνα κομμάτι, πού χαρακτηρίζεται ὡς
ἀγώνιας μας κάπως πρωτότυπα, κι ἀπὸ μιὰν ἄλλην μεριά.
Εἶναι μιὰ γνώμη, κι αὐτὴ τοῦ κ. Σκληροῦ, πού πρέπει νὰ
τὴν προσέξουμε οἱ δημοτικιστὰδες. Ὁ κ. Σκληρὸς ὀνειρεύε-
ται τὴν ἴδρυση ἑνὸς κόμματος δημοκρατικοῦ, προοδευτικοῦ
καὶ φιλελεύθερου, πού νὰ κλείσῃ μέσα του ὅλο τὸν ἐργατι-
κὸ λαό, καὶ πού ν' ἀρχίσῃ πόλεμο ἀδιάκοπο μὲ τὴν πλουτο-
κρατία, τὴν τάξη δηλ. πού κυριαρχεῖ σήμερα).

...Τὸ μέγα καὶ σπουδαῖον ζήτημα τῆς γλώσσας
καὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τότε — καὶ μόνον
τότε — θὰ ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ ἐν τῇ πράξει σάρκα
καὶ ὄστα. Ἐπειδὴ ἡ πλουτοκρατία φανατικῶς θὰ
ὑπερασπίζεται ὅλας τὰς σημερινὰς ψευδεῖς παραδό-
σεις, τοὺς τόσον καλοὺς συμμάχους τῆς πρὸς ἀποτύ-
φλωσιν καὶ ἀποπλάνησιν τοῦ λαοῦ, ἐπιμένει καὶ τὴν
καθαρεύουσαν γλῶσσαν μὲ τὸ ἀποστρεβλωτικὸν ἐκ-
παιδευτικὸν σύστημα, ἡ ἀντιπολίτευσις θὰ ἀναγκασ-
θῆ νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὴν ζωντανῆν
γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ὅπως δι' αὐτῆς ἐπισπεύσῃ τὴν ἀ-
φύπνισιν καὶ ἀναγέννησιν του. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν

ματόχρωμο ὡς τώρα, ἄρχισε νὰ γίνεται ὠχρό, ὅσο
ἀπομακρυνότανε ἀπὸ τὴ γῆς, χύνοντας πάντα πλού-
σιο φῶς ἀπάνω στὴ στέππα.

Μαζευτήκανε ὅλοι γιὰ νὰ βροῦνε τὴν τιμω-
ρία πού τοῦπρεπε. Προτείνανε νὰ τονέ σκίσουνε δεμέ-
νο σὲ ἄλογα, μὰ δὲ φάνηκε ἀρκετό: εἶπανε ἔπειτα
νὰ τονέ χτυπήσουνε ὁ καθένας μὲ τὴ σαῖτα του, μὰ
κι αὐτὸ δὲν ἄρесе: εἶπανε νὰ τὸν κᾶψουνε. Μὰ σκε-
φτήκανε πὼς ὁ καπνὸς θᾶκρυβε ἀπὸ τὰ μάτια τους
τοὺς βασανισμούς του. Εἶπανε ἀκόμα πολλά, μὰ δὲ
βρήκανε τίποτε πού νὰ φχαριστῆ ὅλους. Ἡ μάνα
του γονάτισε ὀμπρὸς στοὺς γεροντότερους καὶ δὲ βρῆ-
κε οὔτε δάχρυα οὔτε λέξεις γιὰ νὰ μπόρῃ νὰ τὴν ἐ-
σπλαχνιστοῦνε. Μιλοῦσανε ἔτσι μεταξύ τους καὶ στὰ
τελευταῖα ἓνας σοφὸς ἀπὸ πολυσκέφτηκε εἶπε: Ρω-
τήστε τον γιὰτί τῶκαμε!

Τονέ ρωτήσανε. Αὐτὸς ἀποκρίθηκε: Βγάλτε μου
τὰ δεσμά: δεμένος δὲ μιλωῦ ἐγὼ μαζί σας!

Ἄφου τοῦ βγάλανε τὰ δεσμά ρώτησε: Τί θέλε-
τε; τοὺς ρώτησε ἔτσι πᾶ νὰ εἶτανε σκλάβοι του.

— Τὸ ἄκουσες, τρῦ ἀποκρίθηκε ὁ σοφός.

— Γιατί χρωστῶ νὰ σᾶς φανερώσω τίς πράξεις
μου;

— Γιὰ νὰ μπόρῃς νὰ σὲ νοιάσωμε! Περή-

φανε! Ἄκου: Εἶσαι ἔτσι κ' ἔτσι: γιὰ θάνατο: δόσε
μας τουλάχιστο νὰ καταλάβουμε γιὰτί τῶκαμες; Ἐ-
μεῖς θὰ ζήσουμε καὶ μᾶς χρειάζεται νὰ μαθαίνουμε
πὶὸ πὸλὸ ἀπ' ὅ,τι ξέρουμε.

— Καλὰ, θὰ σᾶς πῶ, ἂν καὶ ἴσως, κ' ἐγὼ ὁ ἴ-
διος δὲν ξέρω καλὰ τί γίνηκε. Τὴν ἐσκότωσα, μοῦ
φαίνεται, γιὰτί μ' ἔδιωχνε ἀπὸ κοντὰ της... μὰ ἐγὼ
ἤθελα νὰ τὴν καταχτήσω.

— Μὰ δὲν εἴτανε δικὴ σου, τοῦ ἀποκριθῆκανε.

— Ἐσεῖς μεταχειρίζεστε μόνο ὅ,τι εἶναι δικό
σας; Μοῦ φαίνεται, κάθε ἄθρωπος ἀπὸ γενεοῦ τοῦ
χτῆμα ἔχει μόνο τὴ γλῶσσαν του, τὰ χέρια του, τὰ
πόδια του — μὰ ὅλοι σας κατέχετε γυναῖκες, ζῶα,
γῆς κι ἀκόμα καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τοῦ ἀντιτάξανε πὼς κάθε ἄθρωπος ὅ,τι κατέχει,
τῶχει πλερώσει μὲ τὸ μυαλό του, μὲ τὴ δύναμή του,
μὲ τὴ λευτεριά του, μὲ τὴ ζωὴ του. Μὰ τοὺς ἀπο-
κρίθηκε πὼς αὐτὸς ἤθελε νᾶχῃ ὅ,τι τοῦ φαίνότανε
καλὸ κι ὁμορφο, καὶ νὰ τῶχῃ μόνο γιὰ τὸ ἑαυτό του
χωρὶς νὰ δῖνῃ σὲ ἄλλους μερίδιο.

Πολὺ μιλήσανε μαζί του κι ἀπὸ τὰ λόγια του
καταλάβανε πὼς αὐτὸς εἶπαινε τὸν ἑαυτό του γιὰ
τὸν πρῶτο καὶ μόνο ἄθρωπο τῆς γῆς κ' ἔξεν τοῦ ἑαυ-
τοῦ κανέναν ἄλλο δὲν ἀναγνώριζε καὶ οὔτε καταδε-

χότανε νὰ κοιτάξῃ. Φρίξανε μὲ τὸ νὰ συλλογιούντανε
σὲ τί φρικώδικη μοναξιά καταδικάζε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυ-
τό του ἀνάμεσα στοὺς ἀθρώπους. Αὐτὸς δὲν ἤξερε
οὔτε φυλὴ, οὔτε μάνα, οὔτε παλληκαριές οὔτε εἰρ-
ηνικὴς ἀπολαβές: δὲν εἶχε οὔτε ζωντανὰ, οὔτε σπῆτι,
οὔτε γυναῖκα, γιὰτί τίποτε δὲν ποθοῦσε.

Ἐκεῖ στὴν ἀκρογιαλιά, γελῶσε ἓνα κορίτσι: τὸ
ἀγαπητό, ξύπνιο γέλοιο, κ' ἓνας τραγουδοῦσε μὲ μα-
λακὴ φωνὴ τενόρου. Οἱ ἄλλοι ἀκολουθοῦσανε καπο-
τες τὸ τραγούδι. Οἱ τρυφερὲς φωνές ἴτους χύνοντανε
στὸν ἀέρα γιὰ νᾶφανιστοῦνε σὲ λίγο καθὼς τίς ἐ-
παιρνε ὁ ἀέρας στὶς φτερούγες του κ' ἔφευγε τὸ γλη-
γορότερο σέρνοντες μαζί τᾶξινά λάφυρά του.

— Σὰν εἶδανε πὼς δὲ βγαίνει τίποτις καὶ ἀπὸ
αὐτὸν σκεφτήκανε πᾶλε πιά τιμωριά νὰ τοῦ βρᾶλ-
νε. Τὴ φορά αὐτὴ ἡ σκέψη δὲ βᾶσταξε πολὺ γιὰτί
ὁ σοφὸς κείνος πού δὲν εἶχε ἀκόμα λάθει μέρος στὴ
συζήτηση γιὰ τὴν τιμωρία, εἶπε: Περιμένετε! Ἡ
τιμωρία εἶναι ἐδῶ! Μιὰ φοβερὴ τιμωρία! Μέσα σὲ
χιλιάδες χρόνια δὲ βρῖσκεται πὶὸ φρικώδικη τιμωρία!
Ἡ τιμωρία του εἶναι μέσα του — ἀχώριστη ἀπὸ αὐ-
τόν, ἀνεξίλαστη! Ἀφήστε τονε λεύτερο νὰ ζήσῃ τοῦ
λοιποῦ. Αὐτὸ εἶναι ἡ τιμωρία του!

Τότε γίνηκε κάτι ἀλλόκοτο. Στὸν οὐρανό, πού

εργατική τάξιν, αὐτὴ ἐννοεῖται ψυχολογικῶς δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν καθαρῶσαν καὶ ἑμα ἀναλάβη τὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα ὡς μόνον τῆς ὄργανον θὰ μεταχειρίζεται τὴν ζωντανὴν μητρικὴν γλῶσσαν καὶ μόνον αὐτήν. Ὡστε τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας θὰ λυθῆ οὐχὶ μὲ τὰς σημερινὰς ἀκαδημαϊκὰς συζητήσεις, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει, ἐν τῷ κοινωνικῷ ἀγῶνι ἡ μητρικὴ μας γλῶσσα χρησιμεύουσα ὡς ὄργανον ὁλοκλήρων κοινωνικῶν τάξεων θὰ ἔχη πολυαριθμὸν ὑπερασπιστὰς ἐντὸς τῆς Βουλῆς, οἱ ὅποιοι μόλις κατορθώσουν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν κυβερνήσιν θὰ προσπαθήσουν βαθμηδὸν νὰ εἰσάξουν αὐτήν καὶ εἰς τὴν ἐπίσημον μηχανὴν τοῦ Κράτους, ὅπως ἀρμόζει καὶ θὰ γίνῃ ἀναποφεύκτως μίαν ἡμέραν...

... Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα, παρουσιάζει ἡ ἀστική μας τάξις ἐν γένει τοιαῦτα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον νὰ συναισθάνονται βαθίως τὴν διαφορὰν καὶ σαπίλαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχουν πλήρη κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν, γενναῖον χαρακτήρα καὶ αὐταπαρνησίαν πρὸς κοινωνικὴν ἀναμερφοτικὴν δρᾶσιν; Φρονῶ ὅτι ἀμεσος ἀρνητικὴ ἢ καταφατικὴ ἀπάντησις εἰς τοῦτο εἶναι ἐξ ἴσου τολμηρὰ. Κατὰ τὸ φαινόμενον ὡσάν νὰ μὴν ὑπάρχουν, ἐξ ἄλλου ὅμως ἡ Ἑλλάς τώρα διατρέχει ἐκτάκτους ψυχολογικὰς στιγμὰς, διέρχεται μεταβατικὸν στάδιον ταχίως βαίνουσα πρὸς τὴν λύσιν πολλῶν σπουδαίων καὶ ζωτικῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἔχουν ὀριμᾶσαι ἀπὸ πολλοῦ, ἐπομένως πρέπει νὰ ἐγκλείη ἰσχυρὰ στοιχεῖα ἅτινα μὲ τὴν πρώτην ἐξωτερικὴν ὄθησιν θὰ δείξουν τὴν ὑπαρξίν των. Πλὴν τούτου καὶ τώρα ἀκόμη ὑπάρχουν ὀριμμένα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἂν καὶ στερεῶνται γενικῆς κοινωνικῆς μορφώσεως, ἐν τούτοις εἰς ὀριμμένα κοινωνικὰ ζητήματα ἔχουν προχωρήσῃ τόσο πολὺ, καὶ ἀναπτύξῃ τοιαύτην ῥώμην χαρακτηρὸς καὶ εὐλικρίνειαν ὥστε μᾶς ἀφαιροῦν κάθε δικαίωμα ἀμφιβολίας περὶ τῆς ζωτικότητος τῆς φυλῆς μας. Τοιαῦτα στοιχεῖα κατ' ἐμὲ εἶναι οἱ δημοτικισταί — οἱ ἀτρόμητοι ὑπέρμαχοι τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας. Οἱ δημοτικισταί ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς ἱστορίας νὰ παίξουν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς κοινωνίας μας. Εἶναι ἀναμφιβόλως τὰ καλύτερα, γνωστικότερα, γενναϊότερα, καὶ τὰ μαλλον ἐνθουσιώδη παιδιὰ τῆς μπουρζουαζίας μας: ἀφοῦ κατώρθωσαν εἰς τὸ μέσον τοιοῦτου ὠκεανοῦ ψεύδους καὶ ἀπάτης νὰ ἀπκλαγγοῦν ἰσχυρῶν προλήψεων ἔστω καὶ εἰς μερικὰ μόνον ζητήματα, τὸ τοιοῦτον ἀποδεικνύει ὅτι ἔχουν ὑγιὲ ἐγκέφαλον καὶ γενναῖον, εὐλικρινὲ χαρακτήρα, πράγμα σπάνιον εἰς τοιαύτην

σχολαστικὴν, διεφθαρμένην καὶ σατανικῶς ἐγωιστικὴν ἀτμόσφαιραν. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν αὐτὴν οἱ δημοτικισταί εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ μόνον σχεδὸν ὑγιᾶ στοιχεῖα τοῦ τόπου, ἱκανὰ πρὸς θετικὴν ἐργασίαν. Ἐὰν μέχρι σήμερον σχετικῶς δὲν ἐπραξαν πολλά, εἰς τοῦτο πταίει οὐχὶ ἡ καλὴ των θέλησις, ἀλλὰ ἡ ὀθλοπιστικὴ τακτικὴ των, ἡ ὁποία δὲν ἤμποροῦσε νὰ δώσῃ σοβαρὰ ἀποτελέσματα. Εἰς αὐτὸ ἔπεσαν καὶ αὐτοὶ θύματα τῆς γενικῆς ἀμαθείας τοῦ τόπου εἰς τὰ κοινωνικὰ ζητήματα. Οἱ δημοτικισταί ἐφαντάσθησαν ὅτι ἤμποροῦν νὰ λύσουν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, χωρὶς νὰ θέξουν τὸ ὅλον κοινωνικὸν οἰκοδόμημα, μὴ θέλοντες νὰ ἐνοήσουν ὅτι τὸ γλωσσικὸν ζήτημα δὲν εἶναι τόσο ἀκαδημαϊκῆς, ὅσον κοινωνικῆς φύσεως, στενωτάτα συνδεδεμένον μὲ ὁλόκληρον ἱστορικὸν καὶ κοινωνικὸν σύστημα, ἐπομένως δὲ τότε μόνον δυνατὸν νὰ λυθῆ ἐν τῇ πράξει, ὅταν κλονισθῆ τὸ ὅλον αὐτὸ κοινωνικὸν σύστημα. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαιτοῦνται ὄχι ἀκαδημαϊκαὶ συζητήσεις ἀτόμων, ἀλλὰ εὐρεῖα κοινωνικὴ δρᾶσις ὁλοκλήρων τάξεων, αἱ ὁποῖαι μόναι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναπτύξουν τὴν τεραστίαν ἐκείνην δύναμιν, τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὸν κλονισμὸν τοιοῦτου στερεοῦ οἰκοδομήματος. Οἱ δημοτικισταί ἀντὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ προσελκύσουν καμμίαν κοινωνικὴν τάξιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ νὰ στηρίζωνται, ἔχοντες τὸν καιρὸν των εἰς ἀκάρπους, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συζητήσεις, προσπαθοῦντες νὰ καταπέσουν ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τῆς κοινωνικῆς των θέσεως δὲν εἴμποροῦν νὰ εἶναι δημοτικισταί. Καὶ αὐτὴν τὴν ἐργατικὴν τάξιν οὔτε κἂν ἐφρόντισαν νὰ προσελκύσουν, πράγμα εὐκολώτατον, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐνδιεφέροντο μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς, νὰ τὴν ἐβοήθουν εἰς τὸν κοινωνικὸν τῆς ἀγῶνα, νὰ συνέτεινον εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ ἀνάπτυξίν τῆς προσφέροντες εἰς αὐτὴν ἀνάλογον τροφήν, σύμφωνα εἰς τὰ συμφέροντά τῆς κ.τ.λ.

Ἄλλ' οἱ δημοτικισταί δὲν θέλουν νὰ εἶναι κοινωνιολόγοι, ἐπιθυμοῦν νὰ μείνουν γλωσσολόγοι. Νομίζουν ὅτι μὲ τὰς συζητήσεις, τὰ ποιήματα καὶ τὴς ρομάντζες ἤμποροῦν νὰ φέρουν κοινωνικὰς μεταβολὰς. Ἀντὶ νὰ κυττάζουν τὰς κατωτέρας τάξεις, τοὺς φυσικοὺς των συμμάχους, προσπαθοῦν νὰ καταπέσουν τὰς ἀνωτέρας τάξεις, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐκ τῆς ψυχολογίας των δὲν ἔχουν καμίαν ἀνάγκην καὶ συμφέρον νὰ ἀεχυδαίστουσιν.

Προσπαθοῦν νὰ ἐκλαϊκεύσουν εἰ δυνατόν περισσότερον τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, αὐτὸν δὲ τὸν λαὸν τὸν

ἀποφεύγουν, δεικνύοντες τὴν τυπικὴν ἐκείνην ἀδιαφορίαν εἰς τὰς τύχας τῶν κατωτέρων ἐργατικῶν τάξεων, τὴν τόσο ἐμφορὴν εἰς ὅλους μας, ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ τελευταίου ἀπὸ ἡμᾶς, διότι κατὰ βάθος ὅλοι εἴμεθα συντηρητικοὶ ἀριστοκράται, διαρκῶς κυττάζοντες πρὸς τὰ ἄνω, ἀσυνεῖδητα θύματα τοῦ συντηρητικοῦ πνεύματος τῆς φυλῆς μας! Ἐὰν οἱ δημοτικισταί ἦσαν δημοκρατικώτεροι καὶ ἐνδιεφέροντο περισσότερον μὲ τὸν κατώτερον λαόν, θὰ προσεπάθουν νὰ σπουδάσουν τὰς ἀνάγκας του, θὰ μετέβαινον πρὸς αὐτὸν ὅπως τὸν ἀφυπνίσουν, τὸν ἀναπτύξουν, τὸν διοργανώσουν μεταχειριζόμενοι τὴν ζωντανὴν μητρικὴν των γλῶσσαν ὡς ὄργανον προφορικῆς καὶ γραπτῆς προπαγάνδας καὶ τότε ὄχι μόνον τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας, θὰ προήγαγον ἐν τῇ πράξει ἀπείρως περισσότερον, ἀλλὰ καὶ τὸν λαὸν θὰ ἐβοήθουν εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ τὸ σπουδαιότερον! θὰ ἔσυρον ἀπὸ πίσω τοὺς ὁλοκλήρους κοινωνικὰς τάξεις καὶ θὰ ἦσαν σήμερον ἰσχυρὰ κοινωνικὴ δύναμις ἐν Ἑλλάδι, δυναμένη νὰ ἔχη ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἐπισημοῦ καθεστώτος.

Διότι δὲν πρέπει νὰ λητημονήσωμεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, ὅτι μόνον ἐκείνη ἡ κίνησις ἤμπορεῖ νὰ ἔχη ἐπιτυχίαν καὶ πρακτικὴν σημεσίαν, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ ὁλοκλήρου κοινωνικῆς τάξεως. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅμως αὐτὸ οἱ δημοτικισταί πρέπει νὰ ἀπκλαγγοῦν ἀπὸ μερικὰς μπουρζουαζικὰς ἐξείας καὶ προλήψεων, νὰ μετριάσουν ἐπὶ τινα καιρὸν τὰς Ἀκαδημαϊκὰς συζητήσεις, τὰ ποιήματα καὶ τὰ ρομάντζα καὶ νὰ ἀσχοληθοῦν σοβαρῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἄγνωστα σχεδὸν, ἐν τούτοις κατέστησαν ἤδη παντοῦ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα. Ἐὰν φανῶν ἀνίκανοι πρὸς τοῦτο, τότε ἂς εἶναι βέβαιοι ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι μὲ ὅλους τοὺς νέους ἀκαδημαϊκοὺς ὁπαδοὺς ποῦ θὰ ἀποκότουν, οὐδέποτε θὰ ἀποτελέσουν σοβαρὰν κοινωνικὴν δύναμιν καὶ μετὰ δεκάδας ἀκόμη ἐτῶν οὔτε μίαν βίδαν τῆς ἐπιστήμου μηχανῆς τοῦ κράτους θὰ κατορθώσουν νὰ μετακινήσουν. Ἄλλ' ἐγὼ εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ δημοτικισταί καὶ μάλιστα οἱ νεώτεροι ἐξ αὐτῶν τὸ δημοκρατικώτερον, γενναϊότερον καὶ συνεπέστερον μέρος θὰ ἀνγκασθῆ τέλος νὰ εὐρύνη τὸν κύκλον τῆς δρᾶσεως του, εὐθὺς ὡς καταλάβῃ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας εἶναι ἀρρητῶς συνδεδεμένον μὲ ἄλλα γενικώτερα ζητήματα καὶ ἐπομένως εἶναι ἀδύνατον νὰ λυθῆ ἂν προηγουμένως δὲν λυθῶν ἄλλα ζητήματα. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ζητήματος ἐλπίζω μὲ πρώτην εὐκαιρίαν νὰ ἠμιλήσω περισσότερον ἀπ' εὐθείας μετὰ των.

Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ

εἶταν ἀσυνέφιαστος βρόντης ἀξάφνα τῆς τροπέλης! Τὰ οὐράνια ἐπισφραγίζανε τὴ γνῶμη τοῦ σοφοῦ. Ὁ λοι οὐκ ἔβλεπε τὰ κεφάλια ἔφωνοι καὶ χωριστήκανε. Μὰ αὐτός, αὐτὸς ὁ νῆος, ποῦ τώρα τὸν ἔλενε Λάραρας (Διωγμένος θὰ πῆ), αὐτὸς γελοῦσε δυνατὰ ἐνῶ οἱ ἄθροποι φύγανε, ποῦ νομίζανε πὼς τὸν τιμωροῦνε καὶ τὸν ἀφίγανε λεύτερο. Μοναχὸς καὶ λεύτερος, ἔτσι ὅπως καὶ ὁ πατέρας του. Μὰ ὁ πατέρας του δὲν εἶτανε ἄθροπος. Αὐτὸς εἶτανε ἄθροπος. Ἔτσι ἄρχισε τὴν παράξενη ζωὴ του — λεύτερος ὡς αὐτός. Συχνὰ ἐπεφτε στὴ χώρα τῆς φυλῆς κείνης καὶ ἀρπαζε ζωντανὰ καὶ κορίτσια. Ὅ,τι ἤθελε, ὅ,τι τοῦ χρειαζότανε. Τοῦ ῥίχνανε σαίτες μὰ οἱ σαίτες δὲν περνοῦσαν τὸ κορμὶ του ἀφοῦ ἕνας θώρακος ἀόρατος στοὺς ἀθρώπους τὴς γυρίζε πίσω. Εἶτανε πιδέσιος, ἀρπαγας, δυνατὸς καὶ σκληρὸς: σπάνια ἐρχότανε πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τοὺς ἀθρώπους, τὸ πῖδ πολὺ τὸν βλέπανε ἀπὸ μακριὰ. Ὁ καθένας ποῦ τὸν ἐβλεπε τοῦρριχνε πάντα σαίτες ὅσες τύχανε νόχη γιὰ νὰ τὸν διώξῃ ἀπὸ κοντὰ του. Χρόνια πολλὰ γυρίζε ἔτσι μοναχὸς, γύρω στὴς κατοικίαις τῶν ἀθρώπων, πάρα πολλὰ χρόνια. Μὰ ὁ ἄθροπος εἶναι ἀδύνατο σὲ ὅλη τὴ ζωὴ του νὰ κἀν πάντα τὸ ἴδιο πρᾶμα: ὁ ἄθροπος δὲν μπορεῖ αἰώνια νὰπολάβῃ γιὰτὶ ἔτσι ἡ ἀπόλαψή

θᾶχανε κάθε ἀξία, πρέπει καὶ νὰ παθῇ... Μιὰ φορὰ ζύγωσε τοὺς ἀθρώπους καὶ σὰ χυμῆζανε κατὰ πάνω του αὐτὸς ἔμεινε ἀκίνητος δείχνοντας πὼς δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ διαφεντέψῃ τὸν ἑαυτὸ του: τότε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀθρώπους τὸ κατάλαβε αὐτὸ καὶ φώναξε γλήγορα καὶ δυνατὰ «Κνεῖς νὰ μὴν τὸν ἀγγίξῃ! Ἀλλοιῶτικα θὰ πεθάνῃ!»

Ὅλοι κρατήθηκαν καὶ κανεὶς δὲ θέλησε νὰ τὸν γλυτώσῃ ἀπὸ τὴ μοῖρα του τὴν κακίαν. Τὸν περιτριγύρισαν καὶ γελοῦσαν μαζὶ του. Μὰ αὐτὸς ἔτριψε σὲ αὐτὸ τὸ γέλιο καὶ κάτι ζητοῦσε στὸν κόρφο του ποῦ ἀρπαζε σπασμωδικὰ. Ἀξάφνα ῥίχτηκε στοὺς ἀθρώπους κρατώντας ἀψηλὰ στὸ χεῖρ του μιὰ πέτρα. Μὰ κείνοι φεύγοντας τὰ χτυπήματά του δὲν τὸν ἀγγίξανε διόλου καὶ ἀφοῦ κείνος κουρασμένος, πονετικὰ ὀρθιώνοντας, ξαπλώθηκε στὴ γῆς, τὸν περιτριγύρισαν πάλι καὶ τὸν κοιτάζανε ἀπὸ μακριὰ. Ἐπειτα σηκώθηκε ἀπὸ χάμω καὶ ὑψώνοντας ἕνα μαχαίρι ποῦχε πέσει ἀπὸ κάποιον, χτύπησε τὸ στῆθος του τὸ μαχαίρι τσακίστηκε σὰ νὰ βρῆκε μιὰ πέτρα. Πάλε ξανάπεσε στὴ γῆς χτυπώντας χάμω ἀπελπισμένα τὸ κεφάλι του. Μὰ ἡ γῆς ὑποχωροῦσε στὸ κεφάλι του, καὶ μόνο μιὰ λακκούβα σχηματίζε μὲ τὰ χτυπήματά του.

— Δὲν μπορεῖ νὰ πεθάνῃ, φωνάζανε χαρούμενοι κείνοι ποῦ εἶδαν τὰ γενόμενα. Φύγανε καὶ τὸν ἀφήσανε μόνον. Αὐτὸς ἀνάσκελα παρατηροῦσε ἀψηλὰ στὸν οὐρανὸ, σὰ μαῦρα στίγματα φαινότανε μεγάλοι αἰτοί. Αὐτὸς — ὁ ἄθροπος — κοιτότανε κεῖ, καὶ σταθρῶπινα μάτια του εἶτανε τόσο βαθιὰ μελαγχολία, τόσο ἀτέλειωτος πόνος ποῦ μποροῦσε νὰ φαρμακέψῃ τίς χαρούμενες ψυχῆς ὄλων τῶν ἀθρώπων. Ἀπὸ κείνον τὸν καιρὸ ὡς τὰ τώρα ζήταε τὸ θάνατο, πάντα μοναχὸς, πάντα ματκία. Παντοῦ φαίνεται καὶ παντοῦ ζήταε... τὸ εἶδες, εἶναι πιά ἕνας ἦσκιος καὶ θὰ μὲνῃ ἔτσι αἰώνια. Τώρα δὲ νοιώθει οὔτε τὰ λόγια οὔτε τίς πράξεις τῶν ἀθρώπων, δὲ νιώθει πιά τί εἶναι ζωὴ καὶ ἀπὸ τὸ θάνατο μὲνει πάντα χωρισμένος. Παγαίνει, παγαίνει, καὶ ὅλο ζητᾷ... Ἡ ζωὴ του δὲν εἶναι ζωὴ καὶ ἐλπὶδα τοῦ θανάτου δὲν τοῦ γελάει πιά, καὶ δὲν ἔχει θέση ἀνάμεσα στὴς ἀθρώπους. Ἔτσι τιμωρεῖται ἡ περηφάνεια.

Ἡ γριὰ στέναζε καὶ σώπασε καὶ τὸ κεφάλι τῆς ποῦγερε στὸ στῆθος τῆς κοινοῦντανε παράξενα.

Τῆνε κοιτάξα τὴ γριὰ Ἰζεργέλ. Μοῦ φάνηκε πὼς τὴν ἔπειρε ὁ ὕπνος, καὶ ἀξάφνα μιὰ μεγάλη λύπηση ἐνοιῶσα γι' αὐτήν. Τὸ τέλος τῆς ἱστορίας τῆς τὸ δηγήθηκε μὲ ὑψωμένη φωνὴ σὰ νὰ φοβέριζε σὲ ἕνα

‘Ο ΝΟΥΜΑΣ’**ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ****ΣΥΝΤΡΟΜΗ**

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ
φρ. χρ. 10.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ἐθν. Τραπεζῆς Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχόδρομου, (Ὁφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στῆ Βουλῆ). Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνδὸς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

*Βουργάριες ἑξυπνάδες—Γλώσσα καὶ Ζωή—
Τὸ ἀντιπανεπιστήμιο.*

ΜΕΡΙΚΕΣ πατριωτικώτατες ἡμερησίδες μας βρῆκαν τὸν καιρὸ νὰ πουλήσουνε μαγατιάτικες ἑξυπνάδες τώρα μὲ τὰ γυμνάσια τῶν ἐφίδρων. Πρῶτα πρῶτα κοροῖδευαν τὴ στολή τους· ὕστερ' ἀρχίησαν νὰν τοῖς κοροῖδεύουν καὶ τοῖς Ἰδιούς, τὴν ἄθλια τροφή τους, τὰ βιάσανα πού τραβοῦνε στοὺς στρατώνες, τὸ ἀντιστρατιωτικὸ παρὰ ἴσημά τους, καὶ τὸ κάθε τι πού σκετίζεται μ' αὐτούς.

Βέβαια, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰν πει πατριωτικὰ τὰ τέτα καμώματα, ἀφοῦ κ' οἱ Βουργάροι παρόμοια θὰ φροντίσουν ἂν εἴτανε νὰ μιλήσουνε γιὰ τὸ στρατό μας. Καιροὺς δμοὺς πιά νὰν τὸ νιώσουν οἱ πατριώτες φημεριδογράφοι τῆς Ἀθήνας οἱ κοροῖδίες οὐ μερικὰ ζητήματα βαρύνουν καὶ παρατάνουν ἀπὸ τίς βρασιές κι οἱ Βουργάροι καὶ οἱ ἄλλοι ὄχιτοί μας μονάχα μᾶς βρίζουνε γιὰ τὴν ὥρα, ἀφίοντας τὸ φαρμακερώτερο ὄπλο τῆς κοροῖδίας στοὺς Ἀθηναίους φημεριδογράφους.

ΚΙ ἌΛΛΟ κεφάλαιο ἀπὸ τὸ ἔξοχο βιβλίο του «Γλώσσα

δειλό, δουλικό, ταπεινὸ τόνο.

Στὴν ἀκρογιαλιά ἀκούγονταν ἓνα τραγούδι· ἀλλόκοτο τραγούδι. Στὴν ἀρχὴ ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ὑψίφωνου—εἴτανε ἡ ἀρχὴ μιᾶς μελωδίας· ἔπειτα ἀκούστηκε μιὰ ἄλλη φωνὴ κι ἄρχισε τὸ τραγούδι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἐνῶ ἡ πρώτη προχωροῦσε μερικὸς τόνους πιο μπροστὰ ἀπὸ τὴ δεύτερη. Ἐπειτα ἀκούστηκε τρίτη, τέταρτη, πέμπτη φωνὴ, καὶ καθεμιὰ ἄρχιζε, ὅπως ἡ δεύτερη, τὸ τραγούδι ἀπὸ μπροστὰ καὶ προχωροῦσε μοναχὴ τῆς. Ἀξάφην ἀκούστηκε ἓνας χορὸς ἀπὸ ἀντρίκειες φωνές κι ἄρχισε νὰ λὴ τὸ τραγούδι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νικώντας τίς ἄλλες φωνές χωρὶς καὶ νὰ τίς πνίγη. Μιὰ κλιμακωτὴ μελωδία στὴ στέππα. Ἀπὸ τὸ λαὸ γεννημένη, ἀπὸ τὸ λαὸ τραγουδιμένη! Ὁ ἦχος εἴτανε πρᾶξενος· ἡ καθεμιὰ ἀπὸ τίς γυναικείες φωνές ζετυλιγότανε καθαρά καὶ ξάστερα μέσα ἀπὸ κείνο τὸ κουβάρι τῶν φωνῶν. Ἐτσι νόμιζε κανεὶς πὼς κυλοῦσανε πολύχρωμα ρυάκια ἀψηλὰ ἀπὸ τοὺς βράχους, πηδηχτά, χορευτά, τρέχοντας νὰ χυθοῦνε στὰ μεγάλα κύματα τῶν ἀντρίκειων φωνῶν. Πέφτανε μέσα, χανόντανε, κ' ἔπειτα ξαναβγαίνανε γελώντας καὶ πειραζόντας ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, μὲ τὴ σειρά τους, κορυσταλλένιες καὶ διάφανες, κ' ἀνεβαίνανε παλε στὰ ὕψη. Παράδοξη ἄρμονία· οἱ ἀντρίκειες φωνές εἴχανε ἓναν ἀλλοιώτικο ρυθμὸ καὶ τραγουδοῦσανε ἀπλὰ χωρὶς τσακίσματα, φωνές πνιγμένες, μελαχολικές, σὰ νὰ δηγόντανε προσεχτικὰ τίποτις λυπητερό, ἐνῶ οἱ γυναικείες φωνές, προσπερνώντας, φαινόντανε σὰ νὰ βιάζονται νὰ ξαναποῦνε τὸ ἴδιο στοὺς ἀντρες καμπανιστὰ καὶ μὲ παράτολμα στριφογυρίσματα.

Τὸ τραγούδι ἔπνιγε τὴ βουὴ τῆς θάλασσας.

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ)

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

καὶ Ζωή» εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς δώσει ὁ κ. Ἐλισσαῖος Γιαννίδης. Τὸ πρῶτο κεφάλαιο «Τὸ Σχολεῖον» πού τυπώσαμε στὰ φύλλα 251, 252 καὶ 253 διαβάστηκε μὲ βαθιὰ προσοχὴ καὶ συζητήθηκε πλατύτατα, ὅπως ἐλπίζουμε πὼς θὰ διαβαστεῖ καὶ θὰ συζητηθεῖ καὶ τὸ σημερινόν. Κρίμα μοναχὰ πὼς τὸ βιβλίο θίρηγῃσι νὰ τυπωθεῖ ἀφοῦ λείπουνε, φτίνεται, τὰ ὑλικά μέσα. Κι ὅμως τὸ βιβλίο τοῦ Γιαννίδου ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο καὶ μὲ κάθε θυσία νὰ τυπωθεῖ γιὰτ' εἶναι βιβλίο πού θιννοῖζει πολλῶνε τὰ μάτια καὶ θὰ χρησιμεύει γι' ἄληθινὴ κατᾶχρησιν στὸ Ζήτημα.

Ὁ συγγραφέας του, ἓνας ἀπὸ τοὺς γνωστότερους καὶ ἐπιστημώτερος ἐργάτες τῆς Ἰδέας, βαθὺς ἐπιστήμονας καὶ πρωτοτυπώτατος στὸ ζετύλιγμα τῆς σκέψης του, ἐξετάζει τὰ πράματα μὲ τέτιο τρόπο, ὅστε τὰ συμπεράσματά του νᾶρχουνται σὰ μαθηματικὰ ἀξιώματα καὶ νὰ μὴν ἀφίονουν τὴν παραμικρότερη ἀφιβολία. Ἐνα μοναχὰ θὰν τοῦ παρατηρήσουμε μὲ σίβας· ἅμα εἶναι νὰ τυπωθεῖ τὸ βιβλίο του, νὰ πετάξῃ ἀλύπητα ἀπὸ μέσα τῆ γενικῆ—εως (συντάξῃως κτλ.) καὶ μερικὰ ἄλλα, λιγοστὰ πάντα, δασκάλικα μακαρόνια πού τᾶσκημίζουν.

*

ΚΑΘΕ χρόνο, τέτια ἐποχὴ, πού ἀνοίγουν τὰ σχολεῖα, ἄθελα κανεὶς θυμᾶται τὸ ἰθνηκώτατο ἔργο τοῦ κ. Ο. Ρουσόπουλου, τὴν Ἐμπορικὴ καὶ Βιομηχανικὴ Ἀκαδημία του, τὸ Ἀντιπανεπιστήμιο αὐτό, καθὼς πολλὸ σωστὰ τὸ βίβρισε ἄλλοτε ἡ «Ἀκρόπολη», πού μπορεῖ κανεὶς ἀξιόλογα νὰν τὸ πεῖ καὶ λιμάνι τῆς σωτηρίας γιὰ τοὺς γονιούς διψάνε κάποια πραχτικὴ κι ὠφέλιμη μόρφωση γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Καὶ μόνο νὰ λογαριάσει κανεὶς πόσα παιδιὰ σωθήκανε ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ σχολαστικισμοῦ καὶ κερδηθήκανε ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀπὸ τότε πού ἰδρύθηκε ἡ Ἐμπ. καὶ Βιομ. Ἀκαδημία, μόνο νὰν τὸ συλλογιστεῖ κανεὶς αὐτὸ δὲν μπορεῖ παρά νὰ σφίξει τὸ χέρι τοῦ κ. Ρουσόπουλου καὶ νὰ τὴν ἀναγνωρίσει γιὰ Ἐθνηκὸ ἔργατῆ.

ΤΟ ΣΠΑΘΙ

(Βλάχικο)

Ἐσὺ πὸν πάντα στῶν παιδιῶν
τὸν ἔπνο παραστέκεις
καὶ νανορίζεις τα γλυκά,
καὶ τὴ φωνὴ σου ἀγαπᾶν
ὄλοι πὸν τὴν ἀκούνε,
τραγουδοῦσε καὶ μένα
πὸν ἡ φωνὴ σου μὲ μεθᾶ,
καὶ πὲς μου τὸ τραγούδι
τῆς κοπελιᾶς ἐκείνης
πὸν κάνει τῆς τὸν ἀργαλιὸ
λαφρότερο στὰ χέρια
καὶ χαίρειτ' ἡ καρδιά τῆς.

Ἐλα κοντά μου κι ἄκουσ' το:
Περνώντας κάποιον ποταμὸ
ἄμορφος καβαλλάρης
μέσα σάφτῶνε τοῦπεσε
τὸ κοφτερὸ σπαθὶ του,
καὶ πίνοντας ἐγὼ νερὸ
στοῦ ποταμοῦ τὴν ὄχτη
βρῆκα τᾶκονισμένο τὸ σπαθί.
Πὲς μου τί κάνει ἡ καρδιά
τῆς κοπελιᾶς ἐκείνης
πὸν ἔρωτας σιὰ σιγήδια τῆς
δὲ φώλιασε ἀκόμα;
καὶ τί δίχως σπαθὶ
ἀξίτ' ὁ καβαλλάρης;

Τὸ πῆρα καὶ τὸ κρέμασα
στὴ ζώνη μου τὴν ἄσπρη
κέρφτὺς τίς μάχες τίς τρανές
ἀρχίησε νὰ λεί.

Τώρα πὸν ἡ καρδιά μου χαίρειται
κι ὁ ἀργαλιὸς χορὴβει
καὶ τὸ σπαθὶ δηγᾶται μόν
τίς μάχες πὸν πολέμησες,

ἄμορφη καβαλλάρη,
ἂ θέλεις τὸ σπαθὶ σου
ἔλα κοντά μου κάθησε
καὶ θὰ σ' τὸ δώσω πίσω.
Μὰ μὴ ξεχνᾶς τὸν ἀργαλιὸ
πὸν φαίνω τὰ προικιά μου.

ΜΗΤΡΟΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΑΓΚΑΣΚΑΡΗΣ

IV

Η ΛΙΜΝΗ ΑΝΤΑΝΙΑΒΑ

(Παράδοση τῆς φυλῆς Σακαλάβας, πὸν ἔμου
τὴ δηγήθηκε ὁ μαλγάσης Μοσίμα).

Στὴ δῶθε μεριά τῆς βουνοσειρᾶς τοῦ Ἄμπρου, 1) κατὰ τὸ νοτιὰ, ὄχι ἀλάργα ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἄμποχιμαρίνζ (2), βρίσκεται μιὰ λίμνη, κάμποσο μεγάλη, πού τήνε λένε Ἀντανιάβα. Οἱ Μαλγάσηδες τὴ λίμνη αὐτὴ τὴ νομίζουν ἱερή, κ' ἡ παράδοση λέει αὐτὰ τὰ παρακατιανὰ.

Στὴ μεριά πού βρίσκεται σήμερὰ αὐτὴ ἡ λίμνη, εἴτανε μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρὸ, κάποιο μεγάλο χωριὸ Σακαλαβιανό. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ χωριοῦ εἴχανε βασιλιά, πρίγκηπος, πριγκηπέσες, κ' εἴχανε ἀκόμα κοπάδια ἀπὸ βώδια, πολλὰ χωράφια, πλῆθος μανιόκους, γλυκοπατάτες καὶ ρυζιές. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ, μαζί μὲ τόσους καὶ τόσους χωριανούς, ζοῦσε κ' ἓνα ἀντρώγενο, πού τὸνομά του ἔχει μείνει ἄγνωστο. Αὐτὸ τ' ἀντρώγενο εἶχε ἓνα παιδάκι ἴσαμε ἔξη μηνῶνε πᾶνου κάτου. Μιὰ νύχτα ξαφνικὰ αὐτὸ τὸ παιδάκι, δίχως ἀφαιρμὴ ἄρχισε τὰ κλάματα, τόσα κλάματα πού τίποτα δὲ μποροῦσε νὰν τὸ μερῶση. Ἡ μάνα του τὸ χαῖδευε, τὸ κουνοῦσε στὴν ἀγκαλιά τῆς μὲ ναναρίσματα, μ' αὐτὸ δὲν ἔπαυε. Τόθανε νὰ βυζᾶζη, μ' αὐτὸ δὲν ἤθελε καὶ ἀκόμα περισσότερο ἔκλαιγε. Τότες αὐτὴ σηκώθηκε ἀπὸ τὴν ψάθα πού κοιμόντανε μὲ τὸν ἀντρα τῆς, καὶ βγῆκε ἔξω καὶ πῆγε καὶ κάθησε πέρα, ἀποκάτου ἀπὸ μιὰ Ταμαρινιά, πᾶνου σ' ἓνα γουδί τοῦ ρυζιοῦ. Στὴν Ταμαρινιά αὐτὴ εἴχανε συνήθειο νὰ μαζεύονται κάθε μέρα οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ, κι ὄλες μαζί, συντροφικάτα, νὰ κοπανίζουνε τὸ ρυζί (3). Ἐτσι ἐλπίζε κείνη πὼς μὲ τὸν καθάριο ἀγέρα καὶ τὴ φρεσκάδα τῆς νύχτας, θὰ μέρωνε τὸ παιδί. Κι ἀληθινὰ αὐτὸ ἔγινε. Γιατὶ μόλις ἀκούμπησε κεί πέρα, τὸ παιδί σῶπασε, καὶ στὴ στιγμὴ ἀποκοιμήθηκε. Ἡ μάνα του τότες γύρισε ἀγάλια ἀγάλια στὸ χωριὸ, μὰ καθὼς ἔκαμε νὰ μπῆ μὲς στὸ σπιτί τὸ παιδί ξύπνησε ἀλαφιασμένο κι ἄρχισε πιο δυνατὰ κλάματα ἀπὸ πρῶτα. Κείνη ξαναβγῆκε καὶ πῆγε πάλι καὶ κάθησε πᾶ στὸ γουδί. Ἀμέσως σὰ νᾶγινε θάμα, τὰ κλάματα τοῦ παιδιοῦ πάψανε, καὶ σιγὰ σιγὰ κι αὐτὸ ξανακοιμήθηκε. Ἡ μάνα του πάλι τόθαλε γιὰ τὸ χωριὸ. Μὰ δὲν εἶχε προφτάσει νὰ πατήση στὸ κατῶρλι τοῦ σπιτιοῦ, πού ξαναρχίσε τὸ παιδί τὰ κλάματα, δυνατὰ καὶ σπαραχτικὰ. Τρεῖς φορές ἡ μάνα του ἔκαμε νὰ μπῆ σπῆ-

1) Τὸ βουνὸ τοῦτο βρίσκεται στὴ δυτικὴ μεριά τοῦ λιμανιοῦ Ντιέγγλο-Σουάρεζ, πού κατοικεῖ ἡ φυλὴ Ἀντανάρα.

2) Ἄμποχι=ἀπάνου, μαθίνα=ἀλγθεια, λοιπὸ χωριὸ πού εἶναι ἀληθινὰ ἀψηλὰ. Οἱ Μαλγάσηδες στὰ χωριά δίνουνε ὀνόματα, ἀπὸ κάθε τι πού τοὺς κάνει ἐντύπωση ἀνάμεσα στὴ φύση καὶ εἶναι κοντινὸ μὲ τὸ μέρος τὸ βαφτιζόμενο. Δτλ. τοὺς δίνουν ὀνόματα ἀπὸ ὀνόματα δέντρα, νερὰ, βουνά, καὶ γι' αὐτὸ τὰ ἴδια ὀνόματα χωριῶνε ἀκούς σὲ ὄλα τὰ μέρια τῆς Μανταγκασκάρης.

3) Ἰσαμε σήμερὰ ὑπάρχει αὐτὸ τὸ συνήθειο. Στὴν ἀκρὴ τοῦ χωριοῦ κάτου ἀπὸνα μεγάλο δέντρο, βάνουνε πάντα τὰ γουδιά, καὶ μαζεύονται οἱ γυναῖκες καὶ κοπανίζουνε τὸ ρυζί.

τι, και τρεις φορές το παιδί που αποκοιμιούνταν άμα κάθονταν αυτή πάλι στο γουδί του ρυζιού, ξυπνούσε για να φωνάξει μόλις έκανε κάμπαρυρίση στο χωριό. Στο τέλος αποφάσισε να περάσει τη νύχτα της ή μέννα με το παιδί στην άγκυλιά της κάτω απ' την Ταμαρινιά. Μόλις λοιπόν για τέταρτη φορά, κάθισε στο γουδί του ρυζιού, έβρισε το χωριό γκερμιστόηκε συθέμελο και με μεγάλο κρότο βούλιαξε στη γίε. Στη μεριά του ανοίχτηκε μια μεγάλη τρύπα και γιόμισε νερό. Και το νερό έφτασε ίσαμε τα πόδια της ταμαρινιάς, που καταρροισμένη ή γυναίκα σφίχοντας το παιδί στην άγκυλιά της, βροστιότανε γερά. Απ' όλους τους χωριανούς μονάχα αυτή κι ή θιός της μείνανε ζωντανοί. Μόλις λοιπόν ξημέρωσε άφησε τή λίμνη κ' έφυγε για να σωθής, και πήγε σ' ένα άλλο χωριό, και δηγήθηκε στους χωριάτες κεινούς, τί είδαν τα μάτια της.

Η λίμνη αυτή είναι άγιασμένη, και μέσος της πολλοί κροκόδειλοι ζούνε, και οι Σακαλαβιανοί πιστεύουνε πως οι ψυχές των παλιών κατοίκων της βουλιαγμένης χώρας, μπήκανε μέσ' στους κροκόδειλους. Για τούτο ποτές δεν τους σκοτώνου, και μάλιστα νοιώθουνε γι' αυτούς ιδιαίτερη θρησκευτική ευλάβεια. Άμα κανένα άντρόγενο δεν κάνει παιδιά, πάλι ν' άγωνιστή για τή νίκη στις άκρες αυτήνης της λίμνης, και προσκαλεί τις ψυχές των χαμένων να θυματουργήσουν, κι ακόμα ταζει διάφορα δώρα. Το περισσότερο, ή θυσία ενός βουδιού. Άμα άκουστούνε τα παρακάλια, ζανάρχουνται άντρας και γυναίκα στη λίμνη και θυσιάζουνε το ταμένο ζωντανό, και κάμποσο από το κρέας του, ρίχνουνε θροφή στους κροκόδειλους που ζούνε μέσα στο νερό της. Μόλις κανένας μαλγάσης βριακρωτήσης, ύστερα από αίμομιξία (4), τον φέρουνε στις άκτιές της λίμνης, και του κάνουνε μπάνια με το νερό της για να ξαρωσθήση. Αυτό είναι το μόνο αποτελεσματικό γιατρικό σ' αυτές τις άρρώστειες, που καμιά συνταγή του μάγου δεν μπορεί νάν τις γιατρέψη. Μά να μη κανείς μέσος στη λίμνη, για να κάμη μπάνιο, για να χώσει χέρι, για πόδι, τήχουνε για μεγάλη ίεροσυλία. Μονάχα το νερό της μεταχειρίζονται. Κι άμα θέλουν να πιούνε απ' αυτό το νερό, ρίχνουνε μέσα ένα άγγειό (5) με μακρύ λουρί, κι όσο πιωση πάνε λίγο μακριά απ' τή λίμνη και το πίνουνε. Για ίεροσυλία έχουνε και το φτύσιμο στις άκρες της λίμνης, ή τή φυσική ανάγκη. Κι όποιος δέ φυλάει αυτούς τους κανόνες, μια μέρα πάντα θά ραγωθής απ' τους κροκόδειλους, τί οι κροκόδειλοι δεν τρώνε άλλους απ' αυτούς τους ίεροσυλους, κι όσους ποτέ τους δέ λένε κακό για τή λίμνη και τή σέβονται, δεν τους πειραζούνε.

Στη νότια κι ανατολική μεριά της λίμνης αυτής βρίσκεται ένα βουνό που το λένε Μαχεριβαράτρα (6). Στο βουνό τούτο λένε πως κάθονται τ' άστροπελέκια, μέσα σε μια λίμνη που είναι πάλι στην κορφή του.

Αναλάβα, 5 του Μάρτη 1907.

LAVASANGA

4) Πράμα συνηθισμένο στους Σακαλαβιανούς και στους Άντακαριανούς. Η άρρώστεια πως ούδης είναι βέβαιο, μονάχα πως μπορεί να φανερωθής καμποσα χρόνια ύστερα από τήν αίμομιξία.

5) Συνειθίζουμε πάντα να έχουμε άγγειό, για να βγίνουμε νερό απ' τους λάκκους που φιλάνε επίτηδες γι' αυτή τή δουλειά. Τ' άγγειά αυτά είναι μισές καρίδες άδειες, που από δυο τρύπες τους περνάνε ένα μακρύ λουρί ίσαμε 1-2 μέτρα.

6) Πολύ δυνατά άστροπελέκια.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΟΙ ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ (1835—1907) μετά προσιαγωγής περί δημογεροντίας ύπό

Γ. Π. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ Γεν. Γραμματέως του Δήμου 'Αθηναίων. Ο κ. Παρσκειούπουλος κατάφερε κάτι πολύ σημαντικό, να κλείσει δηλ. μέσα σε 600 σελίδες άλλάκαιρη τήν ξαναγεννημένη 'Αθήνα, από τότε που εΐτανε ένα σωρός έρείπια, ίσαμε σήμερα που πάει να γίνει Εύρωπαϊκή πολιτεία. Πώς δούλεψε ή κάθε Δήμαρχος για να φτάσει ή 'Αθήνα στο σημείο που βρίσκεται σήμερα, τί ύλικό έφερε και τί ύλικό σπατάλησε ή καθένας τους, όλα τα βλέπει κανείς στο βιβλίο του, αφού στις σελίδες του μέσα λογοδοτούνε, μπορεί να πει κανείς, όλ' οι Δήμαρχοι της 'Αθήνας. Το βιβλίο του κ. Παρσκειούπουλου έχει και τήν άλλη άξία του, ως ιστορικό βιβλίο, γιατί κάθε πληροφορία του στηρίζεται πάνω σ' επίσημα χαρτιά και σε πηγές άλόθευτες.

ΔΗΜΟΤΗΣ

ΤΡΕΛΛΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΜΑ

Σε συντροφιά Πήγασο γοργονοειβαίνει ή νοΐς μου Φτεροκοιται και πέταται με άχνόσφαιρα ηγερά, Μην πλάσει τά ήλιοέγραμα στους θείον; ούρανοΐς μου; Παντοτεινοΐ Μαγιάριου κρινόθωρη χαρά

Φτεροϋρνείται αλθραηΐς; με πάνω απ' τή βουνά μου Τη γαλαξοστέφανοτα, και κάτω χιονοερά, Θωρεΐ όλα ρίγας ή σεισιμός σάν κέρριζε όλα χίμεν, Κ' είναι οι κορφές αέτωριμα σά άνάβιαθα νερά.

Και πάνω απ' ένα πλάγο τήν πολιτεία άντικρύζει, Σάν κάποια χιόνια που έλυοναν και χιόνι πιδ πυκνό Μια νύχτα τή μεγάλωσε λευκή τήν ξαναχίτσει, Κι 'Ηλιο προσιμένε ίσως γενεΐ... πλάτν ποτάμι όκρό.

Κ' αλθρολάμνοντας άργΐ, λίμνες και πέλασ ως πέρα Καθρέφτες μόλις λαμπεροί, κροσταλλωμένοι έκεί, Τοΐ Νοΐ μου φαίνονται, δειΐή που καθρεφΐται ή 'Ημέρα Κ' είναι φηγγάρι ή 'Ηλιος της σε νοχτα ερημική...

Λίμνη και πλέε και διάβαινε, Νοΐ, φτερωτέ μου ως τώρα, Κ' ίσως ιδείς 'Ο,τι ποθείς να νεκροαστηθεί Μέσος σε άχνόΐς χινόπωρον, παρμένο από τή Μπόρα Κάτου από τή Φέγγος τή καλό στο όρέμμα τή βαδΐ...

Στίχοις

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΟΤΙ ΒΕΛΕΤΕ

— «Είς τον Νομάν, τήν γνωστήν εφημερίδα των Ψυχαριστών, γνωστήν κατ' ένομα έννοΐ κτλ.» Έτσι άρχίζει το άρθρακι του στο «Νέο Άστρο» της προπαρασμένης Δευτέρας ή κ. Ξενόπουλος, και ύστερ' απ' αυτό, που το έννοσεί και το έννοσΐμε, μιλάει με σεβασμό και με θυμασμό για τήν κριτική έργασία του Έρμονα.

— Το είπαμε, θαρροΐμε, κι άλλοτε πως ή Ξενόπουλος ότα θέλει βλέπει και δίχως γυαλιά και, φαίνεται, διακρίνοντας τήν κριτική του Έρμονα για το «Δωδεκάλογο του Γύφτου» θέλησε να ιδεί και είδε.

— Δυο καινούρια βιβλία έτοιμαζονται και θά βγούν σε λίγο, τα λυρικά και σατυρικά τραγούδια του κ. Άλ. Πάλλη με τον τί-λο «Ζουρνίξ» και Βούρδουλας» και τα «Τρελλά τραγούδια» του Γιάννη Περγιαλίτη.

— Έξυπνη και χαριτωμένη ή καινούρια φάρσα του φίλου Τίμου Μωραΐτην. Έξυπνάδα, γέλια, θροσιά, νόστιμα ξαφνιάσματα κι ό,τι άλλο μπορεί να ζητήσει κανείς από μια φάρσα.

— Γι' αυτό συμφωνοΐμε και μεις με τήν «Έστία», που τόσο ακριβοζιγιάζει τα παινήματά της, και βρίσκουμε πως άδικα του ρηχτήκανε του Μωραΐτην οι φίλοι Ξενόπουλος και Παπαντωνίου.

— Ό καλός φίλος και φανατικός δημοτικιστής κ. Χαραλάμπης Άντραδάης τύπωσε σε όμορφο βιβλιαράκι τα έξοχα δηγήματα του Χριστοβασίλη.

— Τέτιες έκδοσης λογαριάζει να κάμει άρκετες ή Άντραδάης κ' έτσι σιγά σιγά θά μάς έτοιμάσει μια άληθινά

έθνική βιβλιοθήκη.

— Τώρα, μαθαΐνομε, έφυγε για τή Ρωσία για να εκπλώσει και κει τήν 'Εΐνα, πουλότανε βιβλία του.

— Τέ καινούριο βιβλίο του κ. Κίμωνα Μιχαηλΐδη (των «Παναθηναίων», λένεται «Σύ ζωή και σκεπαρΐθω» κι έχη: «Σα βερύκοκκος και σάν βολέγγουλο» πύθραφε κάποιος χωρκατζής φίλος στην πεπερασμένη «Νουμά».

— Τα «Γράμματα» του Παλάκα (Β' τόμος) όδων έτοιμα τέλη του Σεπτεμβρ. Έστέρ' από ένα δυο φύλλα θά τυπώσουμε στο «Νουμα» κάποιο άρθρο απ' αυτά, πούγε τήν καλωσύνη να μας το δώσει ή ποιητής.

— Με χαρά μας μεγάλη βλέτομε πως ή κολλή μας «Ήγχιών» φύλλο με φύλλο προσοδεύει κατοπληχτικά. Έξόν από τα έξοχα ποιήματα του Παρφέρα και του Παπαντωνίου που στολίζουν το τελευταίο φύλλο, και άλλα ποιήματα του Λόεγγριν, της Σίγγριδ του Κικληνη, του Πάρελλη, και των άλλωνώνε συνεργατιών της είναι πολύ καλά. Τα συχαρήκιο μας στους φίλους εκδότες της.

— Άρκετά καλό και το καινούριο δράμα του άγαπητου Άγγελου Τανάκη που παίχτηκε τήν περασμένη όδομάδα στο θέατρο της Νεάπολης.

— Άφού οι κριτικοί μας μάς βεβαίωσαν πως και το δράμα του κ. Λαζόπουλου «Χαμένη Έύτοχία» θά είναι καλό, μπορεί πάλι να πει κανείς πως το θέατρο μας πίνει μπροστά, μια και βρήκε τους δραματογράφους που του χρειάζονται.

— Ό έξυλλος έθνικός ποιητής Φωκ. Μανής καταδικάστηκε, μαχίνουμε, από την Τουρκική Κυβέρνηση, σε θάνατο για κάτι λόγους πούδωλε τελευταία στη Σμύρνη και σ' άλλες πολιτείες της Τουρκίας.

— Ό Μανής καταδικαστηκε σε κρεμάλα, μα θαρροΐμε καλύτερα θάτανε να καταδικαστεί να στεί τους στίχους του, που θά μπορούσε έτσι οι μελλούμενοι θυμαστές του να λέν πως ήπιε, σάν το Σωκράτη, το κόκκο.

— Τα τελευταία χρονογραφήματα του Σταθόπουλου δέ διαβάζονται, ρουφιότανε. Ά θέλει ή φίλος Στάθ. νακούσει τή συβουλή μας κι άρσει τους θεατρικούς να κουφούονται, τα χρονογραφήματά του θά γίνουν θιαφρότερα και δρασερότερα.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ 'Ελ. Στ. Λυβος έχεις. Δε λέγεται «Βόσπορος» ή Καϊριανή εφημερίδα που άναφέρουμε στο περασμένο φύλλο. Λέγεται «Βόσπορος» και με γεια της.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Η ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΑ

Φίλε «Νουμάν». Έχει δικιο ή κ. Κυρ. Μαυρομυχαλης και Σία. 'Ελληνική γλώσσα δεν είναι ή γλώσσα που γράφει ή Ψυχάρης. 'Ελληνική γλώσσα είναι ή μαγκούρα και ή κουμπούρα.

Δικός σου ΒΑΡΑΕΝΤΙΩΣ

ΚΕΡΔΟΣ 363.100 ΔΡΑΧΜΩΝ

Ναι! 363.100 δραχμάς; έδωκε μέχρι τούδε το γραφειον του τακτοποιημένου κ. Γ. Φωτίου εις τους πελάτες του. Έτσι εκ των άγραπτών λαχειοφόρων όμολογιών εκ του γραφείου του έχουν κερδίσει διάφορα ποσά, άναρχόμενα εις τον στρογγυλόν αριθμόν 363.100 δραχμών.

Ό κ. Γ. Φωτίου θέλει ν' αναβιάσει το ποσόν τούτο εις 1.000.000 δραχ. και καλεί τους θέλοντας ν' άγοράσωσι τοιαύτην να προσέλθωσιν εις το τυχερόν γραφειον του, όπου πάντως θά κληρωθή μετ' άμοιβής άμελογία τις και τί χαρά να είναι ή πρώτη με τάς 20.000 χρυσάς δραχμάς τήν 18 'Ιουνίου έ. έ. ότε γενήσεται ή κλήρωσις.

Όσαύτως άσφαλίζονται και λαχειοφόροι όμολογιαί της αυτής 'Εθνικής Τραπεζης διά τήν αυτήν εις το άρτιον κλήρωσιν της 18 'Ιουνίου 1907 άντι μιάς δραχμής εκάστη.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Μπορεί λοιπόν η Μοιρίτα και για την Κατινούλα να κλαιγε στο μαξιλαράκι της τη νύχτα, να γίνεται άξαφνα δέφετη φορά όρφανή. Πέβαιο είναι πως δύσκολο της έπεφε να κινή χωρίς την αχώριστη συντροφισσά της, που κι άρρωστη δέν την άφινε, παρά πήγαινε πλάγι της όλη μέρα, να τή βρωτήση το έ να τάλλο, να τήν περιποιήθ, να τής πη και τά μυστικά της. Λές και τή γύρεβε, λές και τήν ήθελε πάντα στο σπίτι, γιατί άπαράλλαχτα καθώς κι ό Αντρέας, να που άνέβαινε ταχτικά κ' ή Μοιρίτα στην κάμαρα της Κατινούλας ή σκούπιζε κάτω, να τήν πρόσμενε τάπόγεμα, τή βελουδένια τήν πολυθρόνα όπου συνήθιζε να στρώννεται ή άρρωστη, προ του φύγη. Άπό τόν πόθο της να τή φανταζεται μαζί της, τά στοχαζότανε άφτά, όχι μαθίς από μίμηση, άφου δέν έβλεπε τόν πατέρα μήτε νάνεβαί-νη άπάνω μήτε στην πολυθρόνα τήν άδειαν ή νάκκουμπα συλλογισμένος. Έτσι όμως μέσα μας συχνά ζή και κινείται άλλος άθρωπος που ενώ θάρρουμε πως είμαστε μόνοι, από τήν κούνια όπου κοιτόμεστα, μεγαλώνε όλοένα στα σωθικά μας

Ο Αντρέας διασκέδαζε κάποτε με τόν άλάθεφο καθρέφτη τόν ζωντανόν που τού έδειχνε ή φύση. Παρατήρησε μιά μέρα πως σαν τόν ίδιο είχε κ' ή Μοιρίτα τή μανία να βαστά σημειωματάρια, και τότε ένοιωσε για ποιό λόγο τόν παρακαλούσε πολλές φορές να τής ξαναδιαβάση μερικές φρασούλες, που τού έγραφε ή Κατινούλα. Βρήκε στο τραπέζακι της ξεδιπλωμένο ένα μικρό κατάστιχο, και είδε πως κοντά κοντά σε κάτι σημειωσούλες για τήν ύγεια, με τή μερομηνία της ή καθεμιά — ή όρεξη λαμπρή, ό ύπνος αξιόλογος, λίγη θέρμη κτλ. — έβαζε φαδιά πλατιά ή Μοιρίτα και τάκόλουθα: «Τά καταχάρηκα όσα μου λέτε, αγαπητέ μου άφέντη, για τόν άγγελό μου. Ναι, τó ξέρω πως είναι καλή, πως συχνά με συλλογιέται, πως πολύ μ' αγαπά και τó πιό βεβαιο άπ' όλα, πως ή φίλη της σταθηκε πάντα πιστή. Για τούτο και περίσσια τή λατρέβω και τήν καμαρώνω κ' είμαι περήφανη για τήν όμορφιά της. — Να μου φιλήσετε τή γλυκειά μου τή νοσοκόμα, τάγγελοδι μου με τó χρυσό του τó καρδούλι, που ύστερις από τó λουτράκι της θυμήθηκε να μου γράψη άπάνω σε χαρτί στολισμένο από τά χεράκια της και μου έστειλε τή φημεριδούλα της, να με κάμη να γελάσω. Να τής δώσετε άφτους έδω τούς μενεξέδες, γιατί τó ξέρω πως φύλαζε με στοργή τó μικρό τó φύλλο που τής έστειλε τó προπερασμένο καλοκαίρι από τó Μπ...., σε χειρουργήθηκα. Έγώ σάς τó λέω κι ακούτε με, άφέντη, πως δέν ύπαρξε ποτέ ούτε στον ύρανό ούτε στη γή, πως δέν θα ύπαρξή ποτέ παρά ένας άγγελος, τó Μοιρίτου τάγαθό.» Άλλού πάλε τήν έφαριστούσε για ένα κεντηματάκι που τó φρόντισε ή Μοιρίτα μοναχή της: «Όλα, όλα τά φίλησα, φίλησα τó χεράκι που τó κοψε, που τάρραψε, που έβαλε τήν κορδελλίτσα κι άλήθεια μου θάρρψα πως τó κέντημα μύριζε τó λαγουδάκι τó ζηλεμένο, τόν άγγελό μου.» Σε κείνο τó μέρος, από τó ξεθολωμένο τó μελάκι, φάνηκε τού Αντρέα πως είχε στάξει ένα άκρι από τά μάτια της μικρής. Παρακάτω έγραφε με τó χέρι της ή Μοιρίτα: «Έως ποτέ μου δέν τήν ξαναδώ.»

Ράγισε ή καρδιά του. Να τή σώση, να τή σώση, έχει δέν έχει, άφου τήν έρεε σε τέτοια καάντια. Χρέος του άπαραίτητο, και τήν ψυχική φουρτούνα που έβαζε τώρα στα στήθια του, φανταζότανε πως τó χρέος του, ίδια ή Κατινούλα τού τó φώναζε. Άλλαζε, παραμόρφωνε, χαλνούσε τή σημασία κάθε γραμμής που διάβαζε στα γράμματά της. Η Κατινούλα είχε μεγάλη άφοσίωση, μεγάλο σέβας για

τήν Άννα, που ή ξαπλωμένη κάπως άπάνω στον ήσυχο τó νού της άφερημάδα, έμοιαζε τώρα σε βέλο να ξεσκίζεται δώθε κείθε και να τής πονή από τόν κίντυνο της Κατινούλας, από τó βάσανο τού λατρεμένου της άδερφού. Στοχαζότανε κι άφτη όλοένα τί να κάμη για τήν άρρωστη, πως να τής δώση θάρρος, τί λόγια τρυφερά να τής πη. Καί βέβαιο πως τó κατάφερε περίφημα με τήν έγκολλη της καλοσύνη, άφου ή Κατινούλα, που έβρισκε για τόν καθένα τόν άρμολούμενο τó λόγο, μνηύσε τάκόλουθα τού Αντρέα για να τά δείξη της Άνας: «Άφέντη μου, ή Κυρία μου έγραψε χαριτωμένο θεόγλυκο γράμμα. Θέλω από τó στόμα σας να τάκούση πως πήρε στην καρδιά μου θέση πιό έκριθή από τή μάννα μου τήν ίδια, που ως τόσο πολύ πολύ τήν άγαπούσα. Κ' είναι άλήθεια.» Μά ό Αντρέας τήν άλήθει της Κατινούλας σε να μήν τήν ένοιωσε και σοφίστηκε άλληνε. Σά μάννα της ή Κατινούλα μόνο τήν Όλια μπορούσε ναγαπήση. Τήν Όλια εκείνη τή στιγμή θά συλλογίστηκε. Γιατί; Γιατί αν είτανε ή Όλια ζωντανή, δε θά τήν άφινε να κακοπάθ, να χαθή! Τήν Όλια παρακαλούσε λοιπόν ή καημένη να τή γλυτώση, και τόντις ή Κατινούλα έως τήν Όλια να θυμήθηκε, μιλώντας για τή μάννα της τή μακαρίτισσα, έως από συγκίνηση βαθιά να συνέδεσε τότες στο λογισμό της τήν Όλια με τήν Άννα. Σύρριξα όμως ταράχτηκε ό Αντρέας. Θάρρψε πως κ' ή Όλια τού πρόσταζε πιά να βάλη τά δυνατά του, ναφιερωθ ή ψυχή και σάρκα στη γιατριά, για να μήν ξαναγίνουσε όσα μιά φορά γενήκανε. Κ' ενώ με τέτοιό νόημα διάβαζε τή φράση της Κατινούλας, κοίταζε με τó μάτι του καρφι κάθε λεζούλα, κάθε ψηφί, κάθε κόμμα, συναδέρφωμε με τó κοίταγμα τή θέληση, έσπρωγε μ' ένα κίνημα σίγουρο κι άπότομο τά θεληματικά του όλα ως τήν κάμει εκεί κάτω μακριά της Κατινούλας και κουρασμένος, τεντωμένος, όρθιος, ψιθύριζε πάλε κάτι καινούρια του παρακάλια, με πάθος και ρυθμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑ'.

Φως κι από μέσα

Ο Αντρέας στα γράμματά της Κατινούλας δε γύρεβε μονάχα όσα ποθούσε ή διψασμένη του ή καρδιά παρακολουθούσε και τó θεράπεμα που της συβούλεψε ό κ. Σεβιλιάς. Ο Αντρέας, άμα τού έλεγε τίποτις ή Κατινούλα που τού φαινότανε ύποφο — και ύποφο τί δέν τού φαινότανε; — άμέσως έπιανε τήν πέννα του, να γράψη πότε στον ένα γιατρό, πότε στον άλλον, να βρωτήση, να μάθη κάποτε να τούς δώση και τή γνώμη του, σε να μήν πέρασε άκόμη ό καιρός όπου έρχόντανε σπίτι του οι γιατροί και δέν άποτέλειωνε να κουβεντιάξη μαζί τους για τά καθέκαστα της άρρώστιας. Έγραφε, άπάντητη όμως δε λάβαινε καμιά. Ο κ. Σεβιλιάς τó είχε άπαράβατη άρχή πως ό γιατρός δέν πρέπει να γράφη τó γράμμα του, λεί, πάντα θά παραξηγηθ ή άλλο τά λόγια κι άλλο τά γραψίματα. Δέν τó κουνούσε. Ο κ. Κούρης πάλε, δέν είτανε δουλειά του τά ραδιογραφικά και δέν ήξερε. Ο ραδιογράφος ό κ. Χουίταρης σάπαινε κι άφτός, γιατί έτσι μοιάζει να τó πρόκρινε. Στοχαζούμενος, προφυλαχτικός άθρωπος, που δέν ήθελε στα μπόσικα να λαλήση, που δέν ήθελε μήτε να παραφουσκώσουνε από ένα του λόγο, μήτε και να πέσουνε οι έλπιδες τού Αντρέα που έως και να φοβότανε από φυσικό του μήπως και τόν πάρουνε για φαπλατά: πρόσμενε τάποτελέσματα, προτού άνοίξη τó στόμα. Βλήθηκε κατάκαρδα στην ύποθεση. Δέν τού έλειπε και τó φιλότιμο. Να μήν τά μασούμε, πάσκιζε τά δυνατά του να πετύχη, όχι μόνο για τήν Κατινούλα, όχι μόνο για τó γνωστό καθήγητή που θά τó διαλαλούσε στα Παρίσια, μά και για τήν έπιστήμη τήν ίδια. Φαντάσου τόντις! Πρώτη φορά που γινότανε τέτοια δοκιμή. Ός τά τότες ή ραδιογραφία δε σ' άγγιζε παρά ξάπετσα. Καί τώρα να που έμπαινε κι από κάτω από τó πετσι να που έμπαινε και μέσα σου τó φως. Όταν

περυχθ ή όλότελα και στην ψυχή και στον οργανισμό μας, όταν κι από μέσα φωτιστούμε, μή ως δε θά κατέχουμε πιά τότες, μήπως δε θάπολάψουμε άλάκαιρη τήν άλήθεια, μήπως με τήν άλήθεια δε θά κανονίσουμε και τή ζωή;

Ο Αντρέας, που τά συλλογιότανε κάποτες άφτά, θά πεθυμούσε ώρα τήν ώρα να βλέπη με τά μάτια του αν ή άρρωστη πρόδεθε ή όχι, τουλάχιστο θά τού άραζε να τόν πληροφορούσανε οι γιατροί. Μπορεί πάλε πιό σίγουρα να τόν πληροφορούσε ή Κατινούλα με τήν άφίλεια που τού τά κατάστρωνε στο χαρτί, γιατί στα γράμματά της τού τάβαζε ταχτικά ταχτικά όσα ήξερε, όσα τής κάνανε, όσα έπασκε ή καημενούλα, κ' έπασκε κάμποσα που μόλις τάπομάντεβες από τó ύφος της εκείνο τó πρόθυμο, από τά τρυφερά τά λόγια της, τόσο κρατιότανε, τόσο κυβερνούσε τή θέλησή της. Τού Αντρέα όμως, και τάχαμνα τά μολογούσε, άφου έτσι πρόσταζε ό άφέντης. Τήν παρακινούσε και κάτι άλλο: σαν τó καλό, τó έξυπνο παιδί που σου σμίγει τήν άγάπη του με κάποια μαργιολιά, με τó σκοπό να σου δείξη πως τó κατάφερε δε και μπήκε στο νόημα σου, τó ίδιο κ' ή Κατινούλα τó νοστιμέφτηκε, να δε ή Αντρέας πως είναι άξια και τού λόγου της να βαστά κατάστιχα, και για τούτο, τού άράδιζε τά καθέκαστα, τού σημείωνε ως και τις θερμοκρασίες. Κι από κεί περισσότερο, σαν τó ζέταζες, καταλαβαινες τή μοναδική της τήν άφοσίωση, άκουγες τó χτύπημα της καρδιάς της παρ' που θά σου τó φανέρωνε ξάστερες κουβέντες της άγάπης, έπειδή ό λαός, τάπλοϊκά, τά καταβαθα τά αισθήματά του, δέν τά λεί, σου τά κανει πρακτικά.

Βέβαια πως μήτε άσφαλη ήρθογραφία μήτε σφιχτόδετη λογική στην άφήρηση, έπρεπε να γυρέβης στα πεζά της. Διόλου δέν τήν έμελε για τήν πικράληψη και σου καθιζε μιά λέξη άπάνωτ' και ζέγονιαστα όσο τής έστεργε, τά δηγότανε όπως τής έρχόντανε, φάνει να μήν ξεχάση τίποτις: να μήν τής ξεφύγη, γιατί άκόμη και σαν έγραφε ή Κατινούλα έλεγε πως δούλεβε τόν άφέντη κ' είναι άνάγκη, σωστή σωστή να γίνεται καθε δουλειά σου. Με τήν προσοχή της, με τήν άτεχνή τήν τέχνη της καταντούσε να σου τά παρασταίνη και πιό ζωντανά. Ο άρρωστος ξέρε πολλά που ό γιατρός ούτε τά ύποψιάζεται. Κάμποσοι πόνοι της, κάμποσα ντέρτια της μπορεί να βαστούσανε από τή ραδιογραφία ή να πηγαινανε ταιρι ταιρι, χωρίς να τó παρατηρήση ό ραδιογράφος. Η Κατινούλα όμως παρατηρούσε τά παρμικρά τήν πέμτη βράδι, έφτά τού Χριστού, που είτανε πιά ό Αντρέας στο Παρίσι, δυσχερητήθηκε ή Κατινούλα με τή θερμοκρασία της και στο γράμμα της τών όχτώ, παρασκεθ ή, τού ζηγούσε πως άνέβηκε τó θερμομέτρο, κ' έως να μή γελάστηκε στην ζήγησή της, έπειδή τόντις, και προτού άρρωσθή, με τó φινό, τó μιγάγγιχτο φυσικό της, με τó φιλότιμο, με τήν έθαιστησία της, ένας λόγος τήν έβαζε άνω κάτω, κοκκίνιζε, θναφτε, κακοκάρδιζε, άφτη που γελούσε όταν έμελλε να χειρουργήθ και που σάστιζε ό κόσμος με τήν άντεξία της: «Άκούστε τώρα να σάς πω: πρέπει να ξαναρθούμε στα ψεινά, ή ώρα έξη τάπόγεμα που ό κ. Σεβιλιάς έφυγε από τήν κάμηρή μου, έφτασε στις πεντέμιση, τρία λεπτά προτού τραβήξω τó θερμομέτρο από τήν άμασάλη μου. Τού είπα πως είμουνε βέβαιη πως είχα 38°, δίγως κ' ένε να κοιτάξω τó θερμομέτρο. Μου είπε πως διόλου παράξενό δέν είναι. Καλά! Μά δέν έπρεπε νάρθ ή τέτοια ώρα ό βλογημένος να μ' άνησυχήση στο θερμομέτρομα, και σταναχωρέθηκα: είμουνε πολύ καλ'κ, τó πρωτ' 36°, λοιπόν έπρεπε νάνη ή θερμοκρασία καλ'κ και τó βράδι. Προσμένω, ξαναμετρώ στις έννι'κ και δέκα, για να ξέρετε, 37°3' να ή σωστή θερμοκρασία που για σίγουρο θά τήν είχα και στις πεντέμιση, αν έμνησκα μόνη έσεις μου μάθατε να θερμομετρούμαι ήσυχα ήσυχα και με δυσχερεστεί σε δε μ' άφίνουνε, γιατί είγώ θέλω πάντα μου να σάς καλοκαρδιζώ.»

Στό ίδιο γράμμα τού δηγότανε ή Κατινούλα και τήν πρώτη βίξια της στού ραδιογράφου. Τής άρεσε: «Αγαπητέ μου άφέντη, έρχομαι από τó λέ-

γόμενο τον κύριο πήγα με άμαξι, νομίζοντας πως είναι μακριά, κ' είναι κοντά κοντά, εκεί πέρα στο Πεδίο της Μάχης. — Έδω στάθηκα στο γράψιμό μου, ο κ. Σεβιλιάς κουβέντιασε καμιά είκοσάρια λεπτά μαζί μου, καθισμένος στην καρέλα· είναι πέντε και τέταρτο. Υποθέτω πως θάχω σήμερα κάμ' παση θερμοκρασία. Θά ξαναμετρηθώ το βράδι για σάς· προσμέναμε κανένα τέταρτο της ώρας στο κύριου αφοτού που σάς είπα και γυρίσαμε στις πέντε παρά τέταρτο. Δέ με κούρασε διόλου και διόλου δέν πόνεσα. Ο κ. Σεβιλιάς μου λέει πως νοιώθει κανείς μόνο ύστερις από έφτά έχτώ μέρες· αφοτός ο κύριος με ρώτησε & θά μπορέσω να ξανάρθω την τρίτη και του άποκριθηκα πως ίσως θά είμαι άδιάθετη και μου είπε πως να του το πω την τρίτη πρωί που θέρθη στην Κλινική. Τώρα θάναπαφτώ λιγάκι και θά μετρηθώ σ' ένα τέταρτο. — Άγαπητέ μου αφέντη, 37°3. και το πρωί, 36°5. Λαμπρά. Δέν το πιστεύω. Θάπτε φαριστημένους μαζί μου.» Μά φαίνεται πως δέν πήγανε τα πράματα βολοί, επειδή την άβριανή, σάββατο, έννιά, ξακολουθούσε· «Άς γυρίσουμε πίσω στις έξη και τέταρτο, ψές το βράδι μου κουβέντιαζε η κ. Μαρία ήσυχα στην κάμερή μου. Νά σας άξαφνα ένας πόνος που μου πιάνει όλο μου τέριστερό το πλερό από τη μέση ως το βυζί άπάνω, και μάλιστα πήγαινε πιό άπάνω άκόμη από το βυζί. Λέω τότες στις νοσοκόμες μου πως άν μπορώ να ξαλαφρωθώ είμαι βέβαιη πως άμέσως θάμαι καλύτερα, γιατί πρέπει να σάς πω κιόλας πως το πρωί δέν είτανε η κενωσιά μου άρκετή, άν και στρογγυλωτή, όπως τίς θέλει ο γιατρός. Όρίστε που και πάλε ξαλαφρώνουμαι, μά δ πόνος μου δέ λινοστέβει· ζητώ της Βιχτώριας να μου βάλη σάκκο ζεστό, και μου έκαμε λιγάκι καλό. Μπόρεσα κ' έφαγα τόντις με κάμποση όρεξη· στις όχτώ, είμουνε πλαγιασμένη μ' ένα δέφτερο σάκκο και στις έννιά έσθησα το κερύ· στις έννιάμιση ο πόνος διαλύθηκε όλοτελα και στις δέκα κοιμόμουνε. Σήμερα το πρωί, ξύπνησα λιγάκι κουρασμένη, άν και κοιμήθηκα πολύ καλά, μά έβλεπα όνειράτα όλη την ώρα. Θερμοκρασία, 36)6 1/2. Θά καταλάβετε άραγες; Δέν ξέρω πως να το γράψω άν έχει πολλά δέκατα. Φτάνει έσείς να καταλαβαίνετε και δέ με μέλει. Μήν άνησυχήτε για τον πόνο το μικρόνε. Όλα σάς τά λέω, μά ξέρω πως είχα και στο σπίτι πολλές φορές τον ίδιο πόνο. Θά σάς πω μάλιστα πως σά να τον έννοιωθα και προτοού πάω στο κ. Χουίταρη και δέν πιστέβω να τον άβγάτισε άξαφνα η ραδιογραφία. Του τον ζήγησα τον πόνο μου, που είτανε τότες μικρός μικρός, λέγοντάς του πως έμελα γλήγορα να διαθετήσω και πως ίσως για τούτο πονούσα μιá σταλούλα. Πρέπει να σάς πω άκόμη πως το τραπέζι όπου είμουνε ξαπλωμένη, για το ραδιογράφημα, με το πικραμισάκι μου μονάχα, δέν είτανε μαλακό μαλακό. Είχα ένα μαξιλλαράκι για το κεφάλι, μά η θέση που πρέπει να μνήσκω μισή ώρα περίπου είναι κοπιαστική. Και νακούγατε τον κρότο της μηχανής όσο γυρίζει! Τραβούνε τον μπερντέ κ' η κάμαρα γίνεται σκοτάδι· βλέπετε μόνο το φώς στο γυάλινο μέσα το διάφανο τάβγό που σάς το βαστούνε από πάνω από το ύπόγαστρο, έτσι το λέει, επειδή δέ θέλει ναρχίτη άμέσως με τη φούσκα, μέσα δηλαδή, και τή θεραπέβει απ' έξω· φαίνεται πως πάει το φώς ίσα με κάτω, μά πιό δύσκολο παρά όταν πιάση κατερτείας τη φούσκα. Δέ με πόνεσε διόλου όσο είμουνε κει· μπορεί κατόπι μονάχα να με κούρασε λιγάκι.» Και τόντις, την άβριανή που του τάγραφε άφτά και του τά ξεδιάλιζε, που του γέμιζε μάλιστα δώδεκα κόλλες χαρτί, έννοιωθε, λέει, πως δέν της έλειπε ούτε δύναμη ούτε κουράγιο, κι όμως η θερμοκρασία 38°3· «πολύ πιθανό από τη φούσκα να προέρχεται, άφου καμιά όρεξη να κλάψω δέν έχω και δέν έκλαψα μήτε χτές μήτε σήμερα. Όλους σας πάντα μου σάς βλέπω μπροστά μου.»

Και πάλε την άκόλουθη μέρα, κεριακή, δέκα, που δέ ραδιογραφήθηκε, άπορούσε κι άξαφνα έλεγε του Άντρέα, στο τέλος του γραμματιού της. «Άγαπητέ μου αφέντη, τώρα τί θά πητε; Είμαι μόνη μου από τίς τρεισήμιση, αίστάνουμαι πως πηγαίνω πολύ πολύ καλά, πεινώ, κ' η θερμοκρασία 38°5!

Άλήθεια που είτανε 37° το πρωί. Όταν η Βιχτώρια έρθη, δέ θά της άρέση για βέβαιο. Μά εγώ δέν το κουνώ, είμαι ήσυχη και τίποτις δέ με πειράζει. Άμα η άδιαθεσία μου περάση, θά σιάξη κι άφτό, γιατί όπως το είπα του κ. Χουίταρη, σήμερα άδιάθετησα. Και δέν ξέρετε; Ο κ. Κούρης, το μεσημέρι, χούμησε στην κάμερή μου, και καλά να βγώ περίπατο, ζαιτίας του λιμπρού του καιρού, νανασάνω καθαρίο άέρα. Για τούτο, καθώς σάς τόγραφα πιό άπάνω, κάμαμε τον ώραίο το γύρο ίσα με το στόμα του λιμπριού, μιáμιση ώρα με τάμάξι. Έγώ σήμερα θά προτιμούσα να μείνω πλαγιασμένη. Μά δέν το μετάνιωσα που σηκώθηκα. Θά ήθελα να βρέξη άβριο, για να δώ & δέ φταίει κι ο άέρας. Έτσι νομίζω. Το μόνο που σάς ζητώ και που σάς παρακαλώ είναι να μη σάς πιάσουνε οι άνησυχίες και ναρχίσετε πάλε, αφέντη μου, να γράφετε δεξιά κι άριστερά. Τίποτα, τίποτα δέν είναι.»

Ο καημένος ο Άντρέας ταράχτηκε· ίσια ίσια έτυχε να μνήση αφοτός του κ. Κούρη να παραγγείλη της Κατινούλας ένα δυό καλούς περιπάτους, γιατί του το συβούλεψε η Άννα, και σαν θρωπος συχυσμένος που δέ ξέρει ποιόνε να πρωτακούση κι όλα τα γιατρικά του φαίνονται άμέσως άξιόλογα, βιάστηκε να είδοποιήση τον Κούρη που από τέτοιο λόγο πετάχτηκε στην Κατινούλας. Φαντάσου, στη θέση όπου βρισκότανε η άβρωστη, να κρουση, κι ο Άντρέας να το φταίη! Και κοίταζε που την άβριανή διαβάζει στο γράμμα της τάκούλουθα, μισοτυλιγμένα τα δυσάρεστα μέσα σε καλύτερα μαντάτα, πιθανό για να μη τρομάξη· «Δεφτέρα, έντεκα του Χριστού. Άγαπητέ μου αφέντη, γέλασα πολύ με το σημερνό το ταχυδρομείο, γιατί κατάλαβα πως η Μαρίτα και σεις τα ψήνετε πολύ νόστιμα για να με παίρνεται κατόπι στο ψιλό. Σήμερα το πρωί ξύπνησα λιγάκι πιό άναπαμένη παρά τίς δυό τελερταίες νύχτες. Είχα 36°5—σωστά το γράφω; Θάξρω πως το βράδι θά είναι η θερμοκρασία μου καλύτερη, μόνο που έχτες το πεθυμούσα, σήμερα να βρέξη και να που έχουμε θεόγλυκο καιρό. Θά βγώ λοιπόν περίπατο, στις δυό, μιá ώρα με τάμάξι, άφου ο γιατρός το θέλει. Θά σάς δηγηθώ τον περίπατό μου, σά γυρίσω. Θά σάς γράψω πολύ πολύ πιό λιγώ σήμερα, για να μη μου άνησυχήτε πως κουράζουμαι. Είναι τώρα μιá το μεσημέρι και σωστά μιá ώρα που προγεμάτισα. Κάθουμαι μπροστά στη φωτιά. Σας γράφω στα γονατά μου, γιατί μ' όλα τα κάθουνα που κάνει, δέν το κατορθώνω να ζεσταθώ. Σας βεβαιώνω πως καθώς τόλεγα της Βιχτώριας στη στιγμη, δέ θά ξεπερνά η θερμοκρασία μου τους 36°. Παγώνω μέσα στη φωτιά μ' όλα μου τα βούχα. Μου λένε πως είναι η χώνεψη· μά χώνεβω πολύ καλά. Έσογα στο πρόγεμα, όπως με βλέπετε, το μισό από δυό μεγάλα πιάτα κρέας και άλάκαιρο πιάτο πατάτες. Άποκοιμήθηκα έχτες στις έννιά και ξύπνησα στις όχτώ· διόλου δέν είμαι το λοιπό για να με λυπάστε. — Άγαπητέ μου αφέντη, δέ θά πητε πως είμαι άνω κάτω· να που άποκοιμήθηκα στο γράμμα μου άπάνω! Είναι δυό παρά είκοσι. Θά τομαστώ για τον περίπατο. Σίγουρα θά μ' άποκοιούσε η φωτιά και τώρα ζεττάθηκα πολύ όλοφα. Τη νύχτα, σαν ξύπνησα μιá φορά, το φεγγάρι περέχυνε με τίς χρυσές του άχτίδες την κάμερή μου, καθώς και τώρα που ξυπνώ την περεχύνει ένας ήλιος ώραίότερος παρά που τον είδα πέσει του Σταθρού, όταν πήγαμε και χειρουργήθηκα. Θάξρω πως είναι καλό σημάδι.»

Συλλογίστηκε ο Άντρέας να μην άνακατόνεται πιά στο τί πρέπει στο τί δέν πρέπει να κάνη πέρα μακριά του η Κατινούλα, μήπως τά χαλάση όλα, θέλοντας όλα να τά σιάξη· μά μόλις τάποφάτισε, κι άμέσως χίλια δυό του παραδείρανε το μυαλό. Γιατί να την αφήσουνε ναβγη; Άχ! και γιατί να μην είναι σιμά της; Και τί σημαίνει το κρύο εκένο; Και τί γίνεται η σπουδαία η δουλειά; Η ραδιογραφία πως πάει; Θά φελέση άραγες η θά βλάψη; Άγάλια γάλια προχωρούσανε τα πράματα. Ός τόσο το κρύωμα μοιάζει σά να μην είτανε τίποτις, άφου καταθουσιασμένη γύρισε από τη μακρινή της περιόδειά η Κατινούλα, κι δτι γύρισε, είδε και

το ραδιογράφο· «Άκούω άξαφνα στη σάλα της χειρουργικής, αντίκου μου, ένκν κύριο που γυρέβει, λέει, την άβρωστη του κύριου Όλπειρη. Μπαίνει στην κάμερή μου, με βρωτά για το ένα για τάλλο, άν ποφερα δηλαδή από τότες και που πονώ και τη θερμοκρασία μου και πόσες φορές άποκενώουμαι. Μου είπε πως άν άγκπω τά καρδιά, είναι έριστα για μένα, για τη διαβροία, επειδή και δίνουνε σρίξη, μά πως είναι συναμα και λαδερά, ώστε θρέφουνε κιόλας. Μου μίλησε για σάς, μου ζήτησε τη διέφτυσή σας και μου είπε πως θά σάς γράψη. Έπειτα σημείωσε τόνουμά μου και συμφωνήσαμε πως θά πάω την πέμτη, στις δυό. Χάρηκα, γιατί ξέρω πως το πρτιμαζε να μην είμαι στους δρόμους προς το σουρούπωμα. Θάξρω πως στο γράμμα σας στο Χουίταρη τά χρωστούμε όλα. Τι καλός που του γράψατε, αφέντη! Έγώ διαλέξα την πέμτη, γιατί άβριο βράδι θάνα· η άδιαθεσία τελειωμένη κ' έτσι θά μου άπομείνουνε δυό μέρες ναναπαφτώ. Θέλησε θά δη και το κρεβάτι μου, πως μου το βολέψατε και τί λιμπρά που τά στοχαστήκατε τά καθέκαστα. Μου ζήτησε να του δηγηθώ τά ιστορικά μου άπαρχής και του τά δηγηθήκα· η γνώμη μου μάλιστα, πως άχαμνά δέν το κατάφερα. Μιαζέει τόντις σά νύχη μεγάλο διάφορο για μένα· μά κι άφτό, κκεί μου αφέντη, πάλε σε σάς το χρωστώ. Άλήθεια όμως, σά γυρίσω στο Παρίσι, θά πιάω με την άρχαδα όλους τους γιατρούς που με νοιαστήκανε, να πάω στα σπίτια τους να τους χαλάσω για τά όμορφα τά φερσίματα τους, αρχίζοντας από το γέρο τον Γιαρνιέρη, να μην άδικηθώ, άφου του άπομνήσκει, για να περιμείνη, λιγώτερος κειρός παρά στους άλλους. Γιατρέβουμαι, γιατρέβουμαι, αφέντη, κ' η γιατρεία μου προχωρεί πολύ πιό γλήγορα παρά που το νομίζετε ο ίδιος.»

Σαν πιό παρηγορημένη και για τη θερμοκρασία της. «Άγαπητέ μου αφέντη, δέν έκαμα τίποτις όλη τη μέρα έξω από τον περίπατό μου. Πεινώ για το γέμα κ' η σούπα καπνίζει άπάνω στο τραπέζακι μου. Ο κ. Σεβιλιάς έφυγε από την κάμερή μου πέντε λεπτά πρι μετρηθώ. Λοιπόν είδα δυό γιατρούς αφοτού γύρισα σπίτι από τον περίπατο, κ' οι δυό τους πιστέβουνε πως τη θερμοκρασία τη φέρνει το ραδιογράφημα. Δέν το λένε ζητά, μά έτσι καταλαβα. Στις έννιά, η θερμοκρασία κατεβαίνει. Έχω άπόψε 36°6· μη μου στείλετε κανέναν τελεγραφο, ξέρω πως τώρα πιά θά το δήτε και σεις πως μ' όλη μου τη θερμοκρασία, πηγαίνω καλά. Πάω να δώσω το γράμμα μου και να καθίσω στο τραπέζι. Όλους σας οιλώ με την καρδιά μου η άφωσιωμένη σας για όλη μου τη ζωή.»

Την άκόλουθη μέρα, τρίτη, δώδεκα, πηδξ, λέει, από τη χαρά της, γιατί κατόπι από κάμποσο άνησυχη νύχτα και 37° το πρωί, το βράδι, στις τέσσερις, είχε μόνο 37°, κι άφου ξαναμετρήθηκε στις έξη, πάλε μόνο 36°6. Της είπε κι ο Σεβιλιάς πως με το ραδιογράφημα, με τον άέρα και την άδιαθεσία, περίφημα ξημούνται οι θερμοκρασίες. «Λοιπόν η χαρά να μές ζήση. Να που το ξέρουμε πως η άκατάστατη ζωή μου, οι άνταρες, οι περίπατοι, τάμάξι κι όλα τά καραγκιόζικα τά καμώματά μου, τά φταίνε όλα. Όλα θά σάς τά σιάξω και μη σάς μέλη.» Μά την τετάρτη, δεκατρείς, βασανίστηκε άκόμη ο Άντρέας με το κρύωμα εκείνο που την άνάγκασε τρείς φορές τη νύχτα να σηλωθώ, ένώ κούμπτανε καλά. «Θά φωνάξω, του έγραφε, τον κ. Κούρη· μου φαίνεται πως κάποτες τάντερά μου πονούνε και πως έχω κάτι κρυάδες στο στομάχι, όσο κι άν καθουμαι μπροστά στη φωτιά. Το περισσότερο που ζεσταίνουμαι είναι στον περίπατο.» Η ψυχή μας συχνά συγκεντρώνεται σ' ένα και μόνο περιστατικό, σε μιá σκέψη και μόνη. Έτσι κι ο Άντρέας με τον περίπατο της Κατινούλας. Την τρίτη, δέ βγήκε, άναπαφτηκε η θερμοκρασία, 37° την τετάρτη, έκαμε τρείς γύρους στο Πεδίο της Μάχης· άμέσως 38°1, και το ίδιο το πρωί, 36°6'. Τι, τί να της συβούλεψη; Άπό μακριά τί να στοχαστή; Άπελιζότανε ο δύστυχος, και το πιό τρομερό, άμηχανούσε.

Την πέμτη, δεκατέσσερις, τά πράματα σά να

ξεκαθαριστήκανε λιγάκι. «Σήμερα το πρωί, έχω 37°2, κι ωστόσο καλὰ κοιμήθηκα· είναι το ραδιο-θεράπεμα που το φέρνει και πιστέψτε με, αφού ήρθε δυο τρεις μέρες κατόπι να με βωτήση & δεν έννοιωθα τίποτις και μου είπε πως μήτε την έρχόμενη φορά δε θα νοιώσω τίποτις αμέσως, μα πως ύστερα κάτι νοιώθει κανείς.» Και προς το βράδι, άμα, θερμομετρήθηκε, άμα είδε, προς τις τέσσερις 37°7 και προς τις πεντέμιση 38°4, του γράφει αποφασιστικά. «Μπορείτε τώρα να τώχετε για σίγουρο πως είναι το ραδιογράφημα· είμαι βέβαιη όσο γίνεται, γιατί μέσα μου κάτι ακατάπαφα με δουλέψει, ακόμη κι αν πάντα μου δεν το νοιώθω. Έδώ λένε πως δεν πειράζει, και μένα ή θερμοκρασία μου διόλου δε με ένοχλει. Ούτε κ'ένε ζέστη στο κεφάλι. Άλήθεια που το βράδι τα μάγουλά μου είναι κόκκινα. Για τουτο θέλω το βράδι να τρώγω λαφριό λαφριό φαγιό κ' ή φούσκα μου τσουίζει λιγάκι· μου είπαν όμως πως έτσι πρέπει να είναι. Δεν είμαι κουρασμένη διόλου.»

Οι ραδιογράφοι καθώς έμαθε ο Αντρέας σ'α να μην το παραδέχονται πως σειρά σειρά μεγάλες θερμοκρασίες, όπως είχε άργότερα ή Κατινούλα, μπορεί ν'έρχονται από το ραδιοπύρωμα το ίδιο. Μα πρέπει να λογαριάζης και την κατάσταση του άρρώστου· ή θέση της κακομοίρας· δεινή, ώστε με το θεράπεμα το καινούριο, με το δούλεμα εκείνο που του μολογούσε, και με την κράση της την αδυνατισμένη, άπίθανο δεν είτανε, ο κίντυος νάβγατίση, καθώς άβγάτισε στο τέλος. Έπασκε κι από τώρα χίλια δυο το παιδί, πηδ'έν τ'άπαθε ως τα τότες με τ'όση ένταση και τόσο συχνά. Σ'α να το καταλάβαινε καλύτερις από τους γιατρούς. Είχε ζηγήσει του κ. Σεβιλιά πως κάποτε, από το στομάχι ως το ύπόγαστρο, την έπικνε πόνος δυσάρεστος και σουβλερός. Πρώτα, καμιά φορά, της πονούσε και στο Παρίσι· δε μοιάζανε όμως οι δυο πόνοι. Λοιπόν από που και γιατί; Μήπως το ράδιο, ή άγνωστη, άζεμυστήρητη και τρομερή άχτιδα φως, δε σ'ε αναποδογυρίζει τάχα, δε σου παναστάτωνει από την κορφή στή ρίζα τον οργανισμό σου, με τρόπο να σου αλλάζη και τους πόρους; «Όχι· λέει· ο κ. Σεβιλιάς μου είπε πως προέρχεται ο πόνος από την έφοικιότητα· κι ο κ. Χουίταρης έτσι μου είπε. Ίσως ν'έχετε δικιο και να κρώσω την άλλη μέρα που δεν μπορούσα να ζεσταθώ μπροστά στή φωτιά.» Της τ'όγραψε δηλαδή ο Αντρέας από το φόβο του πως κρώσε ζαιτίας του ή Κατινούλα. Η Κατινούλα δεν το πίστεψε και λές σ'α να υποψιαζότανε τίποτις άλλο, κανένα μυστικό άξεδιάλυτο, επειδή την άβριανή, παρασκευή, δεκαπέντε, του μνηούσε πως ο κ. Κούρης έρμηνέβε τον πόνο της όπως της τον έρμηνέβανε οι δυο γιατροί, και πως άφτη του έναντιώθηκε. Νόστιμα νόστιμα δηγότανε τή σκηνούλα· «Του είπα πως δεν το νόμιζα. Μη θαζήητε, του το είπα πολύ έβγενικά, και πρόστεσα πως για τή δική μου τή γνώμη, από τα ράδια θα προέρχεται, αφού είναι ο πόνος διαφορετικός. Ο κ. Σεβιλιάς είτανε άκκουμπισμένος στην τζιμινέα και δεν έλεγε τίποτα.» Για ποιο λόγο να σ'ώπαινε ο Σεβιλιάς; Μπορεί να συλλογιότανε κείνη τή στιγμή, πως ο άθρωπος με το ράδιο είναι σήμερα σαν το παιδί μπροστά στην μπόμπα.

α'Ο κ. Κούρης μου είπε ακόμα πως με χαρά του έβλεπε πως τα χάπια νιτράτο που μου παράγειτε δε σταματήσανε τή διάζροια, κι άφτό δείχνει πως σίγουρα είναι άπλη διάζροια. Δεν κατάλαβα καλά καλά.» Κατάλαβε ο Αντρέας· σήμαινε πως δεν είτανε από άντερική φυματίωση και σ'ύχασε.

Μα στο ίδιο το γράμμα της, γράμμα της πέμτης όπου πήγε στο ραδιογράφο, δεν του έδινε καμιά είδηση για το σπουδαιότερο, τάποτελέσματα ή και την πρόοδο. Προτιμούσε κι ο Χουίταρης, όπως το δήλωσε της Κατινούλας, να προσμένη ως την άκλόουθη φορά, για να γράψη του Αντρέα. Μόνο στο γράμμα του σαββάτου, δεκάξη, διάβασε κάτι που τον έκαμε να τρέμη από την περίσσια τήν έλπίδα. Γέλασε άπαρχής με τ'άδολο το πινέλλο που άπονήρεφτα κι άθωα του τα ζουγράφιζε όλα, του παράστανε πιστά όλη της τήν άβρώστια, όλη τήν ύπαρξή της· «Πολυαγαπημένε μου άφέντη, κοιτάξτε τί περίεργο, μου μιλείτε άπαραλλάχτα σαν τον κ. Σε-

βιλιά, κι ό τι μου λέει το βράδι, βέβαιο πως θα το διαβάσω στο γράμμα σας τήν άβριανή το πρωί. Έμένα μου άρέσει ο κ. Σεβιλιάς· είναι καλός, είναι είλικρινός, να, είναι φυσικός άθρωπος, σε ό τι κι αν κάνει. Μα ο κ. Σεβιλιάς έλεγε να μου δώσουνε κι άλλο μισό χάπι όπιο, αφού του κ'έκου κ' ή έφοικιότητα δεν πάθει, κ' ή διάζροια είναι λείι πιό βαρετή κι από τή θερμοκρασία, πρώτα επειδή μου κόβει τήν όρεξη, έπειτα ό τι τρώγω μόλις με ώρελει, μια και δεν το κρατώ διόλου. Ήρθε και ψές το βράδι στις έξη. Φανταστήτε πως ίσια ίσια είμουμε άπάνω στο καθίκι, ότι που ήπια τή σούπα. Παίρνει μια καρίγλα και κάθεται. Σας λέω, δεν του μέλει για τίποτις. Του ζητώ συγνώμη και μου άποκρίνεται· «Νά ή ώρα! Έλπίζω πως δε θ'άρχίσουμε τώρα τις τσιμιμιόνιες.» Φωνάζει τή Βιχτώρια να μου δώση άκόμα ένα χάπι όπιο. Κ' έτσι άμέσως άποκοιμήθηκα στις έννά ως τις έφτάμιση το πρωί. 37°3 ή θερμοκρασία μου· έχτες 36°9—37°3· βλέπετε πως δεν άλλαξε από το βράδι· έμένα δε με πειράζει διόλου. Άναπάτηκα ώραία και είμαι πολύ καλὰ· σήμερα προγεμάτισα με όρεξη μεγάλη· μια φτερούγα της όρνιθας, μια κοτολέττα πρόβατο, κρέμα καφέ, τηγανητές πατάτες ένα πιάτο, και μια μπουτίλια μπύρα. Νά μη με λυπάστε. Νά ξέρετε κιόλας πως μ' ή λη τή θερμοκρασία και τή διάζροια διόλου δε λίγνεψα, το έναντιό, και θα το δ'ήτε γλήγορα. Μόνο είμαι βέβαιη και παραβέβαιη πως τα ράδια μου προξενούνε τή θερμοκρασία. Τήν πέμτη προχτές τον άκουσα τόντις που είδειχνε τή φούσκα μου της Βιχτώριας και της έλχε «Κοιτάξτε τάσπρο έδώ έδώ το σπυρί!» Κι άλήθεια φαινότανε περισσότερο παρά τήν άλλη φορά· είτανε και πιό δυσκολάγγιχτο, καθώς κι όλη μου ή φούσκα. Για τουτο τήν έρχόμενη τρίτη θέλει να ραδιογραφήση μόνο το ύπόγαστρο, που λείι όχι άκόμη τή φούσκα τήν ίδια, επειδή πρέπει να σας πω κιόλας πως αν και ραδιογραφήθηκα μονάχα δυο φορές ως τήν πέμτη, ως τόσο τα ραδιογράφημα μου παραμορφώσανε λιγάκι τή φούσκα. Δεν πάσχω που να π'ήτε διόλου· μα συχνά το ύπόγαστρο μου πονεί από τότες. Άγαπητέ μου άφέντη, μου γράφετε τόσο νόστιμα, τόσο γλυκά να μην άπελιζόμυαι, να παίρνω άπάνω μου· μα για να σας πω τήν άλήθεια σωστή σωστή, έδώ λένε όλοι τους· «Χαρά στο κουράγιο, χαρά στο ήθικό που μας έχει! Και δεν της χρειάζονται κουβέντες· μοναχή της άνχουτώνεται έλοένα», επειδή τήν άλλη μέρα, θυμάστε, σ'α μιλούσα με τήν καλή τή Μαρία κι άξάφνα με σουβλίσε ο πόνος, τα δάκρια, να μη σας το κρύφτω, κατρακυλούσανε χοντρά χοντρά στα μάγουλά μου. Άμα όμως μου πέρασε, άμέσως είπα στις νοσοκόμες μου· «Αφού με το καινούριο το θεράπεμα, ίσως πρέπει ναρχίσουμε και πόνοι καινούριοι, θ'έμυι φυτιχισμένη τουλάχιστο αν άφτός ο πόνος δε με πιάση περισσότερο από μια φορά κάθε μέρα.» Κι ή Βιχτώρια είπε τότες· «Μά μπράβο. Νά ήθικό και να ένέργεια.» Σας το βεβαιώνω πως τόσο έφοικα δεν άψυχώ και δε χάνουμαι. Πολύ περισσότερο το πάθαινα σ'ίτι ναποθαζέβουμαι και σας ένυχλούσα, καλέ μου άφέντη, και με βασάνιζε. Τώρα θέλω να γειάνω, να είμαι και πιό γλήγορα σιμά σας. Ο κ. Σεβιλιάς μου είπε σήμερα πως πρέπει να μιλήση του Χουίταρη προτου ξαναπάω και γώ τονέ βώτησα τί πράμα να είτανε τάσπρα τα σημαδάκια που είδειχνε ο ραδιογράφος της Βιχτώριας. «Νά, μου άποκρίνεται, όταν ή θ'άλασσα δέρνει το βράχο, λίγο λίγο του βγάξει τα μικρά του τα μυτερά κουκκιά και τον άκαλώνει.» Λοιπόν έτσι άπαραλλάχτα, μου λέει, όλες άφτές οι άσπρες πληγούλες της φούσκας, θα πέσουνε μαζί με α. Η θερμοκρασία στις τέσσερις 38°. Κι ωστόσο μια κένωση μονάχα σήμερα· μάλιστα με βρίσκει ο κ. Σεβιλιάς πολύ καλήτερα·.

Ο Σεβιλιάς, όπως το φανέρωνε κι ο λόγος του, πίστεψε στη ραδιογραφία, πίστεψε κάπως μαθηματικά και για τουτο συνεπάρθηκε ο Αντρέας. Πρώτη φορά που ο άθρωπος έβλεπε άποτελέσματα σίγουρα κ' έμελλε ακόμη πιό σίγουρα να δ'ή. Κατάλαβαινε τώρα δυο πράματα, πως τα ραδιογράφημα τα ώφελούσανε και πως συνάμα φέρνανε πόρους· δυο

για τή θερμοκρασία, ποιά γιατρεία μπορεί να γίνη χωρίς θερμή, χωρίς να παλέψη δηλαδή και φυσικά να ζεσταθ'ή ο μολεμένος μας οργανισμός; Δεν είτανε δ'α κι άπελπιστικές οι θερμοκρασίες· άνεβακατεβαίνανε· τήν κεριακή, δεκαφτά, του σημείωνε 36°6—37°8, και τή δεφτέρα, 36°6—37°. Οι πόνοι, μια κ' ή φούσκα γιατρεφτή, δεν μπορεί παρά να πάψουνε αφού ή άληθινή μάνα του κακού είναι ή φούσκα της. Από το γράμμα της όμως της δεφτέρας, δεκοχτώ του Χριστού, παρατηρούσε ο Αντρέας πως λογιά λογιά πόνοι, πότε μικροί πότε μεγάλοι, λές και να τήν κυνηγούσανε από κάθε μεριά· το μολογούσε κι ο κ. Σεβιλιάς· φάνεται πως τήν κεριακή και τή δεφτέρα, ως και το νερό της άβρώστης έμοιαζε σαν κιμωλισμένο προς τον πάτο. Η παντοτινή τρομάρα του Αντρέα, το νεφρί, το μοναδικό το νεφρί που της άπόμνησκε, τ'άριστερό της· έφριζε μήπως πιάστηκε, όταν άκουσε για κιμωλίες, για λεφκή γραμμή που τή γνώριζε κι από πέρισι. «Όχι. Άλλίως τα ζηγούσε ο κ. Σεβιλιάς. «Με τα ραδιογράφημα και με το θεράπεμα δεν πρέπει ναπορούμε για τίποτα, μήτε για έμπυα μήτε για λεφκαδία. Φροντίζουμε κατόπι για όλα. Έτσι μου λέει. Φανταστήτε που τή νύχτα με πιάνει άξάφνα μια φαγούρα σ' όλο το σώμα· δεν μπορούσα να βαστάξω ξένουμαι, τρίβουμαι, βγαίνουσε σωρό σπυριά· τότες ή φαγούρα σ'α να παθ'ή. Μα μ'έπιασε πονοκέφαλος και είμουμε πολύ άνήσυχη όλη τή νύχτα, ώνεροβόμουμε σιδεροδρόμους, τ'αίνα, γκρεμνούς. Τρώμαξα τόσο πολύ που μου στάθηκε αδύνατο να κοιμηθώ. Κοιμήθηκα το πρωί από τις όχτώ στις έννις. Είμουμε σκατεμένη, άρνιασμένη από τήν κούραση και δεν μπορούσα πια να μένω στο κρεβάτι. Σηκώθηκα, κινήθηκα λιγάκι και μου έκαμε καλό, και προγεμάτισα πολύ όμορφα. Όλα σας τα βάζω, μα να μη φοβάστε, θα το πω του κ. Σεβιλιά και τίποτα δεν είναι.» Ο κ. Σεβιλιάς δεν τάπόδινε στον ήλεχτρισμό. Συχνά ως τόσο οι μεγάλες οι ταραχές άρχίζουσε στον άθρωπο από τον ύπνο, από τα όνειράτα κι από τους βραχνάδες, μάλιστα όταν ο άθρωπος, σαν τήν Κατινούλα, στέκει έρθιος και πολεμά όλη τή μέρα. Η νύχτα μας παρκλύνει και μας νικά. Ποιός ξέρει κιόλας αν το φως εκείνο που τήν περασμένη φορά ο ραδιογράφος πήγε και τ'όσπρωξε με σα ως το τρισκότιδο της φούσκας, δεν ενεργούτε, δεν έδωχανε έξω απ' όλο το κορμί τα θυλωμένα τα φύματα, με τα σπυριά και τή φαγούρα; Μα ποιός ξέρει αν το φαρκάκι, που με βία το ζολοθρεβες στα κάτω, δεν άνέβαινε προς τάπνω, να σε μολέψη παντούθε; Το μυστήριο φριχτό. Δίχως άγώνα, δίχως κίντυνο, δίχως φουρτούνα, δεν καταστρέφεται το σκοταδι.

Βέβαιο είναι πως ψυχρόμητά της· ή Κατινούλα πάντα στο κρύφιο το ραδιοδούλεμα είχε το νού της και στο ίδιο της το γράμμα της δεφτέρας, με τήν άπλη της τήν άφήγηση, του τα ξεδιάλιζε πιό ζάστερα παρά που θα το κατώθωνε γιατρός· «Νά σας πω, χαίρουμαι που άβριανή θα ραδιογραφήση το ύπόγαστρο, καθώς λέει, όχι τή φούσκα. Στή φούσκα πονεί, ενώ έτσι πονεί λιγώτερο. Ναι, το ύπόγαστρο, είναι άπαραλλάχτα σ'α να γεμιζάτε μια μπουτίλια με φωτιά και σ'α να βαστούσατε το λαϊμό της μπουτίλιας άπάνω στο πετό, με τή διαφορά που ο λαϊμός για το ράδιο είναι διπλός στο μέγεθος και στο φάρδος. Νομίζω δηλαδή πως θα μου ξεχνουδίαση, θα μου γδάρη λιγάκι το άπανώδεμα, τίποτις άλλο κι άφτό έμένα δε με πειράζει. Άγαπητέ μου άφέντη, άκούτε με και σας το λέω, γιατρεβόμυαι· γιατρεβόμυαι περίφημη και θα σαςτίσετε με τή μεγάλη τήν άλλαγή που θα βρ'ήτε τώρα στην Κατινούλα. Ναι, σας έγραφα πως π'ακαμωρρώνεται κάπως ή φούσκα κ' έννοούσα μόνο και μόνο πως φλόγωσε πολύ κ' έγινε τριπλή από κείνο που είτανε πρώτα, ώστε καταντ'ή ένυχλητικό, μάλιστα σ'α θέλει κανείς να καθήση, επειδή ξεχείλισε, να πούμε, και δεν ξέρετε που να άκκουμπήσετε. Μα έγω το είχα πεί άμέσως του κ. Σεβιλιά και μου φάνηκε φαριστημένος που τόμαθε, άντις να δυσανεστηθ'ή, λέγοντάς μου πως για τή φούσκα είναι ήσυχος και τα πηγαίνουμε πολύ καλα.

Είμαι φουρκισμένη πού δε σας έγραψε ακόμη ο κ. Χουίταρης και τὸ εἶπα τις προάλλες τοῦ κ. Σεβιλιά. Ὅπως κι ἂν εἶναι, πᾶν ἔθριο καὶ πιθανὸ νάρθη τὸ πρῶτὸ νὰ δῆ πῶς εἶμαι. Ἐσεῖς ὅμως ἔθριο στὶς δυὸ καὶ τέταρτο τᾶπόγεμα νὰ συλλογιστῆτε τὴν Κατινούλα· ἐγὼ θᾶχω θάρρος, μὴ σας μίλη· εἶπειτα ξέρω πῶς μοῦ κάνει πολὺ καλὸ τὸ ραδιογράφημα· εἶμαι βίβαινη. Φανταστῆτε πῶς δυὸ σωστὲς ὥρες κατόπι, ὄχι, ἄσκημα τὸ εἶπα, ὡς τις πέντε πεντέμισθ, ἀφοῦ πῆγα στοῦ κ. Χουίταρη, μοῦ φάνηκε ἄχαρνα πῶς δὲν εἶμαι ἄβρωστη καθόλου. Ἀγκαλιὰ, θὰ δῆτε κι ὁ ἴδιος ἂν ἐρθετε τὴν πρώτη τοῦ Γενάρη πού εἶναι δευτέρα· τὴν τρίτη θὰ πᾶμε μαζί κ' ἔτσι θὰ εἴστε πιὸ ἡσυχος. Τὸ ραδιογράφημα εἶναι ἀπάνω κάτω σὰν τὸ φουσκοξέτασμα, μόνον πού βαστᾷ περισσότερο· τὴν πρώτη φορά, βαστάζει τέταρτο τῆς ὥρας, μὴ λογαριάζοντας τὸν καιρὸ πού χρειάστηκε γιὰ νὰ βάλουμε τὴ μηχανὴ σὲ κίνηση, ἕνα τέταρτο, μὲ τὸ ρολοὶ στὸ χέρι, τὴ δεύτερη φορά, εἴκοσι λεπτά, καὶ τὴν τρίτη, ἔθριο, θὰ βαστάζει πιθανὸ εἰκοσπέντε. Θὰ ἤθελα νὰ σας μιλήσω γιὰ σας καὶ γιὰ ὅλη τὴ φαιμελιά, ὄχι νὰ σας μιλῶ αἰῶνια γιὰ μένα, μὰ ἔτσι πρέπει. Σὰς στέλνω ἕνα γράμμα τοῦ Πάβλου πού τόλαβα σήμερα τὸ πρῶτὸ καὶ τὸ καταχάρηκα. Μὴ βλέπετε κάτι μικρὰ παιδιώτικα παράπονα πού ἔχει μέσα· ἔχει μέσα στὸ γράμμα του τόση καλοῦ παιδιοῦ τρυφεράδα, πού ὁ καμμένος ὁ Πάβλος θάρρῳ πῶς θὰ μὰς ξαναρθῆ πιὸ γλήγορα παρὰ πού τὸ πιστεύουμε, ταπεινὸς καὶ μετανοιωμένος, λέγοντας πῶς εἶναι δὲν εἶναι, νὰ, ξαναρχομαι σπιτί, ἀφοῦ πρέπει. Νὰ μοῦ γυρίσετε τὸ γράμμα του, γιὰ νὰ τοῦ ἀποκριθῶ τὴν πέμτη. Ἀλήθεια πού πολὺ πολὺ τὸν ἀγαπῶ. Καὶ ἡ Κυρία; Δὲν ξέρω ἂν κάνει βίζιτες φέτος· φοβοῦμαι μήπως τὴν κουράσῃ. Ἀγγελί μου χρυσί, πότε θὰ μοῦ στείλῃς τις φημεριδοῦλες σου; Σὰ θέλεις, σοῦ τις γυρίζω πίσω· φτάνει νὰ μοῦ γράψῃς ἕνα δελτάριο. Εἶχασα πῶς γράφω στὸν ἀφέντη κ' ὄχι στὴ Μοιριτούλα μου.—Τὶ παράξενο σὰν ἔχει κανεὶς κομματιὰ καρδιά, πολὺ ἀγαπᾷ τὰ γράμματα. Ὁ λους μὲ τὴν καρδιά μου σὰς φιλῶ, καὶ σας στέλνω ἕσας, ἀγαπητέ μου ἀφέντη, ὅτι ἀγαθὸ, κι ὁ τι ἀφωσιωμένο ἔχει μέσα τῆς ἡ καρδιά μου».

Περίεργο γράμμα καὶ σημαντικό, πού ὡς κι ἀπὸ τὸ ξέθαλλο τὸ ὕφος του, ὡς κι ἀπὸ τὴν περνευμένη στὴν κάθε του ἀράδα ζωὴ, σοῦ φανέρωνε τὰ καλὰ τᾶποτελέσματα τῆς ραδιοθεραπείας, μὰ σοῦ φανέρωνε καὶ τὰ κακὰ. Τὰ κακὰ, ὁ κ. Χουίταρης σὰ νὰ μὴν τὰ παραδεχότανε, σὰ νὰ μὴν ἤθελε τὴν κούραση, λόγου χάριν, ἂν καὶ γιατρός ὁ ἴδιος κι ὄχι μόνον ραδιογράφος, δὲν τὴ συνέδανε μὲ τὸν περίσσιο τὸν ἡλεχτρισμὸ, μὲ τὴν ζεστασιὰ πού μάζωνε ἢ ἄβρωστη στὰ σωθικά τῆς. Τὴν τρίτη δεκεμβριὰ, ἔλεγε τοῦ Ἄντρεῆ ἢ Κατινούλα. «Ὁ κ. Χουίταρης καταθουσιασμένος μ' ὅσα κταίρετε καὶ βρίσκει πῶς ἡ φούσα πηγαίνει λαμπρὰ μὰ τὴ βρίσκει γιὰ τὴν ὥρα πάρα πολὺ φλογισμένη γιὰ νὰ ξακολουθήσῃ ἀπὸ μέσα· τὴ θεραπεύει ἀπ' ὄξω, πού λέει, ραδιογραφώντας τὸ ὑπόγαστρο· δὲν πονεῖ διόλου καὶ θὰ βαστάξῃ ἔτσι κάμποσες φορές. Ναι, ἀλήθεια, εἶτανε καταθουσιασμένος μὲ τὴ φούσα καὶ μοῦ εἶπε πῶς θὰ σας γράψῃ ἄμα φύγω. Βλέπετε, κ' ἡ θερμοκρασία σήμερα νοστιμούσικη, 36°5 - 37°2, μολοντίς πῆγα καὶ γυρίζω τώρα τώρα πεζή. Ὅλα τὰ καλὰ ταίρι ταίρι μὰς ἔρχονται, λίτε καὶ κρατιοῦνται ἀπὸ τὸ χέρι».

Καλὰ, καὶ στὴ διαθεσὴ τῆς καὶ στὴν ὑγεία τῆς, τοῦ φαινότανε καὶ τοῦ Σεβιλιά ἢ Κατινούλα. Τὴν κμαίρωνε κίβλας, ἐπειδὴ τις εἴκοσι τὸ πρῶτὸ πού ὁ κ. Μαλαμέ ἤθελε ξεπίτηδες ἀπὸ τὸ Α...—ἔτσι τὸν πρκακάλεσε ὁ Ἄντρεῆς, γιὰ νὰ τοῦ πῆ κατόπι πῶς τὰ βροῖκε τὰ πράματα ὁ Σεβιλιάς τοῦ εἶδινε τὴν ἄβρωστη «κι ὁ ἀγαθὸς μου ὁ γιατρός στεκότανε κει μπροστὰ στὸν κ. Μαλαμέ, πού ἀπορούσε μὲ τὰ ζωηρὰ μου τὰ χρώματα, μὲ τὸ στόμα του ἀνοιχτό, μὲ τὰ χεῖλια του παρατραβηγμένα ὡς τᾶφτιά του, σκιστά, σὰν τὸν καλὸ τὸν ἀράπη πού καταπίνει τὰ σάλια του ὀλοένα, κ' ἔλεγε τοῦ κ. Μαλαμέ· «Μὰ πρέπει ὄρθια νὰ μοῦ τὴ δῆτε, γιὰτι πλαγιασμένη ὅταν εἶναι, πάντα φωτοβολᾷ τὸ πρόσωπό τῆς· ἀφτὴ ὅμως

καὶ τὸ βράδι ἀκόμα, ἢ ὄψη τῆς λαμπρὴ, πᾶει ἔρχεται, τίποτις δὲν τὴν πειράζει, πίνει, τρώει καλὰ, κοιμάται καλὰ». Ἐγὼ θάρρῳ πῶς ὁ κ. Σεβιλιάς μὲ σπουδάζει, ἐπειδὴ τις περισσότερες φορές ἔρχεται μόνον γιὰ νὰ μὲ δῆ, νὰ ρίξῃ ἔτσι μιὰ ματιά. Θὰ μελετᾷ τὸ χειρουργημὰ του. Μοῦ εἶπε πῶς γλήγορα γλήγορα θὰ κλείσῃ κ' ἡ πληγὴ μου».

Τὰ χρώματα τῆς τὰ ζωηρὰ, βίβαια πῶς δὲν τὰ χρωστοῦσε στὴ θέρμη, ἀφοῦ τὴν τετάρτη, πού ἀπορούσανε μὲ τὴν ὄψη τῆς, ἀκίνητη ἔμεινε ἡ θερμοκρασία τῆς, 37°—37°. Μὰ στὴ φλόγωση τῆς φούσας σὰ νὰ μὴν ἔδινε κανέναν προσοχή. Ὡστόσο ζύγωνε ὁ κίντωνος κι ἀπὸ τότες, φοβερός· ἄχαρνα ἢ φούσα μπορούσε νὰ πρηστῆ καὶ νὰ σφαλοῖξῃ, νὰ ποφυλακίσῃ τὰ φύματα μέσα τῆς ἢ νὰ ἠρμήσουνε ἀπὸ κει τὰ φύματα παντοῦ μεριά, νὰ ξεθυμάνουνε. Καὶ ἡ Κατινούλα, τί θὰ γίνῃ; Ὁ πνιγῆ; Σὰ νὰ προετοιμαζότανε τέτοιο κακό, πού ὁ Ἄντρεῆς θυμασμένος ἀπὸ τὸ σωτήριο τὸ φῶς, οὔτε τὸ προμάντεδε· «Ἀγαπητέ μου ἀφέντη, τοῦ μνηοῦσε τις εἴκοσι μιὰ, πέμτη, ἀπὸ τὸν κ. Χουίταρη ἔρχομαι. Εἶμαι λιγάκι πιὸ κουρασμένη παρὰ τις ἄλλες φορές· δὲν τὸ φταίει ὅμως τὸ σημερινὸ μου τὸ ραδιογράφημα, γιὰτι μοῦ πονεῖ ἀπὸ τὰ ψίς ἡ φούσα μου τρομερὰ. Δὲν μπορούμε νὰ κάμουμε τίποτις, ἀφοῦ τὸ θεράπεμα τὸ θέλει κι ἀφοῦ τὸ θεράπεμα μὲ ὠφελεῖ· μὰ πονῶ ἀπὸ τὰ ψίς· χαίρομαι τουλάχιστο πού σήμερα μοῦ ραδιογράφησε τὸ ὑπόγαστρο μονάχα, δηλαδὴ ἀπὸ πάνω, γιὰτι νὰ μὴ σας τὸ κρύφτω, μεγάλο κουράγιο δὲν εἶχα· μὲ τὴ φούσα μου τώρα ὅπως εἶναι μωρῶ μολίς νὰ κινήθῳ. Θὰ ξαναπᾶω τὴν τρίτη. Δὲν τῶνοιωσα τί θὰ μοῦ κάμῃ καὶ πού, στὴ φούσα ἢ στὸ ὑπόγαστρο. Θὰ δοῦμε. Ἀφοῦ εἶναι ἀφτὸ ἡ γιατρεία μου κι ἀφοῦ ὄλοι τους εἶναι καταθουσιασμένοι μὲ τὸ θεράπεμα, ὅλα θὰ τὰ ποφέρω καὶ θὰ νταγιαντίσω. Μὰ ὅσο πᾶει, τόσο καὶ περισσότερο μοῦ πονεῖ. Μοῦ κοιτάζε πάλε σήμερα τὴ φούσα ὅπως καὶ κάθε φορά πού μὲ βλέπει. Μὲ λυπάται· κι ὡστόσο εἶναι φκαριστημένος, ἀφοῦ λέει πῶς πηγαίνει πολὺ καλὰ. Ἴδου γιὰτι, ἀγαπητέ μου ἀφέντη, δὲ βγαίνω περίπατο μὲ τέμαξι· ἐπειδὴ δὲν μπορῶ γιὰ τὴν ὥρα διόλου νὰ καθήσω. Γιὰ τοῦτο προτιμῶ τοὺς μικροὺς περίπατους πεζή. Ἀλήθεια πού κι ἀφτὸς σήμερα μοῦ κόστισε. Μὴ θάρρῃτε πῶς εἶμαι καλῆτερα σπιτί, οὔτε κἄνε στὴν τρύπια μου ἀπάνω τὴν πολθρόνα. Κάποτες πᾶει· κάποτες πάλε μοῦ τσοῦζει σὲ τέτοιο βαθμὸ πού θάρρῳ πῶς ἔχω στὴ φούσα μου μέσα ἕνα μπαστούνι κόκκινο σίδερο φωτιά. Τὴν ἐρχόμενη τρίτη θὰ τὸν ῥωτήσω ἂν τὸ θεράπεμα θὰ βαστάξῃ ἀκόμη πολὴ καιρὸ. Νὰ σας πῶ, πρέπει νὰ τὸ ξέρω ἂν τὸ κάτω κάτω εἶναι ἢ δὲν εἶναι μακρι τὸ θεράπεμα. Σήμερα σὰ νὰ μιλοῦσε καὶ γιὰ τὸ Γενάρη, ὡσεὶ δὲ μοιάζει πῶς εἶμαστε στὸ τέλος. Τοῦ εἶπα πῶς τις δυὸ τοῦ Γενάρη θάρρῃτε μαζί του καὶ φάνηκε πολὺ πολὺ φκαριστημένος. Νομίζω πῶς τότες θὰ εἶμαι καὶ γὼ καλῆτερα. Τὴ νύχτα δὲν κοιμήθηκα περίφημα, δὲν κοιμήθηκα ὅμως καὶ τόσο ἄσκημα. Τὸ πρῶτὸ, συλλογιστικὰ πῶς καλῆτερα θὰ εἶμωνα ἄσηκωνόμενε ἀμέσως, ἐπειδὴ στὸ κρεβάτι μου εἶμωνα κουρασμένη. Μὰ σταθήκε τὸ ἴδιο κ' ἐνοιωθα κούραση, ἄλλη τόση. Τώρα πού γυρίσα σπιτί· ἐδῶ καὶ λίγη ὥρα, εἶμαι καλῆτερα. Ἡ θερμοκρασία μου βλέπετε πῶς δὲν τὸ κούνησε, 37°—37°. Δὲν ἔχετε ἰδέα πόσο χάρηκα σὰν τὸ εἶδα. Ἴσως γιὰτι ἀποκοιμήθηκα προτοῦ θερμομετρηθῶ κι ἀφῆτα μιὰ στιγμὴ τὸ γράψιμο. Τὶ περίεργο! Μπορεῖ νὰ εἶμαι κουρασμένη, γιὰτι δὲν ἔχω πιά διόλου θέρμη καὶ ἡ θέρμη πάντα μὲ κουρδίζει λιγάκι. Μὰ μὴν προσέχετε στὴν κούρασή μου· εἶναι κούραση καλῆ· ὅσο γιὰ τοὺς πόνο, ἀλλάζει· ἀλήθεια πού μὲ εἰδοποιήσανε».

Τις εἴκοσι δυὸ, παρασκευῆ, χειροτερέψανε τὰ πράματα. Τὸ γράμμα τῆς ἄρχιζε στὶς πεντέμισθ· «Ἀγαπητέ μου ἀφέντη, ἀρᾶ πιάνω καὶ σας γράφω ἀπὸ τὸ πρῶτὸ πρῶτὸ ὅμως, ἄλλο δὲν ἔκαμα παρὰ ἕσας νὰ συλλογιόμυαι». Ἀφτὸ σῆμαινε, μὲ τις συνήθειες τῆς Κατινούλας, πῶς ἀπὸ τὸ πρῶτὸ πονοῦσε, γιὰτι σὰν πονοῦσε φώναζε τὸν Ἄντρεῆ. «Ἐψίς τὸ βράδι, πλάγιασα μόνον στὶς ἐννιά, ἐπειδὴ φοβοῦμωνα μήπως καὶ πονίσω ἀκόμη περισσότερο στὸ κρεβάτι.

Ὁ γιατρός ἔμεινε στὴν κάμερή μου μισὴ ὥρα· τρία τέταρτα μ' ἔκαιγε μ' ἔκαιγε, καὶ τὸ κάψιμο σὰν ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ φούσα ἴσα μὲ τὸ στομάχι· μοῦ παράγγειλε νὰ πῶ νερὸ τοῦ Βισί, ἀκόμη καὶ σήμερις ἦπικ. Λέει πῶς τὸ κάψιμο δὲ θὰ προέρχεται ἀπὸ τὰ ράδια. Ποιὸς τὸ ξέρει; Θέλει, ὅπου κι ἂν εἶναι, νὰ μοῦ κοιτάξῃ τὴ φούσα, λέει τὴ δευτέρα, σὲ τρεῖς μέρες. Τοῦ λέω πῶς νὰ προσπαθήτῃ νὰ τὸ ξεχάτῃ καὶ πῶς ἐγὼ γιὰ σίγουρο δὲ θὰ τοῦ τὸ θυμίσω. Μὰ δὲν ξεχνᾷ. Μοῦ εἶπε πῶς δὲ θὰ μοῦ πονίσῃ. Ὁ καμμένος! Μὰ ἐγὼ τέτοιες ὥρες θὰ ἤθελα νὰ μοῦ πᾶνε ὄλοι τους στὸ διάβολο. Ἀγκαλιὰ, πρέπει νὰ μὲ κοιτάξῃ, ἀφοῦ τὸ ζήτησε κι ὁ κ. Χουίταρης. Νὰ μὴ σας τὰ πολυλογῶ, κοιμήθηκα τὴ νύχτα καλοῦτσικα. Ἐμεινα στὸ κρεβάτι ὡς τις τρεῖς. Κοιμήθηκα ὕστερις ἀπὸ τὸ πρόγεμα μὲ ὄρα. Σηκώθηκα γιὰ νὰ μοῦ συγυρίσω τὸ κρεβάτι καὶ γιὰτι νόμιζα πῶς θὰ εἶμαι καλῆτερα. Στὶς τέσσερις παρὰ τέταρτο, νὰ πού μὲ πλάκωνει κούραση καὶ θάρρῃτα πῶς θάναγκαστῶ νὰ ξαναπέσω· μὰ στὶς πέντε καλῆτερέψα καὶ τώρα εἶμαι ἀκόμη καλῆτερα. Εἶχα τὸ πρῶτὸ, 36°5 καὶ τὸ βράδι 37°5 καὶ εἶμαι βίβαινη πῶς εἶναι γιὰτι στὶς τέσσερις εἶμωνα κουρασμένη. Μὰ δὲν πειράζει. Ἀλήθεια μου, τρώω καλὰ καὶ μοῦ σεβδύρουνε ὁ τι θέλω.»

Σ' ἀφτὸ τῆς τὸ γράμμα ἴσια ἴσια ἡ Κατινούλα μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς μάννας τῆς· καὶ γιὰ τὴν Ἄννα, πού τὸ πῆρε ἀνάποδα ὁ Ἄντρεῆς καὶ ταρχήτικε. Μὰ τᾶντρειωμένο τὸ παιδί ξακολουθῶσε μὲ χίλιες κουβέντες, χίλια δυὸ νοστιμὰ λόγια καὶ γλυκὰ γιὰ τὸν Πάβλο, γιὰ τὴ Μοιριτῆ, γιὰ τὸ ἕνα καὶ γιὰ τᾶλλα. «Μωρολογῶ κ' ἔτσι δὲν πονῶ διόλου ἀφτότου σας γράφω. Εἶμαι καλῆτερε.» Πέμμις τέσσερα κταίρετά. Ἐθαξέ στὸ μετᾶξυ καὶ μιὰ φράση πού τὸν ἔκαμε νὰ μετᾷ τις μέρες καὶ τις ὥρες· «Τὶ περίεργο! Στὴν ἀρχὴ μὲ στανωχωροῦσε πού ὁ ἀφέντης ὁ τόσο καὶ τόσο καλός, θὰ σκιτωθῆ πκαλε νάρθη ὡς τὸ Μπ. Μὰ νὰ πού καὶ γὼ τώρα λέω σὰν καὶ σας. Ἐχω βίβαση νάρθητε, γιὰ νὰ δῆτε τί τρίχει καὶ νὰ μιλήσετε μὲ τοὺς γιατροὺς, ἐπειδὴ ὅλα, ἕσας θὰ σας τὰ ζηγήσουνε καλῆτερα.»

Οἱ τελεφατεῖς τῆς οἱ θερμοκρασίες πού μοιάζει τόντις σὰ νὰ κατεβῆσανε, μὰξὶ μὲ τοὺς πόνοις πού ἀβγατίζανε, δείχνανε ἴσως πῶς οἱ ἀναγκαῖοι πόνοι, ἀναγκαῖοι ἄμα συλλογιστῆς τὸ θεράπεμα τὸ δεινὸ, δὲν πειράζανε, παρὰ ξαλαφρώνανε τὸ μολεμένο τὸν ὄργανισμό, λοιπὸν πῶς ἐνεργῶσε τὸ ρᾶδιο. Μ' ἀφτὸ προσπαθοῦσε ὁ Ἄντρεῆς νὰ παρηγορηθῆ, νὰ κάμῃ κούραγιο. Οἱ πόνοι ὅμως, κακοὶ καλοὶ, δὲν παθανε καὶ τοῦ κόφτανε καθε παρηγοριὰ.

(Ἀκολουθεῖ!)

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΑΙ ΚΑΙ ΜΗΟΝΤΡΙΑΙ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΥΨΗΛΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ
ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Ἰδρυμα ἀνωτέρας τεχνικῆς ἐκπαίδευσεως

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Γραφεία Πλατεία Κάνιγγος καὶ
ὁδὸς Σταδίου 20.

ΣΧΟΛΑΙ

Ἄνωτ. Ἐμπορικὴ.—Βιομηχανικὴ.—Γεωργικὴ.—Μηχανουργικὴ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ Τῷ ΑἰΤΟΥΝΤΙ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΟΝΤΑΙ ΤΗΝ 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΑΚΡΙΒΩΣ

ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΒΗΣ